

ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΩΝ ΖΩΝΤΑΝΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ.

ΙΔΡΥΤΑΙ

ΝΙΚ. ΑΒΡΑΑΜ
ΑΓΓ. ΒΑΡΒΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΑΛΕΞ. ΒΕΡΔΕΛΗΣ
ΜΙΧ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ
ΦΩΚΙΩΝ ΖΑΪΜΗΣ
ΣΤ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΛΕΩΝ ΜΑΚΚΑΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

ΛΕΩΝ ΜΑΚΚΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: Οδός Βουλής 1

ΑΡΙΘ. ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ 65-84

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΤΗΣΙΑ ΔΡ. 200.—

ΕΞΑΜΗΝΟΣ » 100.—

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΤΗΣΙΑ Δ. Α. 1.—

ΕΞΑΜΗΝΟΣ ΣΕΛ. 10.—

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡ. 5

Ε

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1930

ΑΘΗΝΑΙ-ΕΤΟΣ Α'-ΤΕΥΧΟΣ 39

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ:

Τὸ ἐπιμύθιον ἐνὸς ἱστορικοῦ λόγου

ΕΜΜ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ:

Ὁ Δῆμος Ἀθηναίων καὶ οἱ πρόσφυγες

Λ. ΜΑΚΚΑ:

Ἡ προσέγγισις τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν

ΑΛ. ΔΕΛΜΟΥΖΟΥ:

Παιδεία καὶ ἐθνικὴ μόρφωσις

Ι. ΚΑΡΑΜΑΝΟΥ:

Τὰ ζητήματα τῆς Θεσσαλίας

ΔΗΜ. ΣΦΑΕΛΛΟΥ:

Ῥάϊχσταγ καὶ διεθνὴς εἰρήνη

Α. ΑΡΒΑΝΙΤΗ:

Κεφάλαιον — Ἔργασία — Κατανάλωσις

Δ. ΜΑΝΤΖΟΥΛΙΝΟΥ:

Τὸ ζήτημα τῶν πτωχεύσεων

Σ. ΚΗΠΟΥΡΙΔΗ:

Κοινοβουλευτισμὸς καὶ κόμματα

Ε. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ:

Ἡ ἐπέκτασις τῆς αὐτοδιοικήσεως

Α. ΚΑΛΑΜΑΚΙΩΤΟΥ:

Προσοχὴ εἰς τὸ χωριό!

ΑΓΓ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ:

Ἡ λαϊκὴ τέχνη στὴν Ἑλλάδα

Γ. Δ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ:

Εἰς πρόδρομος τῆς βαλκανικῆς ἐνώσεως

ΛΑΚΩΝΙΚΑ — ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ — ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΝ

ΩΡ. ΣΤΑΥΡΟΥ
ΙΔΡΥΤΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1841

Κεφάλαιον μετοχικόν και άποθεματικόν Δρχ. 1.205.000.000
Καταθέσεις (Κατάστασις τῇ 30ῃ ᾽Ιουνίου 1930) » 6.900.000.000

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

Ι. Α. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

ΑΛΕΞ. Γ. ΚΟΡΙΖΗΣ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Αγοράζει και πωλεί μετοχές και χρεώγραφα εις τὸ ἐν Ἀθήναις και τὰ ξένα Χρημα-
τιστήρια διὰ λογαριασμὸν τρίτων.

Παρέχει δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ δημοσίων χρεωγράφων, μετοχῶν και ὁμολογιῶν ἐταιριῶν.

Δέχεται πρὸς φύλαξιν χρηματόγραφα παντὸς εἶδους και κιβώτια ἀδήλου περιεχομένου.

Ἐπιμελεῖται τῆς ὑπὲρ τοῦ καταθέτου ἐγκαίρου εἰσπράξεως τῶν μετοχο-μεριδίων κα
τοκομεριδίων τῶν κατατεθειμένων παρ' αὐτῇ χρηματογράφων ὡς και τῶν
κληρουμένων ὁμολογιῶν.

Ἐνοικιάζει χρηματοκιβώτια πρὸς φύλαξιν τίτλων και τιμαλφῶν ἀντικειμένων.

Α. Ε. Β. Ε. Π. Γ. ΜΑΚΡΗΣ & ΣΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ & ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡ. 51.250.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ 18, ΤΗΛΕΦ. 4-25 & 7-43

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ: ΝΟΤΑΡΑ 48, ΤΗΛΕΦ. 2-87

ΤΜΗΜΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ

Γενική Ἀντιπροσωπεία τῆς SHELL Co (HELLAS) Ltd. — Ἐγκαταστάσεις ἐν Πει-
ραιεῖ, Θεσσαλονίκῃ και Βόλῳ. — Διαρκὲς παρακαταθήκη βενζινῶν, πετρελαίων (φωτι-
στικοῦ και καύσεως), ὀρυκτελαίων, ἀσφάλτου, παραφίνης κλπ.

ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΟΔΟΧΙΚΟΝ

Ἀντιπροσωπεία τῶν Ἐταιριῶν: Bell Telephone Manufacturing Co, Corn Pro-
ducts Refinig Co, Societé Marseillaise du Sulfure de Carbon, Pure Cane Malasse
Co Ltd, Egyptian Salt & Soda Co Ltd.

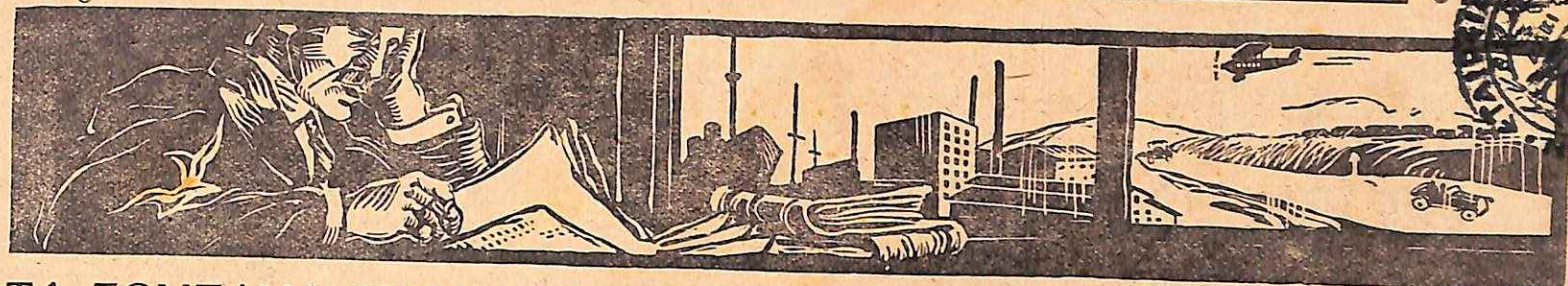
ΤΜΗΜΑ ΟΔΟΠΟΙΓΑΣ

Παρὰ τῷ τμήματι τούτῳ λειτουργεῖ εἰδικὸν τεχνικὸν γραφεῖον διὰ τὴν παροχὴν πάσης
πληροφορίας διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἀσφάλτου και διὰ τὴν σχετικὰ μηχανήματα εἰς
πάντα αἰτοῦντα.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΙΡΟΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ
ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

ΤΑ ΖΩΝΤΑΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

ΤΟ ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ ΕΝΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΚΑΙ ὁ μὲν δῖωρος λόγος τὸν ὅποιον
ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐξέφώνησε
πρὸ ἐβδομάδος, κατὰ τὸ γεῦμα τοῦ
Κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, ὀρθό-
τατα ἐξηγήνησεν ὁλόκληρον τὸν ὁ-
ρίζοντα τῆς ἀπὸ διετίας πολιτικῆς
δράσεως τῆς Κυβερνήσεως και ἀνέ-
λυσεν ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐ-
πιτελεσθέντος ὀγκώδους ἔργου. Ὁρ-
θότατα: διότι ἡ ζωὴ εἶνε πάντοτε
καμωμένη ἀπὸ λεπτομερείας, και
διότι ἕνας πολιτικός, ἀκριβολόγος
και πραγματιστής, αἰσθάνεται τὴν
βαθυτάτην ἀνάγκην, ὅσας τις τοῦ δι-
δεται εὐκαιρία, νὰ ἀνατρέχῃ εἰς ὅλα
τὰ ἐπιλυθέντα ἢ προαχθέντα διὰ
τῆς δράσεώς του ζητήματα, διὰ νὰ
συνάγῃ, ἔπειτα, μὲ μαθηματικὴν
πλέον βεβαιότητα τὸ γενικὸν ἄ-
θροισμα τῶν ἐνεργειῶν του, ποῦ ἀ-
ποτελεῖ και τὴν δικαιολογίαν τῆς
συνολικῆς του ἐπιτυχίας. Ἐχει, ἄλ-
λως τε, ὁ κ. Βενιζέλος και τὴν ὑπε-
ρήφανον ἀλλὰ και νομιματὴν φι-
λαρέσκειαν νὰ ἀντιπαράβῃ πάν-
τοτε τὸν ἀπολογισμὸν μὲ τὸν προ-
ὑπολογισμὸν κάθε κυβερνητικῆς του
δητείας ἢ κάθε χρονικοῦ τμήματος
τῆς δητείας του, νὰ συγκρίνῃ δηλ.
τὴν ἀπόδοσίν του μὲ τὰς ὑποσχέ-
σεις του, τὰ ἔργα του μὲ τὰς ἐπαγ-
γελίας του. Καὶ πάλιν, ὀρθότατα:
διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἐπιβλη-
τικώτερον—και δι' αὐτὸν και διὰ
τοὺς ἄλλους—παρὰ ὅταν ἕνας κυ-
βερνήτης ἡμπορεῖ νὰ ἐμφανισθῇ
πρὸ τοῦ λαοῦ του μὲ τὸ μέτωπον ὑ-
ψηλὰ, και μὲ κατακλείδα τῶν λό-
γων του τὴν φράσιν: «...Ὡστε ὑ-
πῆρξα συνεπής!»

Ἀλλὰ τοῦ φιλοσόφου τῆς καθη-
μερινῆς ιστορίας—δηλ. τοῦ ἀληθι-
νοῦ δημοσιογράφου—ὁ ρόλος δὲν
ἐγκτεῖται εἰς τὸ νὰ ἐπανελέθῃ, σχο-
λιάζων μίαν τόσον ἀναλυτικὴν ἀ-
γόρευσιν, εἰς ὅλα τὰ κεφάλαια ποῦ
ἐθίξεν ὁ ὅρτωρ, και μὲ ἄλλας λέξεις
τὰ αὐτὰ νὰ ἐπαναλάβῃ, ἢ, μὲ τὴν
ἀντίθετον ἀποψιν ὡς σύνθημα, τὰ
αὐτὰ κάτω ἀπὸ ἄλλο χρῶμα νὰ ἀ-
πεικονίσῃ. Δι' ἡμᾶς δὲ μάλιστα, μία
τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ ὁλοῦ μας
θα ἦτο και ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν
γνωστὴν μας συνήθειαν νὰ ἀποφεύ-
γωμεν τὰ εὐκόλα ἐκεῖνα πρὸς τὴν
Κυβέρνησιν ἐγκώμια ποῦ ὁμοιάζουν
μὲ κολακείας ἢ τὰς σοβαροφάνεις
πρὸς τὸν κ. Βενιζέλον ἐπιδεκτικα-
σίας ποῦ ἴσως θὰ ἐχαρκτηρίζοντο
και ὡς μυστικοπαθὴ και ἀβασάνιστα
«ἀμήν». Εἰς τὰς ὑπερχιλίας ἄλλας τε
μέχρι τοῦδε σελίδας τῆς «Ἐργασίας»
ἐδημοσιεύθησαν, ἐβδομάδα πρὸς ἐ-
βδομάδα, ἀναλόγως τῆς ἐπικαιρότη-

τος και διαρκούσης τῆς ἐκκρεμότη-
τος τῶν διαφορῶν ἐλληνικῶν προ-
βλημάτων, αἱ ἡτιολογημέναι γνῶμαι,
κρίσεις και εἰσηγήσεις μας, εἰς τὰς
ὁποίας εὐτυχῶς κατὰ κανόνα ἐπε-
τρέπη μέχρι τοῦδε νὰ εἶνε, συγχρό-
νως, και ἀντικειμενικώταται και
ἐπιδεκτικαί... Ὡστε και πλεο-
ναστικὸν και ἀφιλοσόφητον και ἄ-
κομψον θα ἦτο νὰ ἐλθωμεν σήμε-
ρον, ὑπὸ κάθε παράγραφον τοῦ
πρωθυπουργικοῦ λόγου, νὰ προσθέ-
σωμεν και ἕνα «εὖγε!», ὅθ' εἶχαμεν
δὲ τότε τόσα «εὖγε!» νὰ συσσωρεύ-
σωμεν, ὥστε τὸ χειροκρότημα θα ἦτο
και κάπως μονότονον!

Ἄλλ' ἡ ιστορικὴ ἀγόρευσις τῆς
27ης Σεπτεμβρίου δὲν ἔχει μόνον
αὐτὴν τὴν ἀπολογιστικὴν ἀπλῶς ἀ-
ξίαν. Εἶνε διανθισμένη και ἀπὸ με-
ρικὰ βαθυστόχαστα πολιτικά και ἡ-
θικά νοήματα. Ἐχει τὴν ἀξίαν και
μίας ὑπερόχου διδαχῆς. Περιέχει
και μερικὰς φράσεις χαραγμένας ὡς
ἐπιγράμματα, τὰς ὁποίας ἔχει λαβεῦ-
σει ὁ μεγαλύτερος πολιτικὸς παιδα-
γωγὸς τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος. Προ-
φέρων τὰς φράσεις αὐτάς, ὁ κ. Βε-
νιζέλος δὲν ὑπῆρξε πλέον, ἐνώπιον
τῶν μετόχων τῆς «Ἐταιρίας Ἑλλάς»,
ὁ εὐσυνειδητός και ἀκριβολόγος
πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ τῆς Συμ-
βουλίου, ποῦ προβαίνει εἰς τὴν λε-
πτομερῇ τῶν πεπραγμένων του ἐκ-
θεσιν. Ἐγκαταλείπων τὴν ἀναγ-
καίαν πεζότητα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν
Ἑλλήνων βιοπαλαιστῶν, ὁ κ. Πρω-
θυπουργὸς ὑψώθη ἀποτόμως και εἰς
τὸ κορυφαῖον παρατηρητήριον τοῦ
ὕψλους, καιτοι πάντοτε πρακτικοῦ,
φιλοσόφου, ὁ ὅποιος, ἀπὸ περιωπῆς
ἀναμετρῶν τὸν διανυθέντα δρόμον,
συνάγει γενικὰ συμπεράσματα, ἀπη-
χεῖ θεμελιώδεις ἐλπίδας ἢ ἀνησυ-
χίας, διατυπώνει καθολικῆς σημα-
σίας και ἡθικῆς βαρύτητος μαθήμα-
τα. Καὶ γίνεται διδάσκαλος. Καὶ γί-
νεται ὁδηγός. Καὶ γίνεται πνευμα-
τικὸς ἀρχηγός.

Διότι ὅταν στηλιτεύει τὴν δημα-
γωγίαν ὡς τὴν μεγαλειτέραν λύμην
και τὸν μεγαλειτέρον κίνδυνον τῶν
ἐλευθέρων πολιτευμάτων, μετ' ἀ-
γανακτήσεως ἀποκρούων μακρὰν
τοῦ αὐτοῦ του τὴν ὑστεροβούλως
εἰς αὐτὸν ἀποδοδεῖσαν ἰδιότητα τοῦ
θαυματοποιοῦ. Ὅταν διασαλπίζει
ὅτι, πρὸς ἀπόκτησιν τῆς λαϊκῆς ἐμ-
πιστοσύνης, ἀντενδεικνύται «ἡ ὁδὸς
τῆς κολακείας τῶν παθῶν ἢ πλα-
νῶν τοῦ λαοῦ», ἐπιβάλλεται δ' «ἡ
ὁδὸς τῆς διηνεκοῦς αὐτοῦ διαπαιδα-

γωγῆσεως διὰ τῆς ἀληθείας, ὅσον-
δήποτε πικρὰ και ἄν εἶνε». Ὅταν
διακηρύσσει και πάλιν τὴν αἰσιοδο-
ξίαν του, χαίρων διότι τὴν «μετέδω-
κεν εἰς εὐρύτατα στρώματα τῆς δη-
μοσίας γνώμης» και στηρίζων αὐτὴν
εἰς τὴν πίστιν του ἐπὶ τῆς τελικῆς
ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου τῆς ἐθνικῆς ἀ-
νασυγκροτήσεως. Ὅταν τέλος, χω-
ρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ παραβλέπῃ
ἢ νὰ ἀποσιωπᾷ τὴν τραχύτητα και
τὴν ἀνηφορικότητα τοῦ ἐλληνικοῦ
δρόμου, διατυμπανίζει ἐν τούτοις
τὴν πεποιθήσιν του ὅτι ἀσύγκριτος
θα εἶνε ἡ Ἑλλὰς τοῦ 1932 μὲ τὴν
Ἑλλάδα τοῦ 1928, «εἰς πείσμα τῶν
ἀπαισιοδόξων και τῶν εἰρώνων». Ὅταν
αὐτὰ μᾶς βεβαιώνει ἡ πείρα, μᾶς
ὑποδεικνύει ὁ πατριωτισμός, μᾶς
ὑπόσχεται ἡ αὐτοπεποίθησις και μᾶς
προαγγέλλει ἡ διορατικότης τοῦ κ.
Βενιζέλου,—ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ὁ κ.
Βενιζέλος εἰσέρχεται εἰς τὸν ἐλλη-
νικὸν ναόν, και ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ
ἐθνικοῦ ἁμβωνος, και γίνεται τῆς
μεταπολεμικῆς πολιτικῆς μας
θησαυρίας ὁ ἀρχηγός. Ὁ λόγος του,
ἀπὸ πεζὸς ἀπολογισμός, γίνεται ὑψη-
πετέστατον «ποστεῖον». Καὶ ἔχομεν
ἐκτυλισσομένης πραγματικότητος ἐ-
ρευνῆται, πρὸ αὐτῶν τῶν φράσεων
ποῦ δὲν ἀπευθύνονται πλέον εἰς τὰ
κατάστικτά μας ἄλλ' εἰς τὴν ψυχὴν
μας, νὰ σταματήσωμεν, και βαδίστα-
τα νὰ συλλογισθῶμεν.

Καὶ νὰ μελαγχολήσωμεν. Ἀλλὰ
και νὰ ἐνθαρρυνθῶμεν.

Νὰ μελαγχολήσωμεν, πρώτα...
Διότι, τέλος πάντων, ἂν ὑπῆρξε μία
χώρα ποῦ, κατὰ τὴν μακραίωνα ἱστο-
ρίαν της, και ἐπὶ Ἀριστείδου, και ἐπὶ
Περικλέους, και ἐπὶ Καποδίστρια και
ἐπὶ Τριαντάφυλλου, ἐπλήρωσεν ἀκριβὰ τῆς
δημαγωγίας τὰ ἐπίχειρα και εἶχεν ἀ-
ναριθμήτους εὐκαιρίας νὰ ἀναμε-
τρέσῃ ἀπὸ ποῖον ὕψος τὴν κατέρρι-
πταν οἱ αἰώνιοι Κλέωνες τῆς πολι-
τικῆς της, ἡ χώρα αὕτη εἶνε ἡ Ἑλ-
λάς. Καὶ αἱ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι συνε-
τερίψαν και ἡ σύγχρονος Ἑλλὰς διε-
κινδύνευσε ἐπανειλημμένως αὐτὴν
ταύτην τὴν ὑπαρξίν της, ὑπὸ τὰ
πλήγματα τῶν δημαγωγῶν. Ὡστε,
δὲν ἐσφραγίσθημεν ἀκόμη; Ὡστε,
μόλις κάπως λησμονοῦνται τῆς
προηγούμενης δημαγωγικῆς ἐκρή-
ξεως αἱ συνέπειαι, εἰμεθα πάντοτε
καταδικασμένοι εἰς νέους, ἀναλό-
γους νὰ ἐκπιδέμεθα κινδύνους;
Ὡστε αἰώνιος, ὅπως και πρὸ ἡμε-
ρῶν ἐγράφομεν, θὰ εἰμεθα ὑπο-

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΤΗΣ "ΕΡΓΑΣΙΑΣ,"ΑΓΓ. ΒΑΡΒΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΑΛΕΞ. ΒΕΡΔΕΛΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ
ΜΙΧ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑΣ
ΦΩΚΙΩΝ ΖΑΪΜΗΣ
ΣΤ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΛΕΩΝ ΜΑΚΚΑΣΟ ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Ο Υπουργός της Προνοίας κ. Ε. Έμμανουήλ, ερωτηθείς υπό συντάκτου μας σχετικά με την γνωστή διένεξη του Δήμου Αθηναίων μετά του Υπουργείου των Εσωτερικών δια την ύδρευση των συνοικισμών, είχε την καλωσύνη να προβεί εις τας κατωτέρω δημοσιευόμενους δηλώσεις του. Σ. Σ.)

ΜΟΛΙΣ ανέλαβε τα καθήκοντά του ο κ. Μερκούρης, ο Γενικός Γραμματέας του Δήμου κ. Κρανιωτάκης εξήγησεν επ' ονόματι του κ. Δημάρχου τας υδραυλικάς εγκαταστάσεις του Υπουργείου εν Νέα Φιλαδέλφεια. Ηδραστηρίστην πολλή διότι ο κ. Δήμαρχος εφαινότο ενδιαφερόμενος δια την ύδρευση των προσφυγικών συνοικισμών και δεν έδωσα προσοχήν συνοικισμού των προσφύγων του συνοικισμού εκείνου.

Οι αποδιδόμενοι σήμερα εις τον κ. Δήμαρχον λόγοι είνε τόσον αντίθετοι προς το ενδιαφέρον του οποίου, καθώς είπον, έδειξε κατ' αρχάς, ώστε διατάξω να παραδεχθώ ότι διευπλώθησαν μετ' ακριβείας.

λοι παρασηκνιοί άνθρωπίσκοι. 'Αλλ' αυτοί δεν πολιτεύονται. Είνε βιομήχανοι. 'Ασκούν έπαγγελματικώς την ψυχωτορίαν. Είνε οι αιώνιοι Μεφιστοφελείς. Θα ύπάρχουν, έφ' όσον θα ύπάρχη 'Ελλάς, έφ' όσον θα ύπάρχη άνθρωπότης.

**

'Αλλά και ή μελαγχολία δεν είνε άνεκτή ως ψυχική κατάστασις δι' ένα δημιουργόν. Δι' αυτό, ούτε και ο κ. Βενιζέλος ούτε και ήμεις θα περιορισθώμεν εις μερικά δάκρυα προ του τάφου του άγνωστου έλληνο-υφιστάτου χαρακτήρος! 'Από τας μελαγχολικάς μας διά τούς άλλους, άρκει προς τοϋτο ή φιλοδοξία των και ή σαφής του πραγματικού των συμ-φύροντος έπίγνωσις. Οϋδέν έπιτη-δεώτερον της ήθικης. Οϋδέν περι-φρονείται τελικώς παρά του λαού περισσώτερον και οϋδέν τιμωρείται παρ' αυτού μίαν ήμέραν σκληρότε-ρον, από την ήλιαν του πολιτικού ό όποιος, δια να συγκρατηθί εις την αρχήν, κολακεύει αυτού τούτου του λαού τας πλάνας ή τας πάθη. Διότι έρχεται πάντοτε ή στιγμή όπου ο λαός έξυπνών, και άποσειεί από τούς ώμους του του δημαγωγού την έ-πυροήν, και από τον ισχυρόν και είλικρινή πολιτικόν άναζητεί, τότε, την σωτηρίαν του, όσονδήποτε και άν, προς στιγμήν, κατ' αυτού προη-γουμένως ήγανάκτησε.... Πρόπει άρά γε να μελαγχολήσωμεν, διότι αι στοιχειώδεις αυτά πολιτικά αλή-θειας δεν έχουν ακόμη έμποτίσει όλως των πολιτευομένων μας την άναμφισβήτητον έν τούτοις αντίλη-ψιν; Τό αλήθες άλλως τε είνε ότι σήμερα κανείς υπεύθυνος πολιτι-κός δεν δημαγωγεί. Δημοσκοπούν άλ-

Διότι ο κ. Δήμαρχος φέρεται είπών ότι δεν δύναται να φροντίσθ δια την ύδρευση των προσφυγικών συνοικισμών οι όποιοι γίνονται χωρίς να έρωτηθί: Δηλ. ο κ. Δήμαρχος άξιοί να ζητηθί ή άδειά του δια την άνέγερσιν των συνοικισμών και ύποδηλοί ότι εάν ζητηθί τιαυτή άδεια δεν θα την χορηγήσθ.

'Αλλά δεδομένου ότι οι πρόσφυγες ύπάρχον εν 'Αθήναις και προ της άνε-γέρσεως των συνοικισμών και έχον άνάγκην ύδατος, έρωτάται άν οι πρόσφυγες δεν θα έπειράζαν ζώντας εις τας παρατήγ-ματα και πειράζον μόνον όταν εγκατα-σταθούν εις ήγεινούς συνοικισμούς.

Κατά το Σύνταγμα, οι 'Ελληνες πολι-ται είνε ίσοι, και επομένως ο κ. Δήμαρ-χος δεν δικαιούται να θέσθ ώρισμένην κατηγορίαν πολιτών εις δευτέραν μοίραν. Συμφώνως επομένως προς τούς κει-μένους νόμους, θα θέλσθ βεβαίως έν τέ-λει να έκτελέσθ τὰ έπιβαλλόμενα εις αυτόν καθήκοντα άπέναντι της πτωχότερας τά-ξεως των δημοτών αυτού.

τόν τον λαόν ποδηγετούσα. Αυτή μας δ' ή πίστις άψηφεί πράγματι και τον πεσσιμισμόν και την εί-ρωνείαν. Μόνον άψηφεί; Και άφο-πλίζει! Διότι όψατε ένα βλέμμα εις τὰ από έβδομάδος σχόλια του καλοπίστως αντιπολιτευομένου ή έλέγχοντος την Κυβέρνησιν τύπου. Ο κ. Σίμος γράφει εις την «Πατρί-δα»: «Και έφ' όσον αντιπολιτευσίς τόσης σημασίας και σοβαρότητος δεν ύπάρχει, δεν πρέπει να περρι-νωμεν να πέσθ ο Βενιζέλος, αλλά να εύχώμεθα πώς να διατηρηθί οϋ-τος, εκεί όπου είνε». Και ο κ. Κ. 'Αθανάτος τονίζει εις τον «Ημερή-σιον Τύπον»: «Ο κ. Βενιζέλος οϋτε συνηγόρων έχει άνάγκην δια να πεί-σουν τον κόσμον ότι έργάζεται, οϋ-τε και καθηγούρος πρέπει να φο-βίται». Ο δ κ. Γ. Βλάχος εις την «Καθημερινήν» εύχεται και αυτός την διατήρησιν του κ. Βενιζέλου, δια τον κίνδυνον της στρατοκρα-τίας και δια το άνοργάνωτον του αντιβενιζελισμού. 'Αλλ' όλ' αυτά τί άποτελοϋν άλλο παρά πηγάς αίσιο-σιν της άπερισπάστου γαλήνης μεθ' ής εξακολουθοϋμεν το έργον μας και άπόδειξιν της τελείας καταρρέυ-σεως του κατακέφαλα κτυπηθέντος προ έβδομάδος υπό του κ. Προϋ-πουργού πεσσιμισμού;

Συμπέρασμα λοιπόν έν επιβάλλε-ται, τό και του τελευταίου κυρίου άρθρου μας: «Με άναξφορονήμενην την θεληματικήν δημογυγνικότητα, ή προσπάθεια εξακολουθεί». Και αυτό είνε του λόγου του κ. Βενιζέ-λου τό μόνον έπιμύδιον, τό όποιον άλλοι με έπιμήθειαν, άλλοι με προ-βλεπτικήν την σκέψιν, όλοι σήμερα οι 'Ελληνες όμοφώνως συνάγομεν και άσπαζόμεθα.

Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΙΣ
ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

I

Η ΔΥΣΚΟΛΟΣ άποστολή καθώς και ή μεγάλη τιμή των ένδόξων έργα-των θα συνίσταται πάντοτε εις τό να δη-μιουργούν, συνδυάζοντες τό όνειρον με την πράξιν. Ειδικώτερον δε εις την πολι-τικήν, χωρίς μίαν όραίαν ιδεώδη σκέψιν, ήτοι διαρκώς να πρυτανεύη, είνε άδύνα-τος ή ύπαρξις πραγματικών γονίμου δρα-στηριότητος. Είναι λοιπόν προφανές ότι αι Βαλκανικά μας διασκέψεις, των όποιων ή πρώτη θα συνέλθη μετ' όλίγον ένταϋ-θα, θα έπιτρέψουν εις τούς λαούς της Βαλκανικής χερσονήσου να άποκομίσουν πολυτιμωτάτους καρπούς, άφ' ου αι συγ-κεντρώσεις αυτές εκπαιδύουν τον μέγαν ιδεώδη σκοπόν της άρμονικής ένώσεως, της στενής αλληλεγγύης, της συνομοσπον-δίας.

Η ιδέα της ένώσεως ταύτης, έπανα-ληφθείσα κατά τας τελευταίας εκατόν πεν-τήκοντα έτη όσάκις οι Βαλκανικοί ήσθάνοντο έαυτούς φερομένους προς ένα μέ-γαν σκοπόν, άπραγματοποιήτον με μόνας τας εθνικάς δυνάμεις ένός εκάστου εξ αυτών, άναγεννάται σήμερα με όλως ιδιαιτέραν όρμήν, τελικώς, πιστεύω, άκα-τανίκητον. Διότι ή σημερινή ιδέα της συνομοσπονδίας γεννήθη από τας δοκι-μασίας των είκοσι τελευταίων έτών, δο-κιμασίας σπανίως τόσον έντόνους, συγ-χρόνους δε και κοινάς εις τας έξ έθνη τας κατοικούντα την Βαλκανικήν. 'Επι πλέον, ή ιδέα αυτή θα θριαμβεύσθ άσφαλώς έν τέλει διότι άνταποκρίνεται εις την σημε-ρινήν τάσιν των λαών προς τας έπί μάλ-λον και μάλλον πλατείας πολιτικάς και οίκονομικάς όργανώσεις, προς την συγ-κεντρώσιν εις συνασπισμούς επί μάλλον και μάλλον εύρείς. Τὰ Βαλκάνια δεν ήμ-ποροϋν να διαφυγούν την λειτουργίαν του νόμου τούτου του 20ού αιώνος.

Διατρέχον έν τούτοις σήμερα μίαν περίοδον εκ των λεγομένων μεταβατικών. Ο μέγας πόλεμος, με τας δεινάς συμφο-ράς που συνεπήγαγε και με τας οίκονο-μικάς και κοινωνικάς διαταραχάς των όποιων ύπάρχει ή πηγή, άποτελεί ένα εί-δος μεγάλης παγκοσμίου επαναστάσεως, ήτις θα συνεχίσθ άπαρεμπόδιστος τον δρόμον της. 'Αλλά, όπως κάθε επανά-στασις, και αυτή έπίσης δεν ήδυνήθη από της μιάς ήμέρας εις την άλλην να έξουδε-τερώσθ τελείως τό παρελθόν, οϋτε και τὰ στοιχεία εκείνα του παρελθόντος τὰ ήδη ό-μοφώνως άνεγνωρισμένα ως νοσηρά και καταστρεπτικά. Θά χρειασθί ίκανός καιρός όπως τὰ ίχνη αυτά του παρελθόντος εκμη-δενισθούν. Προς τό παρόν, παραμένουν ως πραγματικοί συντελεσται τούς όποιους ό-φείλομεν να λαμβάνωμεν υπ' όψιν. Θά έκτίζωμεν επάνω εις τὰ σύννεφα έναν τούς παρεβλέπαμεν. 'Ετι μάλλον, δια να τούς καταπνέσωμεν καλλίτερον μίαν ήμέραν, πρέπει τώρα να τούς σφίξωμεν στενώ-τατα. Πρόπει τώρα να συμβιβασθώμεν μετ' αυτών, ίνα καλύτερον άντιταχθώμεν κατ' αυτών έπειτα.

Αυτό θα είνε τό έργον των Βαλκανι-κών διασκέσεων. Και πριν ή σημειώσω-μεν τούς έχθρικούς αυτούς συντελεστές, όφείλομεν, νομίζω, να πεισθώμεν απολύ-τως περί του όποσθ θα χρειασθί φρόνη-

σις, εύκαμψία και πολιτικόν τάκτι, δια να μη συγκρουσθώμεν κατά μέτωπον προς τὰ εμπόδια ταύτα, δια να πραγματοποιή-σωμεν την έσωτερικήν άπορρόφησιν των κληρονομικών αυτών άποστημάτων και δια να άποφύγωμεν τον νέον έρεθισμόν αυτών, τούθ' όπερ θα έπήρχετο εάν έδί-δαμεν την έντύπωσιν ότι άγνοούμεν τό πραγματικόν έδαφος επί του όποιου και ένεκα του όποιου έσχηματίσθσαν. Οι συντελεσται αυτοί του παρελθόντος βασί-ζονται, πράγματι, επί προλήψεων δυσκό-λως εκρίζουμένων και επί μακράς άσκή-σεως πολιτικών τινων μεθόδων τας όποιάς συχνάκις και αυτά άκόμη τὰ μεταπολε-μικά γεγονότα φαίνονται, με όμην είρω-νείαν, να δικαιολογούν. 'Εξ άλλου, οι συν-τελεσται οϋτοι διατηρούνται έπίσης συνε-πεία του άνίσου, συχνάκις μάλιστα άνο-μοίου θυσμού με τον όποιον μερικά κράτη της Έυρώπης εξέλιχθησαν κατά τὰ τελευταία έτη.

Ποιοι είνε οι συντελεσται οϋτοι, τούς όποιους ή προπολεμική περίοδος μάς έ-κληροδότησε; Τους γνωρίζωμεν πάντες: είνε ή διατήρησις ισχυρών εθνικών στρα-τών, ή έντονος συνέχισις, κάποτε μάλιστα και ή ένίσχυσις του εθνικισμού, ή απο-στροφή μερικόν κυβερνήσεων προς την ύποχρεωτικήν προσφυγήν εις την διεθνή δικαιοσύνην, ή έπίμονος εξακολούθησις των οίκονομικών άνταγωνισμών δια των τελωνειακών φραγμών, με μίαν λέξιν ή διατήρησις των συνόρων, ως πραγματι-κής έννοίας χωρίζουσθ τὰ κράτη άντι να τὰ ένώνη, δικαιολογούσθ πάν ότι γίνε-ται έντεϋθεν αυτόν έν όνόματι της καχυ-ποψίας δια πάν ότι γίνεται εκείθεν αυ-τών, των συνόρων τὰ όποια ήτοιούνται άκόμη άρκετά ύψηλά δια να συγκαλύ-πουν τον όρίζοντα και δια να κρύπτουν την άνωτέραν χρησιμότητα της έναρμο-νίσεως του εθνικού συμφέροντος με τό διεθνή τοιοϋτον.

Θά είμεθα τυφλοί ή θα άυταπατώμεθα και θα είμεθα υπεύθυνοι άπέναντι εκεί-νων τούς όποιους άντιπροσωπεύομεν, εάν ήρνούμεθα ότι και εις τὰ Βαλκάνια έπί-σης οι προπολεμικοί αυτοί συντελεσται, και ιδίως ή κεντρική αυτή ιδέα των με-ταξύ των κρατών συνόρων παραμένουν πάντοτε ισχυρότατοι. Τον μεταξύ ήμών ύψούμενον αυτόν τοίχον αι βαλκανικά διασκέψεις έχουν βέβαια ως σκοπόν σιγά σιγά να κατεδαφίσουν. 'Αλλά προς τοϋτο θα μάς χρειασθί ή ήθική ύποστήριξις μιάς επί μάλλον και μάλλον έπιβλητικής λαϊκής πλειοψηφίας, ή όποία να ένισχύσθ προς την κατεύθυνσιν ταύτην τας κυβερ-νήσεις. Και προς έπίτειξιν αυτής της ύπο-στήριξεως της δημοσίας γνώμης, θα μάς χρειασθί, παρά τας σημερινάς δυσκολίας και μολονότι τό έδαφος δεν είνε άκόμη έπαρκώς παρεσκευασμένον, να έπιτύχω-μεν, ήδη από της πρώτης διασκέψεως, την πραγματοποίησιν εις τὰ Βαλκάνια μερικόν προόδων έν τη όδω ήτις άγει προς τον μακρινόν μας σκοπόν. Τας δε προόδους ταύτας θα πρέπει να άναζητή-σωμεν, να έπιδιώξωμεν και να άποκρυ-σταλλώσωμεν, λαμβάνοντες υπ' όψιν την σημερινήν πραγματικότητα.

'Εξ ου προκύπτει τό ακόλουθον δι-πλούν προκαταρκτικόν συμπέρασμα: Μάς

χρειάζονται άμειοι πρόοδοι, —και πρόο-δοι μη δυνάμεναι να έπιτευχθούν παρά εις τό πλαίσιον των σημερινών δυνατο-τήτων. 'Ας φαντασθώμεν πράγματι επί έν λεπτόν εις ποία δυσάρεστα σχόλια θα έξετίθετο ή προσπάθειά μας, εάν, την έπ-αύριον της πρώτης Βαλκανικής διασκέ-ψεως, ο πολιτικός όρίζων των Βαλκανίων άποτόμως εκκιάζετο δι' ένα οϊονδήποτε λόγον ξένον προς την ιδικήν μας ένερ-γείαν, χωρίς εκ παραλλήλου να έπιτύχω-μεν ήμεις ένα κάποιο φώς εις τό άλλο άκρον του ούρανού. Θά είνε τοις λόγος περί της χρεωκοπίας της προσπάθειας μας, ή έχθρική προπαγάνδα θα έπεχείρει την γελοιοποίησιν μας, ή δημοσία γνώμη θα καθίστατο από συμπαθοϋς σκεπτική προς ήμάς, και θα έδέταμεν έν κινδύνω τό μέλλον του έργου μας, —όλα αυτά, διότι δεν θα είχαμεν παρουσιάσει μερικά άπτά άποτελέσματα, έν τη κατεύθυνσει των ιδεών μας. Και άς μη νομισθί ότι τὰ άποτελέσματα ταύτα είνε έπιτευκτά έξω του πλαισίου της σημερινής πραγμα-τικότητος. 'Όστε δια να έπιτύχωμεν, πρέ-πει να είμεθα ταπεινόφρονες εις τας φι-λοδοξίας μας, δια να ήμπορέσουν εύκό-λως και άμέσως να προσχωρήσουν εις τας εύχάς μας τόσον οι λαοί όσον και αι κυβερνήσεις, καθ' ήν μάλιστα στυγνήν και οι μέν και αι δε είνε άκόμη διστακτι-κοί και έπιφυλακτικοί.

II

'Επιβάλλεται όθεν πρώτον να διακρί-νωμεν ποια είνε αι ύπερ του ιδανικού μας ευνοϊκά άρχαι, ατίνες ήδη έπεβλή-θησαν ως ήθικά ιδέαι εις την Βαλκανι-κήν χερσονήσον. Πρόπει έπίσης να προσ-παθώσωμεν να συλλάβωμεν τας αναλό-γους ιδέας αι όποιαι κινούνται, άναπο-κρυσταίτοι άκόμη, μεταξύ ήμών, εις την ατμόσφαιραν. Και μετά τοϋτο, τας ιδέας αυτάς θα πρέπει να τας άναπτύξω-μεν σύμφωνα με τας έπιθυμίας μας, να τας προαγάγωμεν κατά τρόπον οφθαλ-μοφανή, —έν τω μέτρω έν τω όποίω ή άνάπτυξις και ή προαγωγή αυτή, θα προ-βλέπωμεν ότι θα γίνουν ευμένως δεκταί υπό της κοινής γνώμης και υπό των κυ-βερνήσεων.

Μεταξύ των ιδεών αι όποιαι ήδη ώρί-μασαν εις τὰ Βαλκάνια και αι όποιαι τε-λείως έναρμονίζονται με τό ιδεώδες μας της Βαλκανικής ένώσεως, ύπάρχουν, κατ' έμέ, τέσσαρες: ή της Κοινωνίας των 'Ε-θνών, ή της συμβολικής διαδικασίας προς έπίλυσιν των διεθνών διαφορών, ή της περιοδικής συναντήσεως των ύπου-ργών των 'Εξωτερικών και ή της θέσεως του πολέμου έξω του νόμου. Σηριζόμε-νι από πολιτικής άπόψεως επί των τεσ-σάρων αυτών τάσεων και έδραιουμένη εκ παραλλήλου επί βάσεων οίκονομικών, κοινωνικών, τεχνικών, και πνευματικών, —τας όποιας προτείνουν άλλα ήτοιμη-ματα—, ή πρώτη Βαλκανική διασκέψις θα έπιτελέσθ έξόπως χορήσιμον εργασίαν.

Όσον άφορῃ την Κοινωνίαν των 'Ε-θνών, εκ των έξ Βαλκανίων κρατών τὰ πέντε είνε μέλη αυτής και ήδη έξεδήλω-σαν την προς αυτήν είλικρινή των άφο-σίωσιν. Μόνη ή Τουρκία δεν μετέβη ά-κόμη εις Γενεύην. 'Αλλά παρ' αυτή ταύ-τη τη τουρκική κοινή γνώμη, ή ιδέα της Κοινωνίας των 'Εθνών κερδίζει όλοτεν έδαφος. 'Οργανά τινά της Κοινωνίας των 'Εθνών ήσκησαν από έτών διεθνείς lei-τουργίας δια την εφαρμογήν συνθηκών

κρυώτατα άφορώσων την Τουρκίαν. Καί εάν είναι προφανές ότι τὸ ζήτημα τῆς εἰσόδου τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν δὲν εἶναι δυνατόν να συζητηθῇ εἰς τὰς διασκέψεις μας, καθ' ὃ ζήτημα ἔθνη κυριαρχίας, ἀλλὰ νομίζω ὅτι, ἐν ἀναμονῇ τῆς κυριαρχίας ἀποφάσεως τὴν ὁποίαν θὰ λάβῃ συναφῶς ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἀγκύρας, δυνάμεθα ἐξ ἄλλου νὰ ἀναπτύξωμεν, ἐν ἀρμονίᾳ μὲ τὸν ὁργανισμόν τῆς Γενεύης, τὴν προτίμῃ τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ Βαλκανικὰ κράτη ἐκδηλοῦν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν πρὸς τὴν διαδικασίαν τοῦ συμβιβασμοῦ, ὡς πρὸς μέσον ἐπιλύσεως τῶν διεθνῶν διαφορῶν.

Σημειώτεον ἄλλως τε ὅτι δὲν ὁμιλῶ περὶ ὑποχρεωτικῆς διαιτησίας. Διότι, εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν διαιτησίαν ἔκαμε καὶ αὐτὴ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη προόδους λίαν αἰσθητάς ἐν τῇ διεθνείᾳ πολιτικῇ τῶν Βαλκανίων, εἶναι ἐν τούτοις φανερόν ὅτι, ἐν τῇ βαλκανικῇ ἀτμοσφαιρᾷ, ὁ θεσμός οὗτος δὲν κατενίκησεν ἀκόμη ὅλας τὰς ἐπιφυλάξεις, τοὺς δισταγμούς καὶ τοὺς φόβους τοὺς ὁποίους καὶ ἀλλαχοῦ προκαλεῖ. Συγκρίνεις ἐθεσπίσθη εἰς τὰς Βαλκανικὰς συνθήκας ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν διαιτησίαν. Πλείστα Βαλκανικὰ κράτη προσεχώρησαν μάλιστα καὶ εἰς τὸ ἄρθρον 36 τῆς διεθνούς πράξεως τῆς Χάγης, ὅπερ προβλέπει τὴν εἰς τὴν διαιτησίαν προσφυγὴν δι' ὅλας τὰς διαφοράς. Ἀλλ' ἐπίσης συχνὰ παρατηροῦμεν ὅτι τὰ Βαλκανικὰ κράτη, ὑπογράφοντα συνθήκας φιλίας, προτιμοῦν ἀκόμη νὰ μὴ ὑποβάλλουν εἰς τὴν διαιτησίαν ζητήματα πολιτικὰ ἢ ζητήματα ἐθνικοῦ γοήτρου. Δὲν ἔχουν βέβαια ἀνάγκην νὰ τονίσωμεν πόσον θλιβόμεθα διὰ τὰς ἐξαιρέσεις καὶ ἐπιφυλάξεις αὐτάς. Ἀλλ' ἀφοῦ ὑφίστανται καὶ ἀποῦ βεβαίως ἀνταποκρίνονται πρὸς μίαν θετικὴν ψυχολογίαν, ἂς τὰς λάβωμεν ὡς ὅτι καὶ ἂς προσπαθῶμεν νὰ κυλιώσωμεν, ἀντὶ τῆς συντροφίμης, τὸ ἐμπόδιον. Τὸ δὲ προσφερόμενον εἰς ἡμᾶς πρὸς τοῦτο μέσον εἶναι, νομίζω, τὸ τῆς διαδικασίας τοῦ συμβιβασμοῦ, ἡ ὁποία, αὕτη, εἶναι πλέον ὁμοφώνως ἀσπαστὴ εἰς τὰ Βαλκάνια.

Ποῖα εἶναι αἱ ἐνδοβαλκανικαὶ διαφοραὶ αἱ ὁποῖαι συνήθως ἐξαίρουται τῆς διαιτησίας; Αἱ πόλεις τοιαῦται. Εἰς αὐτάς συνεπὶς ἡ διαδικασία τοῦ συμβιβασμοῦ δέον κυρίως νὰ ἐφαρμόζεται. Ἀλλ' ὅπως ἔχουν σημερινὰ τὰ πράγματα, ἡ διαδικασία τοῦ συμβιβασμοῦ, ὡς μέσον ἐπιλύσεως τῶν μεταξὺ Βαλκανικῶν κρατῶν πολιτικῶν διαφορῶν, προσκρούει εἰς τὸ δυσεύρετον τοῦ ἢ τῶν συμβιβαστῶν οὔτινες θὰ εἶναι ἀρκούντως ἀνεπηρέαστοι καὶ ἀρκούντως ὑπεύθυνοι συγχρόνως, διὰ νὰ ἡμποροῦν νὰ ἐκδίδουν ἔγκυρον γνωμοδότησιν, καὶ διὰ νὰ ἀκοῦν διὰ τοῦ γοήτρου τὸν τὴν ἀναγκαίαν ἡθικὴν πίεσιν ὅπως ἡ γνώμη τῶν γίνεται σεβαστὴ.

Εἶνε ἀληθές ὅτι, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, προβλέπω μίαν ἀντίρρῃσιν. Θὰ μοῦ ἀνταχθῇ ὅτι τὸ Σύμφωνον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν προβλέπει τὴν περίπτωση, καὶ ὅτι πόσον τὸ Συμβούλιον ὅσον καὶ ἡ Συνέλευσις τῆς Κοινωνίας δύνανται νὰ ἐπιληφθῶν τῶν ἐνδεχομένων διαφορῶν αἱ ὁποῖαι μᾶς ἀπασχολοῦν. Μάλιστα. Ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ ἐπίσης πόσον εἶναι δύσκολον νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν τὸ συγκρότημα τοῦ Συμβουλίου, καὶ πόσον θεωρεῖται προκλητικὴ ἡ παραπομπὴ εἰς τὴν Συνέλευσιν τῆς Γενεύης μᾶς πολιτικῆς διαφορᾶς; Τὸ ἰδεῶδες τοῦ συμβιβα-

σμοῦ θὰ ἐκέρδιζε τὸν ἀντίον, κατὰ τὴν γνώμην μου, εἰς τὴν συμβιβαστικὴν αὐτὴ ἐνέργειαν ἡσκέτο ὑπὸ τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν τῶν ἰδίων, καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν ἐξ ἄλλου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Οὕτω, θὰ ἐπωφελοῦμεθα τοῦ κύρους ταύτης, ἀλλὰ θὰ ἀπεφεύγαμεν κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ὑπερβολικὴν δημοσιότητα καὶ τὴν πολιτικὴν ἐπέμβασιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ποῦ συνεπάγεται ἡ προσφυγὴ εἰς τὸ Συμβούλιον. Ἡ φιλοτιμία τῶν διισταμένων μερῶν θὰ περιεφρουρεῖτο τοιουτοτρόπως περισσότερον. Τὸ βαλκανικὸν συμφέρον θὰ ἐλαμβάνετο μόνον ὡς ὅτι, ἐν τῷ πλαίσῳ βεβαίως τοῦ διεθνούς πνεύματος τῆς εἰρήνης. Καὶ δὲν θὰ εὐρισκόμεθα, ἡμεῖς οἱ Βαλκανικοὶ, ἐνώπιον τοῦ διλήμματος νὰ κρινώμεθα εἴτε ὑπὸ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἀπορριπτόμενων σύμφωνα μὲ τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τὰ ὁποῖα ἔχουν αὐταὶ εἰς τὰ Βαλκάνια, εἴτε ὑπὸ μὴ εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἀγνωστῶν τελείως τὰ ζητήματά μας.

Ἀλλὰ ποῖα θὰ ἦτο ἡ ἀνωτέρα ἀρχή, ἥτις θὰ ἀνελάμβανε τὸ ἔργον τοῦ συμβιβασμοῦ; Πιστεύω ὅτι τὰ Βαλκανικὰ κράτη θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποφασίσουν ἐκ συμφώνου, ὅπως συσταθῶν εἰς τὰ Βαλκάνια ἐν Γραφεῖον καὶ μία Ἐπιτροπὴ ἀποκλειστικῶς Βαλκανικὰ. Τὸ Βαλκανικὸν Γραφεῖον θὰ εἶχεν ὡς σκοπὸν νὰ συγκεντρώη, διὰ τῆς ἐπισήμου ἢ διὰ πάσης ἄλλης ἐγκύρου ὁδοῦ τὴν ὁποίαν θὰ ἔκρινε χρῆσιμον, πᾶσαν πληροφορίαν ἐπὶ τῶν ἐκκρεμῶν Βαλκανικῶν ὑποθέσεων, καὶ κυρίως, βεβαίως, ἐπὶ τῶν ἐνδοβαλκανικῶν διαφορῶν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν Βαλκανικὴν ἐπιτροπὴν, αὕτη θὰ ἀπερτίζετο ὑπὸ τῶν προέδρων τῶν ἀνωτάτων ἐθνικῶν δικαστηρίων τῶν ἐξ Βαλκανικῶν κρατῶν, θὰ προηδρεύετο ἴσως ὑπὸ οὐδέτερου ὑποδεικνυμένου ἴσως ὑπὸ οὐδέτερας τῶν Ἐθνῶν, θὰ ἠδύναντο νὰ ἔχη παρ' ἑαυτῇ τεχνικοὺς συμβούλους ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς ὑποθέσεως τὴν ὁποίαν θὰ ἐκαλεῖτο νὰ ἐκτιμήσῃ, καὶ θὰ ἐξέδιδεν ἐγκύρους γνωμοδοτήσεις:

1ον) τῇ αἰτήσεϊ τῶν ἐνδιαφερομένων.

2ον) τῇ αἰτήσεϊ ἐνὸς μόνον τῶν ἐνδιαφερομένων.

3ον) τῇ αἰτήσεϊ τριῶν Βαλκανικῶν κυβερνήσεων ἐκ τῶν μὴ ἐνδιαφερομένων, ἀλλ' αἱ ὁποῖα τὰ εἶχον τὴν μέριμναν τῆς μὴ περαιτέρω ἐπιδεινώσεως τῶν σχέσεων τῶν γειτόνων τῶν.

4ον) τῇ αἰτήσεϊ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο εὐτυχῶς δυνάμενον κάθε φορὰν ποῦ θὰ ἐπελαμβάνετο ἐνδοβαλκανικῆς τινος διαφορᾶς, νὰ παραπέμψῃ τὸν διακανονισμόν τῆς εἰς ἄλλην ἀρχὴν ἀρμοδιωτέραν αὐτοῦ.

Καὶ ἡ γνώμη αὕτη τῆς Βαλκανικῆς ἐπιτροπῆς θὰ εἶχε τὴν ἀξίαν εἴτε ἀποφάσεως ἁπλοῦ ἡθικοῦ δικαστηρίου, ὁπότε τὸ Συμβούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀσκήσῃ ἀπασαν τὴν ἐπιρροήν του ἵνα ἡ γνώμη ἐπικρατήσῃ, εἴτε ἀξίαν ἔτι μειζονα, ἐν ἣ περιπτώσει τὸ Συμβούλιον ἐκτελέσει κατηγορηματικὸς συνυπεύθυνος τῆς γνωμοδοτήσεως.

Ὅπως δὴποτε, διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἡ διαδικασία τοῦ συμβιβασμοῦ διὰ τὰς ἐνδοβαλκανικὰς διαφοράς θὰ εὕρισκε τὸ ἐνδελεγεμένον τῆς ὁργάνου. Καὶ τότε, ἵνα ὁ θεσμός οὗτος ἀποβῇ κατὰ τὸ δυνατόν ἀποτελεσματικὸς, δὲν θὰ μᾶς ἔμενε παρὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν εὐχὴν ὅπως ὁ-

λα τὰ Βαλκανικὰ κράτη σπεύσουν νὰ συνδεθῶν μεταξύ τῶν διὰ συνθηκῶν συμβιβασμοῦ, ὁπότε ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην θὰ ἦτο φυσιολογικότερα, καὶ ὅπως εἰς ὅλας τὰς ἡδὴ συναφείσας ἢ συναφθησόμενας συνθήκας συμβιβασμοῦ, προστεθῇ εἰδικὴ διάταξις καθορίζουσα τὴν προσφυγὴν, διὰ τὴν συμβιβαστικὴν λύσιν τῆς διαφορᾶς, εἰς τὴν Βαλκανικὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν.

III

Ἀλλή μεθόδος διεθνούς συνεννόησεως ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐπιτυχῶς ἐφαρμοζομένη καὶ τῆς ὁποίας, νομίζω, θὰ ἠδυνάμεθα σκοπίμως νὰ εὐχρηθώμεν τὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῇ πρακτικῇ ἀσκήσει τῶν βαλκανικῶν ὑποθέσεων, εἶναι ἡ συνισταμένη εἰς τὴν περιοδικὴν συνάντησιν τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν, ἥτις πολλαπλασιάζει τὰς ἀπ' εὐθείας ἐπαφὰς καὶ διευκολύνει τὴν συμφωνίαν μεταξὺ τῶν κυβερνήσεων καὶ τῶν λαῶν. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι, ἐν τοῖς πράγμασιν ἐκεῖ ἐγκρίνεται ἡ μέγιστή χρησιμότης ποῦ παρουσιάζουν αἱ ἐτήσιαι Συνελεύσεις τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Τὸ ἔθιμον τῆς ἐν Γενεύῃ παρουσίας, καθ' ἕκαστον μῆνα Σεπτέμβριον, ὅλων τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, παρότρυνε μάλιστα τὸν κ. Μπριὰν νὰ τοὺς ἀναγάγῃ, οὕτως εἰπεῖν, εἰς Εὐρωπαϊκὸν Συμβούλιον, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπιληφθὲν πένθος τῆς προτάσεώς του περὶ Συνομοσπονδιακῆς ἐνώσεως τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ σῆκῃ τῆσαν ἐφ' ἑαυτῷ τὸ σοβαρὸν τοῦτο πρόβλημα. Θὰ ὑπενθυμίσω τέλος τοῖς αἱ χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀνατὸς ἐφημέριον ἐπίσης τὴν μεθόδον ταύτην, τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν συναντωμένων κατὰ τριμηνίαν ἐπὶ τινος σημείου τοῦ Νοτιοσλαβικοῦ, Ρουμανικοῦ ἢ Τσεχοσλοβακικοῦ ἐδάφους, πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν ἀπόψεων αὐτῶν ἐπὶ τῶν διεθνῶν ὑποθέσεων τῶν ἀφορώσων τὰς χώρας τῶν. Καὶ εἶναι γνωστὰ τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα αἱ συναντήσεις αὐταὶ πάντοτε συνεπάγουν.

Πιστεύω λοιπὸν ὅτι καὶ ἡ Βαλκανικὴ ἀτμοσφαῖρα εἶνε ἥδη ἀρκετὰ ὥριμος ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως οἱ Βαλκανικοὶ ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν συναντῶνται καὶ αὐτοὶ γονίμως δις ἢ τρίς κατ' ἔτος, ἵνα ἐπιδιώκουν τὴν ἐναρμόνισιν τῶν συμφερόντων καὶ τὴν πύκνωσιν τῶν δεσμῶν τῶν χωρῶν τῶν. Ἡ Βαλκανικὴ διάσκεψίς μας θὰ εἶχε, νομίζω, κάθε δικαίωμα νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τοῦτο ὅλην τὴν εὐχὴν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ αἱ συναντήσεις αὐταὶ νὰ γίνωνται τρίς κατ' ἔτος, κάθε Σεπτέμβριον, Ἰανουάριον καὶ Μαῖον, κυρίως εἰς πόλεις τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν ἐκ περιουρίας. Τὸ πρόγραμμα τῶν αὐτῶν συζητησόμενων ζητημάτων θὰ καθορίζετο ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τῶν καγκελλαρίων. Καὶ ἔξω μάλιστα τοῦ ἐπισήμου προγράμματος, εἶναι προφανές ὅτι πλείστα ζητήματα θὰ προήγοντο οὕτω ἐν πνεύματι ἀγαθοποιῶν καὶ ὅτι ἡ ἄμεσος αὕτη ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν, τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν, καὶ αὐτῶν δ' ἀκόμη τῶν Βαλκανικῶν δημοσιογράφων οὔτινες θὰ παρατηρητοῦν τὰς συναντήσεις ταύτας ὡς παρατηρητοῦν, θὰ διευκόλυνε σημαντικώτατα τὴν πρόοδον τῆς Βαλκανικῆς συνεννόησεως.

Ἐξ αὐτῶν τῶν περιοδικῶν συναντήσεων, τὰς ὁποίας θὰ ὑπεροβήθουν καὶ αἱ ἰδικαί μας ἀνεπίσημοι Διασκέψεις — αἱτι-

νες θὰ ἠδύναντο νὰ διεξάγονται συγχρόνως καὶ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει μὲ τὰς συναντήσεις τῶν ὑπουργῶν, — δέον, νομίζω, νὰ προσδοκώμεν τὴν βραδείαν ἐξέλιξιν τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν Συνομοσπονδίαν. Τοσοῦτο μᾶλλον κατ' ὅσον ἐν τῷ μεταξύ, καὶ εἰς τὴν εὐχὴν μας ἐξεπληροῦτο, αἱ πλείσται τῶν ἐνδοβαλκανικῶν διαφορῶν θὰ εὕρισκον τὴν λύσιν τῶν, χάρις εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν Βαλκανικὴν Ἐπιτροπὴν. Οὕτω οἱ ὑπουργοὶ θὰ εἶχαν, κατὰ τὰς συναντήσεις τῶν, πολὺ ὀλιγώτερον νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐπιλύσιν τῶν διαφορῶν καὶ πολὺ περισσότερο καιρὸν νὰ ἀφιερώνουν διὰ τὴν δημιουργικὴν ἐργασίαν διὰ τῆς ὁποίας προκύπτει νὰ ἐδραιωθῇ τὸ μελλοντικὸν καθεστὸς τῶν Βαλκανίων.

Καὶ ἡδὴ τίθεται τὸ ἀκόλουθον ζήτημα: Ἐὰν ἐγίνετο δεκτὴ ἡ ἀρχὴ τῶν ὑπουργικῶν συναντήσεων, δὲν θὰ ἦτο εὐκατεῖον ἐν τῶν πρώτων ζητημάτων μὲ τὰ ὁποῖα οἱ ὑπουργοὶ θὰ ἡσχολοῦντο, νὰ εἶνε τὸ ζήτημα ἐνὸς Βαλκανικοῦ Λοκάρνο; Τὸ κατ' ἐμὲ θὰ ἦν προθύμως νὰ τὸ πιστεύσω, τοσοῦτο μᾶλλον κατ' ὅσον, πρὸ πέντε ἡδὴ ἐτῶν, τὸν Αὐγουστον τοῦ 1925, ἐπρόκειτο εἰς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Ρέντην τὴν πρωτοβουλίαν ἐνὸς σχεδίου προτάσεως εἰς ὅλα τὰ Βαλκανικὰ κράτη τῆς ἀμοιβαίας ἐγγυήσεως τῆς ἀσφαλείας τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διατηρήσεως τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῶν καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐθνικῆς τῶν κυριαρχίας, ὅπως, καὶ ταύτην καὶ ἐκείνην, τὰς ἔχουν καθορίσει αἱ ὑφιστάμεναι συνθήκαι. Ἡ πρότασις προσέθετεν ὅτι πᾶσα διαφορὰ χωρίζουσα ἢ μέλουσα νὰ χωρίσῃ τὰ Κράτη ταῦτα, θὰ ὑπεβάλλετο ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν διαιτησίαν, τῆς ὁποίας ἡ μορφή θὰ ἐξηρατο ἐκ τῆς νομικῆς ἢ πολιτικῆς φύσεως τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ τῆς ὁποίας ἡ ἐνέργεια θὰ παρήγετο πάντως ἐν τῷ πλαίσῳ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

Ἀς ἐπανελέθωμεν σήμερον εἰς τὴν πρότασιν ταύτην. Καὶ ἀφοῦ ἀφήσαμεν ἡδὴ κατὰ μέρος ὡς ὅχι ἀκόμη ὥριμον τὴν καθέρισιν τῆς γενικῆς καὶ ὑποχρεωτικῆς διαιτησίας, καὶ ἀφοῦ ταύτην προσωρινῶς ἀντικατεστήσαμεν, ὅπως ἐλέχθη ἡδὴ, διὰ τῆς διαδικασίας τοῦ συμβιβασμοῦ, ἀφοῦ δ' ἐξ ἄλλου θὰ ἦτο ἴσως ἄκαιρον νὰ ἀνακηρύξωμεν ἡδὴ σήμερον τὴν ἀμοιβαίαν ἐγγυήσιν τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῶν βαλκανικῶν κρατῶν, ἂς διατηρήσωμεν, ἐκ τῶν ἰδεῶν τοῦ σχεδίου τοῦ 1925, ἐκείνην κυρίως ἥτις δὲν θὰ ἐπρόκειτο, νομίζω, τὴν παραμικρὰν ἀμφισβήτησιν: τὴν ἰδέαν τῆς ἐγγυήσεως τῆς βαλκανικῆς εἰρήνης.

Βεβαίως, ἡ εἰρήνη αὕτη εἶνε ἡδὴ ἐγγυημένη. Τὴν ἐγγυώνται κυρίως τὸ Σύμφωνον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὸ Σύμφωνον Κέλλογκ, τὰ διμερῆ Σύμφωνα τὰ ἐνώνοντα πλείστα βαλκανικὰ κράτη (Νοτιοσλαβία καὶ Ρουμανία, Νοτιοσλαβία καὶ Τουρκία, Ἑλλάδα καὶ Ρουμανία, Ἑλλάδα καὶ Νοτιοσλαβία, καὶ αὖριον ἀναπόσπαστα Ἑλλάδα καὶ Τουρκία). Εἰς ὅλας αὐτάς τὰς συνθήκας, εἶνε ἄρα γε χρῆσιμον νὰ προσθεσώμεν καὶ νέον Σύμφωνον;

Τὸ νομίζω, διότι ἐκάστη τῶν ἐν ἰσχύϊ αὐτῶν συνθηκῶν ἡ συμβάσεων παρουσιάζει μενεκεμήματα, κενὰ ἢ ὀργωμάς, διὰ μέσον τῶν ὁποίων ὁ πόλεμος ἡμπορεῖ εὐκόλως νὰ διεκδύσῃ. Τὸ Σύμφωνον τῆς Γενεύης παρουσιάζει πλείστας διεξόδους, δι' ὧν ὁ πόλεμος ἡμπορεῖ νὰ ἐκκηδύσῃ

καὶ τὰς ὁποίας ὅλοι οἱ καλοὶ Εὐρωπαῖοι ἀπὸ δεκαετίας κατήγγειλαν ἡ προσεπάθησαν νὰ κλείσουν. Τὸ Σύμφωνον Κέλλογκ ἐμφανίζει τὸ σπουδαῖον κενὸν τῆς ἐλλείψεως οἰασθῆτε κυρώσεως ἐναντίον τοῦ κράτους τὸ ὁποῖον θὰ ἐτίθετο ἔξω τοῦ νόμου. Τέλος, τὰ ἡδὴ μεταξύ τῶν βαλκανικῶν κρατῶν συναφθέντα διμερῆ Σύμφωνα δὲν συνεπάγουν καὶ αὐτὰ καμμίαν θετικὴν καὶ ὑλικὴν ἐγγυήσιν καὶ δὲν ἐξήπλωσαν ἀκόμη τὸ δίκτυόν τῶν ἐπὶ τῶν σχέσεων ὅλων τῶν βαλκανικῶν χωρῶν.

Σταματώντες σήμερον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐγγυήσεως τῆς εἰρήνης, ἔχομεν λοιπὸν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑποδείξωμεν τὴν συνάψιν συνθήκης ἥτις θὰ παρουσίαζε τὸν ἀκόλουθον τριπλοῦν χαρακτήρα:

1ον) Θὰ ἐδέσμευε συγχρόνως καὶ τὰ ἐξ βαλκανικῶν κράτη.

2ον) Θὰ ἐθέτε τὸν πόλεμον ἐκτὸς νόμου, εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις κατ' ἂς οὗτος θὰ ἐχρησίμευεν ὡς ὄργανον ἐθνικῆς πολιτικῆς, (ἀπαράλλακτα ὅπως τὸ Σύμφωνον Κέλλογκ).

3ον) Θὰ συνετίγχε ἐναντίον τοῦ ἐπιδρομέως τὴν ὑλικὴν ἐγγυήσιν τῶν πέντε ἄλλων βαλκανικῶν κρατῶν.

Οὕτω δὲν θὰ ἔμενε παρὰ ὁ καθορισμός τῆς ἐξουσίας ἥτις θὰ ὑπεδείκνυε ποῖος εἶνε ὁ ἐπιδρομέας. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὴν ἐξουσίαν ταύτην μόνῃ ἡ προαναφερθεῖσα Βαλκανικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ ἠδύναντο νὰ ἀσκήσῃ, τῆς ὁποίας τὰ μέλη θὰ ἠδύναντο εὐκόλως ἐντὸς 48 ὥρῶν νὰ συγκεντρωῦνται, ἐνδεχομένως καὶ ἐπὶ τῶν καλυτέρων εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἔρευναν, καὶ νὰ καθορίζουν, κατὰ πλειοψηφίαν φρεσικὰ τῶν πέντε ψήφων ἐπὶ τῶν ἐξ, τὴν ταυτοτήτητα τοῦ ἐπιδρομέως.

Ἐδικαιολόγησα, νομίζω, ἀρκετὰ σαφῶς τὰς εἰρηγήσεις μου, καὶ εἶνε αὐταί, πιστεύω, ἀρκετὰ συντηρητικαὶ ἐν τῇ κατευθύνσει τῆς Βαλκανικῆς Συνομοσπονδίας, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἀνάγκη λεπτομερεστέρως ἀναλύσεως τῆς σκέψεώς μου. Θὰ περιορισθῶ συνεπὲς εἰς τὸ νὰ ἐκφράσω τὴν σταθερὰν ἐλπίδα ὅτι αἱ ὑποδείξεις αὐταὶ θὰ τύχουν τῆς ὁμοφώνου ἐγκρίσεως τῆς πρώτης Βαλκανικῆς διασκέψεως. Καὶ θὰ προσθέσω ἄλλως τὴν διατύπωσιν, τῆς ὁποίας προτείνω τὴν ἀποδοχὴν:

«Ἡ πρώτη Βαλκανικὴ διάσκεψις, ἐν τῇ μερίμνῃ τῆς νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐδραίωσιν τῆς εἰρήνης, εἰς τὴν διεθνή ὁργάνωσιν τῆς ζωῆς καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν προσέγγισιν τῶν ἐξ Βαλκανικῶν κρατῶν.

ἐν τῇ φροντίδι τῆς νὰ ὑποβάλῃ πρὸς τοῦτο εἰς τὰς Κυβερνήσεις καὶ τοὺς λαοὺς τῶν Βαλκανίων ὑποδείξεις σαφεῖς καὶ ἀμέσως ἐφαρμοστέας,

καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι διὰ τῶν ὑποδείξεων τούτων θὰ ἐνισχυθῇ τὸ ἔργον τῆς Βαλκανικῆς συνεννόησεως καὶ θὰ διευκολυνθῇ ἡ μελλοντικὴ πραγματοποίησις τῆς Συνομοσπονδιακῆς Ἐνώσεως τῶν Βαλκανικῶν Ἐθνῶν, ἐκφράζει τὰς ἀκολουθούσας εὐχάς:

1) Ὅπως ἡ διαδικασία τοῦ συμβιβασμοῦ, ὡς μέσον ἐπιλύσεως τῶν διεθνῶν διαφορῶν, καθιερωθῇ εἰς τὰς σχέσεις μεταξύ ὅλων τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν.

2) Ὅπως τὰ ἐξ Βαλκανικῶν κράτη συνεννοηθῶν διὰ τὴν σύστασιν εἰς βαλκανικὴν τινὰ πόλιν Βαλκανικοῦ Γραφείου ἐπιφορτισμένου μὲ τὴν συγκέντρωσιν ὅλων τῶν χρησίμων διὰ τὰς βαλκανικὰς ὑποθέσεις πληροφοριῶν, καὶ Βαλκανικῆς Ἐπιτροπῆς, προεδρευομένης ὑπὸ οὐδέτερας προσωπικότητος ἢν θὰ ὑπεδείκνυνεν ἡ

Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν καὶ ἀπαρτιζομένης ἀπὸ τῶν ἀνωτάτους δικαστῆς τῶν ἐξ κρατῶν, καὶ ἥτις θὰ εἶχεν ὡς σκοπὸν νὰ ἐκδίδῃ ἐγκύρους καὶ αἰτιολογημένας γνωμοδοτήσεις ἐπὶ πάσης ἐνδοβαλκανικῆς διαφορᾶς, τῇ αἰτήσεϊ εἴτε τὸν ἐνδιαφερομένων, εἴτε ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, εἴτε τριῶν Βαλκανικῶν κυβερνήσεων ἐκ τῶν μὴ ἐνδιαφερομένων, εἴτε τέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν.

3) Ὅπως εἰς ὅλα τὰ σύμφωνα συμβιβασμοῦ τὰ ἡδὴ συναφθέντα ἢ συναφθησόμενα μεταξύ Βαλκανικῶν κρατῶν, προστεθῇ εἰδικὴ διάταξις, καθορίζουσα τὴν προσφυγὴν, ἐπὶ σκοπῷ συμβιβαστικῆς ἐπιλύσεως τῆς διαφορᾶς, εἰς τὴν ὡς ἂν Βαλκανικὴν Ἐπιτροπὴν.

4) Ὅπως οἱ ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν ἐξ Βαλκανικῶν κρατῶν συναντῶνται τακτικῶς τρίς κατ' ἔτος καὶ κυρίως εἰς πόλεις ἐκάστου Βαλκανικοῦ κράτους ἐκ περιτροπῆς, πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν ἀπόψεων αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐκκρεμῶν βαλκανικῶν ὑποθέσεων καὶ ἐπὶ τῶν καλυτέρων μέσων ὁργανώσεως, ἐπὶ βάσει διεθνῶν, τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν ἰδίων αὐτῶν κρατῶν, καί:

5) Ὅπως τὰ ἐξ Βαλκανικὰ κράτη συνάψουν μεταξύ τῶν γενικῶν συνθηκῶν θετικῶν ἐξὸ τοῦ νόμου πάντα ἐνδοβαλκανικῶν ἐξυτηρητοῦντα τὴν ἐθνικὴν τῶν πολιτικὴν, καὶ ὑποβάλλουσιν τὸν ἐνδεχόμενον ἐπιδρομέα, ὅστις θὰ καθορίζετο κατὰ πλειοψηφίαν πέντε ψήφων ἐπὶ ἐξ ὑπὸ τῆς προαναφερθεῖσας Βαλκανικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν συλλογικὴν κύρωσιν τῶν πέντε ἄλλων Βαλκανικῶν κρατῶν».

ΛΕΩΝ ΜΑΚΚΑΣ
Βουλευτὴς Ἀθηνῶν

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΔΗΜΟΣ. ΛΟΓ. ΚΟΥ

ΛΑΚΩΝΙΚΑ

λους, ή τών εταιρών. "Ας μή τās συγγέουν οί συνάδελφοί μας, άκόμη και έν είνε, οί ίδιοι, ώραιοπαθέστατοι και πολιτικώτατοι συγγρόνως!

* *

ΕΙΣ τήν πρό έβδομάδος άγόρευσίν του του «Πεντελικού», δ κ. Πρωθυπουργός ώμλησε μέ δικαίαν αὐστηρότητα έναντίον μερικῶν δημοσίων υπαλλήλων, οί οποιοί, δυνουμένοι όπισθεν τής μονιμότητος αὐτῶν, όπισθεν τῶν διαφόρων εἰς τά 'Υπουργεία συμβουλίων πού έχουν εκμηδένισει τήν διοικητικήν έξουσίαν τῶν 'Υπουργῶν, και οί όποιοί μή εμφανίζοντες κᾶν, ένεκα τής ἐκ τοῦ παραθύρου είσπηδήσεώς των εἰς τήν ύπηρεσίαν, τήν ποιότηταν όντότητα των πρεσβύτερων των, έχουν εξελιχθεῖ εἰς άφορήτους τυραννικούς, έχθρους τοῦ λαοῦ και πάσης προόδου, εἰς περιφρουρητάς τῶν ιδίων των μόνων συμφερόντων, δηλ. τής μεταξὺ καρῆ και άργοσχολίας άδερμονος και νιβανικής ήσυχίας των, και τής μόνον διά τās άποδοχάς των ανησύχου και κάποτε ανταρτικῆς μάστιγας μερίμνης των. Καί αἱ μὲν αὐστηραί περί αὐτῶν σκέψεις και κρίσεις τοῦ κ. Βενιζέλου μᾶς φαίνονται τόσον δικαιολογημέναι, ώστε πρό πολλῶν ήδη κηρύχθη, έν κυρίῳ άρθεῶ, τάς έπρωλάβειν και ύπ' άλόγον τότε έγράψαμεν πνεῦμα. 'Αλλά σήμερον, θιγείσα ή μάλλον φορηθείσα τήν νομοθετικήν κύρωσιν αὐτῆς τής δικαίας αὐστηρότητος, ή 'Εκτελεστική 'Επιτροπή τής Συννομοσχονδίας των διαμαρτυρήσεται διά μίαν αὐθαδέστατης άνακοινώσεως πού δημοσιεύουν αἱ έφημερίδες. Καί τήν μὲν άνακοινώσιν αὐτήν δέν θά συζητήσωμεν. 'Εκείνο άλλως τε πού τήν χαρακτηρίζει εἶνε δὴ ή έν αὐτῇ άπολογία συνδυάζεται, από τούς συντάκτας τής, μέ τήν μόνην έμμονον σκέψιν και φροντίδα των: τήν τής αὐθῆσεως τῶν άποδοχῶν των υπαλλήλων. 'Αλλ' εκείνο πού μᾶς εἶνε άδύνατον νά αφήσωμεν άσχηλευτόν εἶνε ή φράσις τῶν άνακοινωθέντων καδ' ή, δμιλῆσας όπως ώμλήσεν, δ κ. Βενιζέλος έπεδίωξε «νά μεταθέσῃ μέρος των κυβερνητικῶν εὐθυνῶν εἰς τούς δημοσίους υπαλλήλους και νά στρέψῃ έναντίον των τήν λαϊκήν δυσφορίαν». Τοιαύτη γλώσσα άποτελεῖ καθαράν άντικρατικήν άναταράξιν και εκδήλωσιν σάφους σοβιετισμοῦ, τής οποίας οί κ. κ. συντάκται τοῦ άνακοινωθέντος ήπιοτροῦν δέν εἶνε βέβαιοι ότι δ έλληνικός λαός παταγώδως θά χειροκροτήσῃ τήν τιμωρίαν. Τήν όποίαν και άναμένομεν.

* *

ΕΙΜΕΘΑ δυστυχῶς ήγνακασμένοι νά ἐκφράσωμεν έκ νέου, τώρα πού έτετέλειωσε τās «εργασίας» του το 'Εργατικόν Συνέδριον, τήν θλίψιν πού και πρό έβδομάδος έξεδηλώσαμεν. Καί ό λόγος τής λύπης μας εἶνε διότι εργασίαι πραγματικά δέν έγιναν. Σκηνοθεσία νομιμόφρονος εργατικῆς όργανώσεως, έξυπνηρόντα μερικᾶς άτομικᾶς φιλοδοξίας και άδιαφοροῦσα κατά το πλείστον διά τά αληθινά συμφέροντα τοῦ εργατικοῦ κόσμου, έχρησίμευσεν άπλῶς ως πλαίσιον διά μερικούς προσωπικούς διαπληκτισμούς, οί όποιοί οὔτε ήμᾶς άλλ' οὔτε και τούς εργάτας ενδιαφέρουν. Ολιγόμειθα δέ κυρίως διότι προσπαθήσαι, άλληλοεξουδετερόνται αἱ τυχόν καλαί προθέσεις και θνολίζονται έτσι τα συμφέροντα τής εργατικῆς τάξεως. 'Εκείνο πού επιβάλλεται εἶνε οί εἰλικρινεῖς δδηγοί τής τάξεως ταύτης νά αναλάβουν τήν πρωτοβουλίαν τής συσσωματώσεώς τής, εἰς τήν άπόστασιν μεταξύ συντηρητισμοῦ και κομμουνισμοῦ, επάνω εἰς τό επίπεδον τής έξελικτικῆς, δηλ. τής μόνης πραγματικῆς έφρμοσίμου και χρησίμου κοινωνικῆς έν τῶν εργατῶν εἰς τήν Γεν. Συννομοσχονδίαν θά ανταποκρίνεται και εἰς κάποιο άντάλλαγμα. Εἰδεμή, ό εργατικός μας κόσμος θά μᾶς ένθυμίζῃ καταπληκτικῶς νοτιοαμερικανικήν δημοκρατίαν μέ ένάλλασιμένους δικτατορας και μέ κατανάλωσιν δλης τής δραστηριότητος εἰς παρασηνιακᾶς συννομοσίας. Τό φιλεργατικόν μας πολλά περισσότερον.

Οὐδέμια άπόδειξις άναγνωρίζεται έν δέν φέρῃ τήν σφραγίδα και τήν ύπογραφήν κ. Ι. Καλαμανλῆ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΙΣ

ΤΟ θέμα μου ήταν πώς πρέπει νά μεταρρυθμιστῇ ή διδασκαλία τής ιστορίας στά σχολεία σύμφωνα μέ τήν ανάγκη πού έφερε και τήν πρώτη Βαλκανική Διάσκεψη. Εἶνε μιά ανάγκη πού περνᾷ τὰ βαλκανικά σύνορα και τήν νιώσουν σήμερα έντονη όλοι οί λαοί: τὸ άλληλοφάγωμα νά παραμερίσῃ έμπρός στη φιλική συνεννόηση και τη συνεργασία τους, μέ τὸ σκοπό νά ύψωθῇ ή ανθρώπινη ζωή και ό πολιτισμός τής.

Όταν όμως άντικρύζῃ κανείς τὸ μάθημα τής ιστορίας άπ' αὐτή τήν άποψη, βλέπει πώς δέν εἶνε μονάχα αὐτὸ πού άντιμαχόταν και άντιμάχεται τήν καθολική ανάγκη τῶν λαῶν γιά συνεννόηση και συνεργασία, παρὰ ὁλόκληρο τὸ σχολεῖο μέ τὰ πολυποικίλα μέσα πού διαθέτει. Τήν παιδεία γενικά, και προπάντων τὴν βαλκανική, τὴν έξουσίαζε, ὡς τώρα τοῦλάχιστο — άλλοῦ περισσότερο — άλλου λιγώτερο — ἕνα πνεῦμα αντίθετο, πού από χίλιες δυὸ πηγές πότιζε τὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν μας από τὴν πὸ μικρὴ τους ήλικία. Τέτοιο πνεῦμα δέν ήταν βέβαια μονάχα σχολικό, αλλά κυριαρχοῦσε σὲ ὅλη τὴν κοινωνία από πολὺχρονη παράδοση πού τὴν εἶχαν θρέψει ιστορικές, πολιτικές κ. ά. συνθήκες. Τὸ σχολεῖο όμως τὸ καλλιεργοῦσε πὸ συστηματικά και πὸ άποτελεσματικά, τὸ ἔκανε ψυχικὴ δύναμη, γιατί μ' αὐτὸ ἔπλαθε τὴν παιδικὴ ψυχὴ. Όλόκληρο τὸ πνεῦμα αὐτὸ συγκεντρώνεται στὸν ὄρο θ ν ι κ ή μ ο ρ φ ω σ η. Τὸ μάθημα τῆς ιστορίας εἶνε μόνον ἕνα μέσο, σπουδαιότατο βέβαια, αλλά ἕνα μέσο σὲ πολλὰ άλλα. Γι' αὐτὸ αναγκάστηκε νά δώσω στὸ θέμα μου τὸ γενικώτερο τίτλο «παιδεία και ἔθνικὴ μόρφωση».

2. Στὰ νεώτερα χρόνια, παντοῦ γιά άπώτερο σκοπὸ τῆς παιδείας ἔβαζαν τὸν ἠθικὸ χαρακτήρα. Ήταν μιά έννοια μέ ὠρισμένο ἠθικὸ περιεχόμενο, μέ ὠρισμένες ἠθικές ἀρχές, πού σύμφωνα μ' αὐτές ἔπρεπε νά μορφωθῇ τὸ άτομο. Γυρεύαμε νά συνθίσταμε τὸ άτομο στὴν κοινωνικὴ ἀρετὴ: νά μὴ κἀν νὰ τὸν άλλον ὅ, τι δὲ θά ήθελε και οί άλλοι νά τοῦ κάνουν: και πὸ πολὺ: νά κἀν γιά τὸ διπλανὸ του ὅ, τι θά ήθελε νά τοῦ κἀν και κείνος. Γυρεύαμε άλληλοβοήθεια, ἀγάπη, εἰλικρίνεια, τιμότητα, δικαιοσύνη κτλ., ἀρετὲς πού δίνον τὴν έννοια τοῦ ανθρωπισμοῦ.

Ό ανθρωπισμός όμως αὐτὸς περιωριζόταν, ἔπρεπε νά περιορίζεται μέσα στὰ ὅρια τὰ κρατικά. Κανόνες τῆς σχέσεως τοῦ ατόμου κυρίως πρὸς τὰ άτομα πού ανήκαν στὸ ἴδιο κρατικὸ ή και ἔθνικὸ συγκρότημα. Όσο γιά τῆς σχέσεις ὁμῶς τῶν κρατῶν και τῶν ἔθνικῶν ὁμά-

δων μεταξύ τους, και μάλιστα μέ τῆς γειτονικές, ἐκεῖ εἶχαμε άλλο ἠθικὸ μέτρο, άλλες ἠθικές ἀρχές, συχνότατα άντίθετες μέ τῆς ένδοκρατικές. Οἱ άλλοι λαοί, και προπάντων οἱ γειτονικοί, ήταν γιά τὸ σχολεῖο και τὰ παιδιά του ή αδιάφοροι ή τὸ πὸ πολὺ ἔχθρικοί: ἔχθροί ἔμπρός σὲ μᾶς τιποτένιοι, άπολίτιστοι, άρπαχτικοί, γεμάτοι ἑλαττώματα και κακίες: ἔχθροί φανατικοί πού ἔπρεπε νά λείψουν από τὸ πρόσωπο τῆς γῆς γιά νά ζήσουμε ἑμεῖς. Υπερτίμηση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἔθνικὸ μονοπώλιο κάθε ἀρετῆς, ἔπαρσμός ἔθνικος, αδιαφορία ή ὑποτίμηση και πὸ πολὺ περιφρόνηση τῶν άλλων, μῖσος ή ἐκδίκηση, αὐτὸ ήταν συχνότατα τὸ κύριο περιεχόμενο τῆς ἔθνικῆς ἀγωγῆς. Τὸ σχολεῖο συνειδητὰ ἔπρεπε νά καλλιεργῇ μέ ὅλα του τὰ μέσα πολλὰ συναισθήματα, ιδέες και ιδιότητες αντίθετες μέ τὸν ένδοκρατικὸ ανθρωπισμό. "Ετσι τὴν ιδεολογία του, τὴν εργασία του τὴν χαρακτηρίζει μιά βαθύτατη ἑσωτερικὴ ἀντίφαση.

Όλη ή πνοή τοῦ σχολεῖου ήταν τέτοια. Ό κάθε λαὸς δέν ἔχει παρὰ νά θυμῇ πολλὰ από τὰ τραγούδια πού τραγουδοῦσε στὸ σχολεῖο του, από τὰ ποιήματα πού τοῦ μάθαιναν, από τούς ρητορικούς λόγους πού άκούγε, από τῆς σχολικῆς γιορτῆς πού γιόρταζε κλπ. κλπ. Τὸ πνεῦμα αὐτὸ καθρεφτιζόταν και στα άναγνωστικά του βιβλία, τὸ βοηθοῦσε ή θρησκευτικὴ διδασκαλία και κορυφώνονταν στὸ μάθημα τῆς ιστορίας. Ή ιστορία, ὅχι μόνον στη δημοτικὴ αλλά και στη μέση παιδεία, ήταν κυρίως πολιτικὴ ιστορία, και ἀκόμα πὸ περιορισμένη ιστορία πολέμων πού ἔκαναν φανατικοί ἔχθροί μεταξύ τους: ὁ δικαίος και ὁ γενναῖος ἀπὸ τὴν μιά μεριά, κί' άπ' τὴν άλλή ὁ άδικος και ὁ δειλός. Σ' αὐτὴ και τούς ἥρωες τῆς συγκεντρώνονταν σχεδὸν ὁλόκληρη ή ἔθνικὴ ζωή, ἐνῶ οἱ άλλες τῆς ἐκδελώσεις περνοῦσαν άγνώστες ή παραμερισμένες. Τέτοια ιστορία άνοιγε στὴν παιδικὴ ψυχὴ τὴν προοπτικὴ γιά τὸ μέλλον τοῦ τόπου τῆς. Δέν μποροῦσε παρὰ νά εἶνε ἕνα μέλλον πού θά ἔσταζε αἷμα.

Τὸ ἔθνικὸ χρώμα στὴν Παιδεία

3. Όπως εἶπα, τέτοιο πνεῦμα ήταν χυμένο σὲ ὅλη τὴν ατμόσφαιρα, τὸ εἶχε θρέψει πολὺχρονη παράδοση, και μάλιστα παράδοση ἱερώτατη ὅπου τύχαινε νά πηγάζῃ από άγῶνες ἀπελευθερωτικούς. Γιὰ τὴν πηγὴ του ήταν τότε βαθιά βιολογικὴ ανάγκη. "Ετσι τὸ σχολεῖο ἀκολουθώντας συστηματικοῦσε χωρίς κἀν τὴν παραμικρὴ ἀνησυχία γιά τὴν ἀντίφαση πού ἔκρυβε συχνὰ μέσα

του. Ή ἀντίφαση ὁμως αὐτὴ ἔγινε τραγικὰ συνειδητὴ μέ τὸν παγκόσμιο πόλεμο και τῆς τρομαχτικῆς του συνέπειες. Χρόνια χυνόταν τὸ αἷμα και γιά ὠραιο καρπὸ μᾶς ἔδωσε μιά δυστυχία καθολική, πού θά δέρνη τούς λαούς και προπάντων τούς μικρούς γιά χρόνια πολλά. Νικητὲς και νικημένοι σὰ νά ζύπνησαν ἔμπρός σὲ μιά πραγματικότητα πού δέν τὴν φαντάζονταν πρὶν. Ἀποτέλεσμα ἕνας βαθύτατος κλονισμός στῆς παραδομένες ἀξίες τοῦ πολιτισμοῦ, προπάντων τῆς ἠθικῆς, και άπάνω άπ' ὅλα στὴν ἀξία τῆς ἔθνικῆς, ὅπως παρουσιαζόταν συχνότατα ὡς τότε. Δέν έχουν λόγο οἱ λαοί ν' άλληλοφάζονται, γιά νά βουτιοῦνται βαθύτερα στη δυστυχία. Ό πόλεμος πρέπει νά λείψῃ πιά, τὸ μῖσος ἀνάμεσα σὲ κράτη και ἔθνικές ὁμάδες νά παραμερίσῃ ἔμπρός στη φιλικὴ συνεννόηση, στη συνεργασία και στὴν ἀγάπη. "Ετσι τὸ περιεχόμενο τῆς ἔθνικῆς ἀγωγῆς πού εἶδαμε πρὶν σωριάστηκε ὁλότελα.

Ό κλονισμός ὁμως, ὅπως εἶπα, ήταν βαθύτερος, και δέν ἔρχόταν μόνον άπ' ἔξω, από τῆς σχέσεις τῶν κρατῶν μεταξύ τους, αλλά και από μέσα, και κυρίως από μέσα. Γιὰ τὸν παγκόσμιο πόλεμο ἔγινε πὸ χτυπητὴ και πὸ συνειδητὴ και μιά άλλή ἀντίφαση, ένδοκρατικὴ αὐτὴ. Ό εἰπαρισμός, ή άγνοια, ή αδιαφορία ή ή υποτίμηση και ή ἀδικία δέν περιορίζονταν στῆς σχέσεις τῶν λαϊκῶν ὁμάδων μεταξύ τους, αλλά χαρακτριζόνταν σὲ πολλὰ και τῆς σχέσεις πού ἔχουν οἱ διάφορες κοινωνικῆς τάξεις και ὁμάδες μέσα στὸ ἴδιο ἔθνικὸ ή κρατικὸ συγκρότημα. Ό ένδοκρατικὸς ανθρωπισμός φάνηκε πάλι στὴν σὲ πολλὰ, λόγια μονάχα. Τὴν ἀντίφαση αὐτὴ τὴν εἶχαμε άλλου έντονώτερη και άλλου μικρότερη, ἀκόμα και στὴν παιδεία, και προπάντων στὴν ὁργάνωσή τῆς. Ή μέση παιδεία ήταν γιά λίγους, πού τούς εἶχε εὐνοήσει ὅχι τὸ φυσικὸ τους, αλλά ή τύχη, γιατί ἔτυχε δηλ. νά ἔχουν τὰ οικονομικά μέσα. Γιά τὸ λαὸ ήταν μόνον ή δημοτικὴ παιδεία, κί' αὐτὴ κατ' ἔξοχὴν στὰ Βαλκάνια λιγώχρονη και φτωχὴ ἔδινε μονάχα λίγα ψίχουλα σὲ παιδιά, πολλὰ πεινασμένα και άρρωσταίρια. Τέτοια συνειδηση — δυναμωμένη από ἐπανάσταση ἑσωτερικὴ σὲ χώρα μεγάλη ὅπου οἱ ἀντιθέσεις ήταν δξύτατες — κλόνισε ἀκόμα περισσότερο τῆς ἠθικῆς προπάντων ἀξίες, ἔφερε μέ τῆς ἀντιθέσεις χάος ἠθικὸ, και μαζί μέ τὸ σώριασμα τῆς ἔθνικῆς ἀγωγῆς κλονίστηκε σὲ πολλούς ἀκόμα και τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ ἔθνομος. "Οχι μόνον ή ἔθνικὴ ἀγωγή μέ τὸ περιεχόμενο πού εἶδαμε πρὶν πρέπει νά λείψῃ, αλλά και ή ἔθνικὴ ὁμάδα — και ὅπου ἀκόμα ἔχει αὐθόπαρχη ὁργάνωση — νά διαλυθῇ, ὁ ἔθνομος νά παραμερίσῃ ἔμπρός σ' ἕνα καθολικὸ ανθρωπισμό.

4. Τέτοιος κλονισμός εἶχε τὸν ἀντιχτυπὸ τοῦ καί στὸ σχολεῖο, και τὸ σχολεῖο γενικά τρικλίζει σήμερα ἀβέβαιο ἔχοντας χάσει τὴν πίστη του. Τὸ ἔργο του, οἱ δασκάλοι του και τὰ παιδιά του ζοῦν σὲ χάος, ὅπου πετιοῦνται από τὴν μιάν ἄκρὴ στὴν άλλή, ἐνῶ ὁργανωμένες ὁμάδες πού τῆς χωρίζουν οἱ πὸ μεγάλες ἀντιθέσεις, γυρεύουν νά καταχτήσουν τὴν παιδεία, νά τὴν κάνουν ὁργανὸ τους. Τί ἔχει νά κἀμὴ ή παιδεία σὲ τέτοια κατάσταση; Σύμφωνα μέ

ΑΠΟ αὔριον αρχίζει τās εργασίας τῆς, έντός τοῦ ἑλληνικοῦ Βουλευτηρίου, ή πρώτη Βαλκανική Διάσκεψις. Εἰς αὐτὴν θά συμμετάσχουν δι' ἔγκυροτάτων και σοβαρώτατων άντιπροσώπων των και τὰ ἔξ βαλκανικά Κράτη. Ή πρὸς στιγμήν ἀπειληθεῖσα ἀποχὴ τῶν Βουλγάρων ἀπεσιβήθη. Τὰ ἑλληνικά, ἔξ άλλου, ὁπομνήματα πού θά συζητηθοῦν, ἔδημοσιεύθησαν κατ' αὐτάς, δύο δὲ τούτων, τὸ τοῦ κ. Ἀλ. Δελμούζου και τὸ τοῦ κ. Δ. Μακκά, δημοσιεύει σήμερον αὐτοῦσία ή «'Εργασία». Τέλος, μιά τεραστία προπαρασκευαστικὴ εργασία ἐγένετο και ἔξακολοῦθεῖ, ὅχι μόνον ὅπως αἱ ἐργασίαι τῆς Διασκέψεως διεξαχθοῦν ἀπροσκόπτως και συστηματικῶς, αλλά και ὅπως οἱ βαλκανικοί μας ἔξνοί τυχόν, μέσα εἰς τὴν φιλόξενην περιστοῦσάν μας, ὅλων τῶν περιτομήσεων, και ὅλων τῶν ἐκβολῶν. Ή Διάσκεψις προαναγγέλλεται, ἐντὶ, από πάσης ἀπόψεως ἐπιτυχῆς, και ὁφείλονται από τοῦδε συγχαρητήρια εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς κ. Ἀλ. Παπαναστασίου και εἰς τούς συνεργάτας του, διά τὴν συναρμολόγησιν ὅλων τῶν συντελεστῶν τῆς ἐπιτυχίας τῆς. Τώρα, μᾶς μένει νά ἴδωμεν και πόσην πολιτικότητα ή Διάσκεψις θά ἀναπτύξῃ, και εἰς ποία θά φθάσῃ ἀποτελέσματα. Τὸ καδ' ήμᾶς, ἔχουμε τὴν βεβαίαν πεποίθησιν ότι, αν δέν ἐπικρατήσουν αἱ θεωρίαι, ἐάν ή Διάσκεψις συγκαταθῇ εἰς ἴσην ἀπόστασιν μεταξύ ἀδιאלλάτων ἔθνικισμοῦ και ἀδιστάκτων διεθνισμοῦ, ἐάν ἔχῃ πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς τὸ φάσμα τοῦ πολέμου, ζήτησῃ δὲ νά στειρίξῃ τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῆς πραγματικότητος, —τότε μεγάλη ὀφέλη θά προκύβῃ, αἱ Διασκέψεις πού θά ἐπακολουθήσουν τὰ προσεχῇ ἔτη θά καταστοῦν ἀκόμη δημοφιλέστεραι, και τότε, μετ' οὐ πολὺ, οἱ λαοὶ μὲ συγκίνησιν και εὐγνωμοσύνην θά ἔχουν αὐτῆς ζυμώσεως.

* *

ΑΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ τοῦ τέως βασιλέως Γεωργίου πρὸς τὸ «Daily Mail» περί τῆς προοιούσης ἀποκροσταλλώσεως τῆς ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης δυν άφορᾷ τὴν ἐπ' αὐτὸν δὸν τὸν εἰς τὸν θρόνον, και περί τῆς ἀνάγκης τῶν ὁποίων διαισθάνεται ὁ ἑλληνικός λαός ἀνά στεγασθῇ ὑπὸ συνταγματικὸν οἰκοδόμημα, ὁμοιον πρὸς τὸ τῆς 'Αγγλίας, μᾶς πείθουν ἀκόμη μίαν φοράν πόσον μακρὸν τῆς πραγματικότητος ἐπιμένει νά ἐυρίσκειται ή ἑκπετος Δυναστεία. Μετὰ τῆς βουλευτικᾶς ἐκλογᾶς τοῦ 1928 και τῆς γερουστατικᾶς τοῦ 1929, αἱ ὁποῖαι κατέδειξαν τὴν συντριβὴν τοῦ μοναρχισμοῦ εἰς τὴν 'Ελλάδα, —καθ' ήν δὲ στιγμήν δ' ἴδιος ὁ κ. Τσαλδάρης δέν τολμᾷ νά πολιτευθῇ ἔξω τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτισμοῦ και ὁ κ. Βλάχος εὐχεται τὴν διατήρησιν τοῦ κ. Βενιζέλου εἰς τὴν έξουσίαν, διαρωτᾶται κανεὶς πὸς ὁ τέως βασιλεὺς ἀνέκαλυψε τὴν ὑπὲρ τῆς παλινορθώσεως του διαδοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. "Εφ' ὃ και συνιστάμεν εἰς τὸν έν Δουβίνω εὐπατρίδην νά ἀντικαταστήσῃ τούς έν 'Ελλάδι πληροφορητάς του. "Εκτός ἐάν ὁ κ. Τσαλδάρης ἄλλα ἀναγκάζεται νά κἀνῃ εἰς Ἀθήνας και ἄλλα ἀρσένεται νά λέγῃ εἰς τὸν Δουβίνω, ὅταν ἐπισκέπτεται τὸν Σεπτέβριον τοῦ άγοντα έν τῇ ἐντελέσει ἀποστολῆς πού τοῦ ἀναθέτει ή ἑλληνικὴ Δημοκρατία! "Οπωσδήποτε πρόκειται περί ἀποπλανήσεως διά ψευδῶν ὑποσχέσεων. Καί εἰδοποιούμεν τὴν «μνηστῆν» ότι οὔτε τοιαύτην μνηστῆν οὔτε τοιαύτην άμνηστῆν σκέπτεται καθόλου ὁ ἑλληνικός λαός!

* *

ΚΑΤΑ τὸ πλείστον ὁρθοτάτη ή παρατήρησις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ και άρχηγοῦ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, ότι οἱ βουλευταὶ και γερονόμοι τοῦ κόμματος θά ἔπρεπε έντονοτερα νά άσπασιν παρὰ τῷ λαῷ τὴν διαφωτιστικὴν ἀποστολήν τὴν ὁποίαν μεταξύ τῶν άλλων ἔχουν. Διότι πρέπει νά διολογηθῇ, ἐντός άλλων ἔξαιρέσεων, οἱ Φιλελευθεροὶ πολιτευταὶ ἐπαναπαύονται ἀπολύτως, ὡς πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο και ὡς πρὸς ἢν γένει τὴν διατήρησιν τῆς ἐπὶ τοῦ κόμματός των λαϊκῆς ἐμπιστοσύνης, ἐπὶ τοῦ γοήτρου και τῆς προσωποικῆς δραστηριότητος τοῦ άρχηγοῦ των. Έχουν ὁμως και έν ἑλα-

φροντικόν! ότι και πλείστοι ὕπουργοὶ κἀμουν ὅ, τι ήπιοτροῦν διά νά μειώσουν τὸ παρὰ τῷ λαῷ κύρος τῶν πολιτευομένων. Αὐτὸ όμως δέν σημαίνει ότι ἔχει δικαίον ή «'Ακρόπολις» ισχυριζομένη ότι ἄλλο ἔργον διαφωτισέως προσήκει, και μόνον, εἰς τούς βουλευτάς και γερονόμους τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων: ή αντίστροφος διαφώτισις τῆς Κυβερνήσεως περί τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος. Ή τοιαύτη διαφώτισις τῆς Κυβερνήσεως δέν ἀποκλείει τὴν παράλληλον, περί τοῦ κυβερνητικοῦ ἔργου, διαφώτισιν τοῦ λαοῦ. Ἀλλά διά νά φέρουν εἰς πέρας οἱ πολιτευόμενοι τὴν διπλὴν αὐτὴν προσπάθειαν, χρειάζεται και ή άνοθεν ἐνίσχυσις τοῦ κύρους των. Καί πρὸς τοῦτο, πρὶν άπ' ὅλα, ἄς δαγανωθοῦν μεταξύ των. Εἰς τὴν Διοικοῦσαν 'Επιτροπὴν τοῦ κόμματος ἀνοίγεται οὕτω, άπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, εὐρύτατον στάδιον ὁργανωμένης ἐνεργείας.

* *

ΜΕΤΑΞΥ Ἀθηνῶν και διαφόρων λουτροπόλεων τῆς Γαλλίας και τῆς Γερμανίας ἀπολώσθη μήτηρ τεσσάρων τέκνων άκούουσα εἰς τὸ ὄνομα Ἀντιπολιτευσίς. Τὰ δὲ τέκνα τῆς, οἱ κ. κ. Τσαλδάρης, Καφαντάρης, Ζαβιτζάνης και Κοινδύλης, ἀπολώσθησαν και αὐτὰ, ἀναζητούμενα εἰς μάτην τὴν μητέρα των. "Εξ οὗ ἀποδεικνύεται ότι κατ' ήξενος και ὁ κ. Τσιριμώκος, ἀποφασίσας μερικούς ἐξ αὐτῶν νά τούς στελῇ εἰς τὰ διάφορα Συνέδρια τοῦ ἔξωτερικοῦ. Μὲ θνολίαν ὀλίγων λεῶν, τὸ Κοινοβούλιον ἔχασε τὴν ἰσοσκελίαν του. Τὸ καδ' ήμᾶς, ὁμως, ἐλπίζουμε, δέν θά δαγανᾷ νά ἀνευρεθοῦν, και ὁρατὰ νά παύσουν νά εἶνε, διά τῆς ἀνευρέσεως τῆς Ἀντιπολιτευσίς. Ό κοινωβουλευτικὸς μᾶς θά ήτο, διαφορετικᾶ, ανισόροπος και ἀπαράδεκτος. Τοσοῦτω μάλλον ὅπου, ὅρημν τῶν πολιτικῶν άρχηγῶν, τὴν Ἀντιπολιτευσίαν ἀκούον, αὐτοχειροτόνητοι, μερικοὶ ἀνέειθνοι παράγοντες, ἀνιδύνας δημαγογοῦντες ἔφ' ὅσον ποτὲ δέν ἔχουν τὴν περιφορὸν ἐλπίδα νά κληθοῦν εἰς τὴν Κυβέρνησιν και νά ἐφαρμόσουν τὸ «πρόγραμμα» των. Καιρός λοιπὸν εἶνε νά ἐπιστρέψουν ἐκ τῶν λουτροπόλεων τὰ ὁρατὰ, και νά δμυλήσουν. Ἀν ὅχι δι' άλλων λόγων, αλλά διά νά μᾶς δώσουν τοῦλάχιστον τὸ μέτρον τῆς μετριότητας των, δηλ. τὴν ἀπόδειξιν τῆς μὴ ἀντισπολιτευτικότητος των. "Οπότε θά πρέπει νά σταλῇ ὁ κ. Τσιριμώκος ἀνά τās ἑνάς άγοράς διά νά παραγγείλῃ και νά νομίσῃ ἐδῶ άλλην ἀντιπολιτευσίαν, —άφου αἱ Ἀθῆναι ἔχασαν τὴν γλαυκὰ των.

* *

ΚΑΤ' αὐτάς, πρὸς ἀκαταγώνιστον πλεόν ἀπόδειξιν τῆς μεταξύ λαοῦ και Κυβερνήσεως...δυσαρμονίας και τῆς...ἐκπτώσεως τοῦ κ. Βενιζέλου από τὸ ἐπίπεδον ὅπου τὸν ἀνήγαγεν ή πᾶνδημος λαϊκὴ ἐμπιστοσύνη τοῦ 1928, μερικοὶ εὐφυεῖς σφουμικηταὶ τῆς κοινῆς γνώμης ἐπικαλοῦνται τὴν ὀρθὴν κυκλοφορίαν μερικῶν ἀντικυβερνητικῶν ἐφημερίδων. Ἀλλά σοβαρῶς λοιπὸν οἱ ταῦτα ὑποστηρίζοντες προσπαθοῦν νά μᾶς πείσουν ότι αἱ ἐφημερίδες των ἀγοράζονται διά τὰ κύρια των ἄρθρα; Ἀς ἔλειπον αἱ ήμύρμνοι από τῶν στηλῶν των εμφανίσεις τῶν διαφόρων καλλονῶν τοῦ ήμικόσμου τῶν δύο ήμισφαιρίων... Ἀς ἔλειπεν ή λεπτομερὲς παρακολούθησις πάσης ἀθλητικῆς κινήσεως, και συνκινήσεως, παρακρούσεως και συγκρούσεως. Ἀς ἔλειπε ή κινηματογραφικὴ ἀστρολογία, ή μόδα τῶν περὶ μόδας ἄρθρων και σκίσεων... Ἀς ἔλειπε, μέ μίαν λέξιν, ή ἐκμετάλλεσις ὅλων τῶν κάθε ἄλλο παρὰ πολιτικῶν ἐνστίκτων τῆς ἐποχῆς, και θά ἔβλεπαμεν αν θά διετηρεῖτο ή σημερινὴ κατανάλωσις τῶν σοβάρων αὐτῶν ἐντύπων! Ή δύναμις τῆς κυκλοφορίας των ἔξωρτάται ἀπλῶς και μόνον από τὴν έντασιν τῆς κυκλοφορίας τοῦ ἐρεθισμένου αἵματος τῶν ἀναγνωστῶν των. Καί δέν ἀποκλείεται, πιθανόν, πολλοὶ Ἕλληνες πολῖται πού συναντῶν τούς κινηματογράφους και ἐνδιαφέρονται διά τὴν μνῆσιν δυνάμιν τῶν ἀθλητῶν θνῶν ή μὴ καλλονῶν, νά ψηφίσουν μετὰύριον εἰς τās κάλπας τὸν κ. Βενιζέλον! Ἀλλή ή ὑπόθεσις ή πολιτικὴ, και ἑτέρα, ἐπὶ τέ-

το θέμα μου θα περιορίσω την απάντησή μου στην εθνική μόρφωση, αν και τέτοιος περιορισμός είναι δύσκολος και κάποτε αδύνατος μέσα στη συνύφανση που είναι μπλεγμένα τα κοινωνικά φαινόμενα. Θα κρατήσω ή παιδεία την εθνική μόρφωση με το περιεχόμενο που είχε πριν, όπως το θέλουν ακόμα μερικοί κύκλοι, ή προχωρώντας στην άλλη άκρη θ' αρνηθώ γενικά κάθε εθνική μόρφωση; Και στα δυο ερωτήματα ή απάντηση είναι αρνητική. Έθνική μόρφωση με το νόημα και το περιεχόμενο που είχε πριν δεν μπορεί πια να σταθί. Κάθε σχετική προσπάθεια θα είναι ανεδαφική, γιατί ο κλονισμός έγινε καθολικός μέσα στη λαϊκή ψυχή, και όχι με λόγια παρά με πράγματα. Και είναι ένας κλονισμός που μπορεί να βοηθήσει την παιδεία να δουλέψει πιο σύμφωνα με το σκοπό της και να κάμει το έργο της γονιμότερο. Φτάνει μόνο στηριγμένη στην κοινή συνείδηση — που ολοένα γίνεται έντονη και έκδηλη με διάφορους τρόπους — στηριγμένη σ' αυτή να πάρει το σωστό δρόμο. Και τέτοιος δρόμος δεν μπορεί να είναι ούτε η άρνηση κάθε εθνικής αγωγής και η αντικατάστασή της με τον ανθρωπισμό.

Η ανθρώπινη ζωή, όσο φτάνει η ιστορία, πάντα φανεωνόταν με ώριμο ομαδικό χρώμα και όχι αχρωματιστή. Και πολύ περισσότερο σήμερα ή ανθρωπότητα δεν είναι αχρωματιστή και ανωργάνωτη μάζα, ένα τυχαίο ζέθροισμα ανθρώπων, παρά ένα σύνολο από διαφόρους λαούς. Στην προσπάθεια που κάνει καθένας τους για να συντηρήσει τον έαυτό του, πραγματώνει ή ανθρωπότητα το ένστικτο για τη δική της αυτοσυντήρηση. Στόν καθένα τα μέλη του έχουν πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ τους, και αυτά τους ορίζουν μια ξεχωριστή ψυχολογία και ιδιοσυγκρασία, την εθνική τους φυσιογνωμία. Με τα στοιχεία αυτά είναι ζυμωμένη όλη ή ύπαρξη του ατόμου, μ' αυτά αίσθάνεται, σκέπτεται, ζει. Γι' αυτό ο κάθε άνθρωπος ζει αληθινά και έντακτα τον έαυτό του κυρίως στον τόπο, στο έθνος που άσυνείδητα τον έχει μορφώσει. Το ίδιο και ο ανθρώπινος πολιτισμός δεν είναι κάτι άοριστο και αχρωματιστό, αλλά ή συνισταμένη από τους εθνικούς πολιτισμούς. Ανθρώπινη γλώσσα είναι ή τουρκική, ή βουλγαρική, ή σερβική, ή ελληνική κτλ. και όχι ή έσπεράντο. Στους εθνικούς πολιτισμούς έχει αποθέσει ή ανθρωπότητα τους θησαυρούς της, και σ' αυτούς βρίσκουμε ζωντανές τις ανθρωπιστικές αξίες, όσες δηλαδή δεν αντιμάχονται την ήθική.

Από τα παραπάνω βγαίνει πώς ο έθνισμός δεν είναι αυθαίρετο δημιούργημα της φαντασίας ή άπλη ύπηκοότητα που μπορούμε να την πετάξουμε ή να την αντικαταστήσουμε όπως θέλουμε. Γιατί κανένας μας δεν μπορεί να ξεριζώσει τον έαυτό του, την υπόστασή του, τη ζωή του. Και ακόμα βγαίνει πώς δεν μπορεί να σταθί, ούτε να νοηθί καν μόρφωση, και πολύ λιγότερο παιδεία, που να μην έχει εθνικό χρώμα, που να μην είναι εθνική. Το άτομο, μόνο και μόνο γιατί γεννιέται και μεγαλώνει σε ώριμμένη λαϊκή ομάδα και τόπο, παίρνει βαθύτατα εθνική σφραγίδα, μορφώνεται εθνικά και χωρίς το σχολείο. Ανατρέφεται και με-

γαλώνει με τις αξίες του πολιτισμού του: αυτές δίνουν τροφή, περιεχόμενο και μορφή στις λειτουργίες της ψυχής του, μ' αυτές ανασταίνεται και πλουτίζει ολόκληρος ο ψυχικός του κόσμος. Και μόνο ή γλώσσα που μιλάει κάθε μέρα, τί βαθιά σφραγίδα τυπώνει στον ψυχικό του κόσμο, πόσο τον καθρεφτίζει και μορφώνει τη νοοτροπία του! Τις αξίες όμως αυτές ή τις έχει δημιουργήσει το έθνικό του σύνολο ή της έχει άφομοιώσει και ποτίσει με τη δική του ψυχή, με το δικό του χαρακτήρα. Την άσυνείδη και άσυστηματοποίητη αυτή εθνική μόρφωση το σχολείο θέλει δέ θέλει την κάνει συνειδητή και συστηματική. Γιατί το σχολείο δεν είναι άφηρημένη έννοια, αλλά ζωντανή πραγματικότητα, που παίρνει σάρκα μέσα στους διαφόρους λαούς και τον πολιτισμό τους. Σκοπός του να έτοιμάσει έτσι το άτομο, που να μπορεί να ζήσει όσο γίνεται πιο άνετα και δημιουργικά στον τόπο του και με τη δράση του να καλλιεργήσει και τον έαυτό του και το σύνολο όπου ζει. Το σύνολο του όμως αυτό είναι ή σύγχρονη του κοινωνική και εθνική πραγματικότητα. Σ' αυτή έχει να ζήσει, σ' αυτή χρειάζεται να καταποτισθί και να τη γνωρίσει καλά, αυτή θά δώσει το βασικό όλικό και τα έκφραστικά μέσα για τη μόρφωσή του. Έτσι το σχολείο διδάσκοντας συστηματικά στο παιδί τ' αγαθά του πολιτισμού του και γνωρίζοντας τον τόπο του, κάνει συνειδητή, συστηματοποιεί και άπλώνει την εθνική μόρφωση που παίρνει κάθε παιδί από την έξωσυχολική ζωή του. Κι' αυτό γίνεται είτε το θέλει το σχολείο είτε όχι, γιατί αλλιώς δεν μπορεί να μορφώσει. Δεν μπορεί λοιπόν ή παιδεία ν' ακολουθήσει το δεύτερο δρόμο, ν' αρνηθί δηλαδή κάθε εθνική μόρφωση και να γίνει αχρωματιστή πανανθρώπινη παιδεία έκτός τόπου και χρόνου. Τέτοια παιδεία θά ήταν άφηρημένη μόνο έννοια χωρίς περιεχόμενο.

Το έργο της Παιδείας

5. Έτσι περιεχόμενο της εθνικής αγωγής γίνεται ή συστηματική καλλιέργεια των αγαθών του πολιτισμού και ή συστηματική γνώση του τόπου απ' ό-λες του τις απόψεις. Η παιδεία όμως, αν θέλη να πετύχει το σκοπό της και να βοηθήσει για ένα καλύτερο μέλλον και του τόπου της και της ανθρωπότητας, πρέπει και στο αυτόνομο αυτό περιεχόμενο να δουλέψει με ώριμμένες αρχές που πηγάζουν από το σκοπό της, και την έννοια της εθνικής αγωγής να τη βαθύνει και την πλατύνει και προς τα μέσα και έξω από τα όρια των λαών.

Όσο φτωχή και αν είναι ή πραγματικότητα όπου δουλεύει ένα σχολείο, το δάσκαλό του πρέπει να τον έμπνέει ένα ιδανικό: ο ανθρωπισμός, ο καθολικός ανθρωπισμός. Να βοηθήσει κι' αυτός με το έργο του να ύψωνεται ολοένα και περισσότερο ή ανθρωπότητα ζωή και ο πολιτισμός της. Ένα ιδανικό χωρίς τέρμα, γιατί δεν έχει τέρμα ο δρόμος της ανθρωπίνης ψυχής. Σ' αυτόν ένας δρόμος φέρνει: ή σωστή εθνική μόρφωση. Γιατί ανθρωπότητα είναι όλοι οι λαοί μαζί, και ή ζωή της ύψωνεται όταν ανεμπόδιση και αβύπαρχη ή

κάθε εθνική ομάδα αγωνίζεται για την έσωτερική της ανάπτυξη, και πιο πέρα για το ιδανικό της έγώ. Και δεν υπάρχει ομάδα που από τη δική της άποψη, με το δικό της τύπο, να μη βάζει ένα πολύτιμο πετράδι στον κοινό σκοπό όλων. Η καθεμία τους κρύβει μέσα της άπειρα στοιχεία, που κανείς δεν ξέρει τί μπορεί να δώσουν. Όταν όμως το ένα έθνος έμποδίζει την άτομική, την ιδιότυπη ανάπτυξη του άλλου, όταν του πατά την αυθύπαρξη του, έμποδίζει την ανθρωπότητα γενικά ζωή να ύψωθεί, καταστρέφει τον κοινό σκοπό, το δικό του σκοπό. Γι' αυτό τον φτάνει ή αὐτοσυντηρησιή του και ή έντατική καλλιέργεια του έαυτού του. Έτσι στην κάθε εθνική ομάδα οι άλλες δεν είναι, δεν πρέπει να είναι αδιάφορες ή ήθρικές, παρά συνεργάτες που αγωνίζονται για τον ίδιο σκοπό, συνεργάτες που πρέπει να τους γνωρίσει, να τους έκτιμήσει σωστά και να τους βοηθήσει.

— Πριν προχωρήσω είναι αναγκαία μία παρένθεση: Οι παραπάνω σκέψεις στηρίζονται και ισχύουν κυρίως όπου εθνική και λαϊκή ομάδα είναι το ίδιο και όπου έθνος και κράτος λίγο πολύ συμπίπτουν. Κι' έτσι είναι στη Βαλκανική, που ιδιαίτερα μ' ενδιαφέρει εδώ, όπως και στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου. Δεν άρνούμαι βέβαια πώς κοντά σ' αυτήν την πραγματικότητα έχω και μία άλλη όπου τον τρόπο του είναι πολύ πλατύτερο από μία ώριμμένη κυρίαρχη ομάδα ή και στενότερο ή ακόμα είναι ελεύθερη όμοσπονδία από λαούς ή τμήματα λαών που τα έχει ενώσει και τα κρατεί πολύχρονη ιστορική παράδοση, ή δημιουργία ενός κοινού κρατικού θά έλεγαν πολιτισμού και ή κοινή θέληση. Σε τέτοιες περιπτώσεις γεννιούνται πολλά βασικά προβλήματα, που δεν μπορώ ούτε να τα θέξω εδώ, όπου το θέμα μου είναι περιορισμένο και γράφεται για ώριμένο σκοπό. Το μόνο που μπορώ να είπω σύντομα είναι πώς σε μερικές από τις περιπτώσεις αυτές το νόημα της εθνικής αγωγής πρέπει ν' άπλωθί στην «κρατική μόρφωση», και σε άλλες πάλι το δικαίωμα της εθνικής αγωγής ν' άποκρυσταλλωθί σ' ένα κατηγορικό πρέπει.

Ξαναγυρίζω στο θέμα μου. Τέτοιο πνεύμα που είδαμε παραπάνω, δεν μπορεί να έκδηλώνεται μονάχα προς τα έξω, στις σχέσεις έθνων και κρατών μεταξύ τους, ή θά είναι πιο πολύ θεωρία, αν δε ριζώνει και δεν πραγματώνεται στις σχέσεις των ατόμων και των ομάδων μέσα στο ίδιο έθνικό ή κρατικό συγκρότημα. Οι απαιτήσεις που βάζει τώρα το σχολείο στο άτομο για τις ήθικές του υποχρεώσεις να ισχύουν και για τις διάφορες ομάδες και τις σχέσεις μεταξύ τους, και το κράτος να μην είναι κράτος μονάχα της μιάς ή της άλλης κοινωνικής τάξης ή ομάδας, αλλά του συνόλου. Έτσι πρέπει να είναι για το σχολείο και το δάσκαλό του, και γι' αυτό αίτημα και προσπάθεια του δασκάλου πρέπει να είναι ή παιδεία του τόπου του να όργανώνεται και να δουλεύει ολοένα καλλίτερα και πιο σύμφωνα με το συμφέρον και το σκοπό

του συνόλου. Και για να φέρω ένα παράδειγμα σχετικό με την όργάνωση, ο δάσκαλος στηριγμένος στο σκοπό της παιδείας να βοηθήσει να ύψωθεί ή άτομική, ή κοινωνική, ή εθνική, έπομένως και ή ανθρωπότητα ζωή και ο πολιτισμός της, θά γυρεύει ανάλογα πάντα με τη δυναμικότητα του τόπου του: α) ή υποχρεωτική καθολική έκπαίδευση, γενική και επαγγελματική, να γίνεται ολοένα και πιο ουσιαστική και πιο μακρόχρονη, ώπου με τον καιρό να φτάσει το όριο όπου μπορεί ν' άρχιζή ή πραγματική αυτοπαιδαγώγηση του νέου· β) ή κοινωνική πρόνοια για το παιδί, για τη σωματική και την πνευματική του υγεία, ν' άπλώνεται ολοένα και περισσότερο και να γίνεται ουσιαστικότερη· και γ) να δίνει τα μέσα όλο και σε περισσότερα από τα πιο ίκανα παιδιά για να μορφώνονται βαθύτερα και πλατύτερα, ανάλογα με την ιδιοφυία και τη δυναμικότητά τους, χωρίς να έμποδίζονται από την οικονομική και την κοινωνική θέση του σπιτιού τους. Αυτό είναι όχι μόνο ήθικό, αλλά έπιβάλλεται και από το συμφέρον του συνόλου. Γιατί έτσι άναπτύσσονται πλήθος γόνιμες δυνάμεις, που όσο περισσότερες και δημιουργικότερες είναι σ' έναν τόπο, τόσο πιο πολύ καλλιεργείται και ή ζωή του τόπου αυτού και ο πολιτισμός της. Δεν μπορώ βέβαια εδώ ν' άπλωθώ περισσότερο στο νόημα που παίρνει ή εθνική μόρφωση μέσα στη μιά ή την άλλη λαϊκή ομάδα και στις πρακτικές συνέπειες που έχει. Ένα μόνο πρέπει να τονίσω ακόμα: πώς ή παιδεία κάθε τόπου θά βασισθί βέβαια στη σύγχρονη πραγματικότητα του τόπου αυτού και στα ζωντανά στοιχεία που παρουσιάζει, αλλά μόνο σε όσα στοιχεία δεν αντιμάχονται την ήθική. Έτσι άτομικά και όμαδικά έλαττώματα και αδυναμίες, όπως τον έγνοισμό, το μίσος, την έκδίκηση, το ψέμμα του ατόμου προς το άτομο και την ομάδα, και των ομάδων προς τις άλλες ομάδες, είτε έθνοκρατικές είναι είτε ξένες, όχι μόνο δεν πρέπει να τα υποστηρίξει το σχολείο, παρά και να τα πολεμά συστηματικά.

6. Έτσι βλέπω το νόημα της εθνικής αγωγής, της συστηματικής προπαθείας για τη μόρφωση του ατόμου και του λαού με άπώτερο σκοπό το καθολικό ανθρωπισμό. Είναι μια προσπάθεια που θ' άπλώνεται από τα μέσα προς τα έξω με ψυχολογική αναγκαίοτητα, όταν και μέσα στο κράτος, στις σχέσεις ατόμων και ομάδων μεταξύ τους, είναι ουσιαστική και στηρίζεται σε πράγματα. Μ' αυτόν βέβαια τον τρόπο το κόμμα της εθνικής αγωγής άπλώνεται και έξω από τα όρια και τη δύναμη του σχολείου, και βάζει σκοπό που πρέπει να τον υπηρετήσουν και να συνεργαστούν γι' αυτόν και άλλοι πολλοί παράγοντες, ο καθένας στην δική του άποψη. Μέσα σ' αυτούς ένας από τους πιο σημαντικούς είναι ή παιδεία και ή άποψη της. Αυτή, αν και οι αντίθεσεις ή σημερινή πραγματικότητα για τέτοιο δρόμο είναι τεράστιες, μπορεί παρ' όλα αυτά να δουλέψει πιο άποτελεσματικά από τους άλλους, γιατί πηγάζει στο βάθος, στην πηγή

των αντίθεσεων, στην ανθρωπότητα ψυχή και τις αδυναμίες της. Φτάνει μόνο να σταθί στέρεα στη δική της άποψη και στο δικό της έργο. Και δικό της έργο είναι ή ψυχική καλλιέργεια του ανθρώπου, κάτι δηλαδή που δεν γίνεται άπώτομα από τη μιά μέρα στην άλλη, αλλά είναι αδιάκοπη προσπάθεια που δέ βρίσκει ποτέ τα όρια της. Για την παιδεία βήμα το βήμα θά ύψωνεται ή ανθρωπότητα, όσο πιο πολύ θά δουλεύεται ή ψυχή του ανθρώπου και όσο βαθύτερα θά ποτίζεται με την άγάπη και την καλοσύνη.

Τέτοιο πνεύμα μπορεί και πρέπει να έμπνέει την παιδεία και όλα τα μέτρα της. Με τη διδασκαλία, τη μέθοδο και τη σχολική ζωή να κάνει το παιδί να ζήσει μια πολύχρονη και έντατική προσπάθεια· προσπάθεια άτομική και όμαδική για να ύψωνεται ή μικρή σχολική του κοινότητα ολοένα και σε άνωτερο επίπεδο. Μέσα σ' αυτή όχι να διδαχθί παρά να ζήσει την αξία της αυτοκυριαρχίας και της δουλείας, την αξία της άλληλεγγύης και της συνεργασίας, της αλληλεγγύης, της δικαιοσύνης και της ελευθερίας με όλο το βαρύ της νόημα, να ζήσει την άγάπη και το χρέος, μ' ένα λόγο την κοινωνική άρετή. Έτσι μέσα στο σχολείο θά ζήσει το παιδί την έννοια ενός μικρού κοινωνικού συνόλου, τη θέση του, την έξαρση του και το χρέος του σ' αυτό, κι' έτσι του έτοιμάζεται ψυχικά ο δρόμος για το μεγαλύτερο σύνολο, το έθνικό ή το κρατικό του συγκρότημα, και πιο πέρα για όλη την ανθρωπότητα. Μια βαθμιαία μετάβαση, που θά τη βοηθή ή συστηματική γνώση και διδασκαλία, στηριγμένη στις ίδιες αρχές. Είναι ή μόνη στερεή βάση για να καταλάβη τον τόπο του, να τον άγαπήσει ειλικρινά και να θελήσει να δουλέψει γι' αυτόν. Να νιώσει τη λαϊκή του ομάδα όχι σαν αντίπαλο κοινωνικές τάξεις με σκοπό την άλληλοεξένωσή τους, παρά σαν ένα σύνολο που με όλες τις μεγάλες έσωτερικές αντίθεσεις έχει κοινά συμφέροντα και τον ίδιο σκοπό, που μπορεί να τον πλησιάζει όλο και περισσότερο με τη συνεργασία όλων των ατόμων και των ομάδων του. Και ακόμα είναι ή μόνη βάση για να νιώθει όλο και βαθύτερα την ανάγκη ή συνεργασίας να άπλώνεται και έξω από τα έθνικά σύνορα στους διάφορους λαούς ανάμεσό τους.

7. Σύμφωνα με τέτοιο πνεύμα και κατεύθυνση έχει να συμμορφωθί ή διδασκαλία στα ιστοριοφιλολογικά προπάντων μαθήματα. Άγγίζω μόνον το ζήτημα των αναγνωστικών βιβλίων, για να έπιμείνω περισσότερο στο πρόβλημα της ιστορίας, που είναι και πολύ δυσκολότερο. Τ' αναγνωστικά των σχολείων πρέπει ν' αφήσουν όλικό που έμποδίζει τη σωστή έκτιμηση και το έαυτό μας και των άλλων, και από την άλλη μεριά να περιλάβουν όλικό πολύτιμο, που άσφαλώς έχει ο πολιτισμός κάθε τόπου, αλλά τώρα μένει άνεκμετάλλευτο. Στη μέση μάλιστα παιδεία, όσο και αν κέντρο θά είναι ο έθνικός πολιτισμός κάθε τόπου, το όλικό πρέπει ν' άπλώνεται και σε νεότερους πολιτισμούς άλλων λαών. Αυτό γίνεται βέβαια εν μέρει και τώρα με τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας και

μεγάλων ξένων λογοτεχνημάτων στα γυμνάσια. Σε μας όμως μπορεί ν' άπλωθί και στους δικούς μας τους βαλκανικούς πολιτισμούς, και να παίρνη ο ένας από τον άλλον όλικό χαρακτηρισμό και με ξεχωριστή μορφωτική σημασία. Και πιο πολύ ακόμα: θά μπορούσαν να μεταφραστούν ύστερα από συνεννόηση των ειδικών διαλεχτά έργα από το βαλκανικό πολιτισμό έπίτηδες για τις σχολικές βιβλιοθήκες. Μ' αυτόν τον τρόπο θά βοηθηθί πολύ και το μάθημα της ιστορίας.

— Σ τ ο μ ά θ η μ α τ η ς ί σ τ ο ρ ί α ς πρέπει να γίνει μεγαλύτερη και πιο ουσιαστική άλλαγή. Πρέπει να λείψει ή άποκλειστικότητα, ή μονομέρεια και ο ύποκειμενισμός.

Πώς πρέπει να διδάσκεται ή Ιστορία

Γι' αυτό είναι άναγκη:

α) Να μην είναι μονάχα πολιτική ιστορία, και πολύ λιγότερο μονάχα πολεμική, αλλά ν' άπλώνεται ανάλογα πάντα με τη δύναμη των παιδιών σε όλη την περιοχή της ζωής, την πνευματική, την όλική και την ήθική, να είναι δηλαδή πραγματική ιστορία της ζωής και του πολιτισμού της. Έτσι το παιδί θά γνωρίσει και άλλες σπουδαίες έκδηλώσεις και ενέργειες της ανθρωπίνης ψυχής, που τώρα ή τις άγνοεί ή τις μισογνωρίζει, θά τις γνωρίσει στην εξέλιξη τους, στην άλληληπιδραση και τη συνειδητή τους, και θά ίδθί πώς το νόημα της ζωής δέ συγκεντρώνεται ολόκληρο στον πόλεμο, πώς ή ιστορία δεν έχει μόνο τους πολεμικούς και πολιτικούς ήρωες, παρά και άλλους με ξεχωριστή θέση, έπιδραση και μορφωτική σημασία.

β) Και τα πολεμικά ακόμα γεγονότα να περιοριστούν πολύ. Να λείψει το σημερινό παραφόρτωμα και να κρατηθούν μόνο τα κύρια, όσα έχουν μεγάλη σημασία για την εξέλιξη ενός λαού ή και ακόμα γενικότερη. Και σ' αυτά ο πόλεμος να μη δίνεται «σε ρομαντικό παιχνίδι, όπως γίνεται συχνά, στη λάμψη του μόνο και τη δόξα», αλλά σε όλη του τη βαρύτητα και την τραγική πραγματικότητα. Μέσα από την ιστορία και το άφθονο αίμα που έχει ποτίσει τη γη, να μη βγθί μόνο το βαρύ και ιερό για κάθε λαό νόημα της ελευθερίας, αλλά και ή αδυναμία του ανθρώπου και οι συνέπειές της, όταν αφήνεται άχαλίνωτος σε πάθη του.

γ) Τόσο τα πολεμικά γεγονότα όσο και οι άλλες έκδηλώσεις της ζωής να δίνονται όσο μπορεί αντικειμενικότερα. Να λείψουν πρδτα το πλήθος τα κοσμητικά που ανεβάζουν τον ένα λαό στους οδρανούς και κατεβάζουν τους άλλους στην κόλαση. Τα γεγονότα και οι πράξεις χαρακτηρίζουν μόνο τους τους ανθρώπους, φτάνει μόνο να τα δίνουμε αντικειμενικά. Και όπως έ-μεις, έτσι και οι άλλοι δεν έχουν μόνο καθήκοντα αλλά και δικαιώματα, ούτε μόνον έλαττώματα αλλά και προτερήματα, και χρέος της ιστορίας είναι να μην τα διαστρέφει, παρά και να τ' αφήνει να φανούν. Έπειτα συγκρούσεις ανάμεσα σε λαούς και κοινωνικές τάξεις να δίνονται με τις πραγματικές και σύνθετες αίτιες τους και να φωτίζονται και από το πνεύμα και την κατάσταση της εποχής τους, έτσι που τα

παιδιά να μην εξηγοῦν ἢ δικαιολογοῦν μονάχα ἐμᾶς, ἀλλὰ νὰ ἐξηγοῦν καὶ νὰ καταλαβαίνουν καὶ τοὺς ἄλλους. Μ' αὐτὸ βέβαια δὲ θέλω νὰ εἰπῶ πὺς πρέπει νὰ χάνεται κάθε ἀτομικὴ καὶ ὁμαδικὴ πρωτοβουλία καὶ εὐθύνη μέσα σὲ αὐθόπαρχτους καὶ ἀπρόσωπους δρους ὕλικους ἢ πνευματικούς πού ἡ ἀνθρώπινη μάζα εἶνε τόχα ἀσύνειδο ὀργανό τους. Τέτοια ἀντίληψη οὔτε σύμφωνη μὲ τὰ πράγματα εἶνε οὔτε καὶ τὸν πραγματικὸ σκοπὸ τῆς ἱστορίας ὑπηρετεῖ· ὅπως πάλι δὲν εἶνε οὔτε καὶ ἡ ἀντίληψη μὲ τὴν ὁποία δίνουν συχνά-τάτα τὴν ἱστορία στὰ σχολεῖα, συγκεντρώνοντας τὴν σὲ λίγες μεγάλες ἱστορικὲς μορφές πού κινοῦν τὸν κόσμον μὲ τὴ δυνατότητα καὶ αὐθαίρετη βούλησή τους καὶ σηκώνουν στοὺς ὤμους τῶν ὅλων παίρνοντας κάθε συμβολὴ ἀλλὰ καὶ κάθε εὐθύνη ἀπὸ τ' ἄλλα ἄτομα καὶ τὴν ὁμάδα. Πρέπει νὰ δίνουμε τὴ ζωὴ τῇ συνθεσὶ τῆς, γιὰ τὴν καὶ πὺς κοντὰ βρισκόμαστε στὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια, καὶ κάνοντας τὸ παιδί νὰ εἶναι τὴν ψυχολογία τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ὁμάδας τὸ βοηθοῦμε νὰ νιώσῃ καὶ τὸ δικό του χρέος καὶ τὴν εὐθύνη μέσα στὴν κοινωνικὴ δράση.

δ) Βάση βέβαια, ἀφετηρία καὶ τέρμα στὴν ἱστορικὴ διδασκαλία ἐνὸς σχολείου θὰ εἶνε ἡ ἱστορία τοῦ τόπου του. Αὐτὴ ὅμως πρέπει νὰ κατατοπίζεται μέσα στὴν παγκόσμια ἱστορία καὶ τὴν ἐξέλιξή της, ἔτσι πὺς νὰ βλέπῃ τὸ παιδί τὴ θέσθ πού ἔχει τὸ ἐθνικὸ του σύνολο ἢ τὸ κρατικὸ του συγκρότημα καὶ τὰ προβλήματα τού μέσα σὲ ὅλη γενικὰ τὴν κίνηση τῆς ἀνθρωπότητος, νὰ βλέπῃ τὴν ἀλληλεξάρτηση καὶ τὴ συνύφανσή τους μ' αὐτὴ, πὺς ὅσο προχωροῦμε στὰ νεώτερα χρόνια τόσο βαθύτερη καὶ πλατύτερη γίνεται. Αὐτὸ βέβαια γίνεται ἐν μέρει καὶ τώρα στὴ μέση παιδεία, ἀλλὰ μέσα σὲ τὸν πληθὸς τὰ γεγονότα χάνονται οἱ κύριες γραμμές, καὶ ἀκόμα τονίζοντας τὴν πολεμικὴ κυρίως ἱστορία ἀφήνουμε νὰ χτυποῦν στὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ προπάντων οἱ ἐχθρικές σχέσεις τῶν κρατῶν μεταξύ τους καὶ μάλιστα τῶν γειτονικῶν. Καὶ ὅμως οἱ σχέσεις τους προπάντων στὴν ἐποχὴ μας εἶνε πολὺ πλατύτερες, σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ζωῆς ἕνα ἀδιάκοπο δοῦναι καὶ λαβεῖν, πὺς δὲν γίνεται μόνο ἀσύνειδα ἀλλὰ καὶ μὲ συνειδητὴ συνεργασία. Μιὰ βαθύτατη ἀλληλεπίδραση καὶ συνεξάρτηση πὺς πρέπει νὰ τὴν καταλάβῃ ἡ νέα γενεά. Καὶ πὺς βαθεῖα ἀκόμα: νὰ ἰδῇ πὺς στὴν ἐξέλιξή τῆς ἱστορίας κάθε τόπου, μὲ ὅλο τὸ ἀνεβοκατέβασμα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ της, προβάλλουν στάδια πὺς μέσα σὲ χίλια δὺ ἐμπόδια δέχονται μιὰ σταθερὴ γραμμὴ πρὸς ἕνα ἀπόμακρο σκοπὸ. Τὰ στάδια ὅμως αὐτὰ εἶνε τυπικὰ γιὰ ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα, πὺς ἀνεβαίνει τὴν ἴδια γραμμὴ πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση, τὸν ἐλεύθερο δηλαδὴ ἄνθρωπον.

ε) Ἰδιαίτερα ὅμως ἡ ἀλληλεπίδραση, ὁ ἀσύνειδος ἐπηρεασμὸς καὶ ἡ συνειδητὴ συνεργασία καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς νὰ τονίζονται μὲ τὴ διδασκαλία τῆς ἱστορίας τῶν στοὺς βαλκανικούς λαούς. Ὡς τώρα τονίζαμε ὅλοι μόνον μερὰ πολὺ περισσότερο τὶς ἐχθρικές σχέσεις μεταξύ μας, καὶ ἐδῶ βασιλευε πολὺ μεγαλύτερη καχυποψία,

ἀγνοία, περιφρόνηση, μίσος καὶ τὰ παρεπόμενα τους. Οἱ ἀντιθέσεις βέβαια εἶνε πολὺ μεγάλες, τὸ ἴδιο ὅμως μεγάλη εἶνε καὶ τὰ κοινὰ στοιχεῖα καὶ οἱ κοινὲς ἀνάγκες πὺς μᾶς ἐνώνουν, ἔτσι ὥστε ἡ Βαλκανικὴ μὲ τὴν ἰδιαίτερη γεωγραφικὴ τῆς θέσης παρουσιάζει μιὰ κοινότητα λαῶν, πὺς ξεχωρίζει μὲ δικά της ψυχικὰ καὶ ἄλλα χαρακτηριστικὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες λαϊκὲς ομάδες. Μὲ ὅλες τὶς ἐσωτερικὲς ἀντιθέσεις καὶ ποικιλίες ἔχομε ἕνα βαλκανικὸ πολιτισμὸ, μιὰ βαλκανικὴ ψυχολογία, βαλκανικὰ ὕλικά καὶ ἄλλα προβλήματα πὺς μόνο μὲ φιλικὴ συνεννόηση καὶ συνεργασία μποροῦν νὰ λυθοῦν. Τὴν κοινότητα αὐτὴ ὅχι μόνο δὲν μπορεί νὰ τὴν ἀγνοῇ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ βοηθημένο ἀπὸ τὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας καὶ τῆς φιλολογίας πρέπει νὰ τὴν τονίσει, γιὰ τὴν καὶ πὺς κοντὰ εἶνε στὰ πράγματα καὶ τὸ κοινὸ συμφέρον ὑπηρετεῖ καλλίτερα.

Ἀμοιβαῖες ἐπισκέψεις

— Τὸ ξέρω πὺς οἱ ἀπαιτήσεις πὺς ἔβαλα παραπάνω γιὰ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας δὲν μιλῶνουν γιὰ πρώτη φορά, καὶ πὺς ἀρκετοὶ δάσκαλοι προσπαθοῦν σὲ πολλὰς χώρες νὰ ἐργαστοῦν μὲ τέτοιο πνεῦμα. Ἡ προσπάθεια ὅμως πρέπει νὰ γίνῃ γενικὴ, ὅσο καὶ ἂν εἶνε δυσκολώτατη. Οἱ δυσκολίες εἶνε πὺς πολὺ ὑποκειμενικὲς, μέσα μας, παρὰ ἀντικειμενικὲς. Ἡ κυριώτερη ὅμως ψυχολογικὴ δυσκολία μπορεῖ νὰ κλονιστῇ καὶ νὰ ὑπερνηκθῇ μὲ τὴ σκέψη πὺς ἡ ἀγάπη εἶνε πολὺ δυνατότερη ἀπὸ τὸ μίσος καὶ πολὺ γονιμώτερη ἂν δὲν εἶνε τυφλή. Γιὰ τὸν καθένα ἡ αὐθόπαρξία καὶ ἡ προκοπὴ τοῦ τόπου του εἶνε καὶ πρέπει νὰ εἶνε ἐσωτερικὴ ἀνάγκη. Ἀλλὰ γιὰ τὴν αὐθόπαρξία αὐτὴ δὲ χρειάζεται νὰ ποτίσωμε τὴν παιδικὴ ψυχὴ μὲ τὸ μίσος καὶ ἄλλα ἐλαττώματα πὺς εἶνε ἀντίθετα μὲ τὴν οὐσία τοῦ ἔργου μας. Γι' αὐτὴ φτάνει νὰ κάνωμε τὰ παιδιά μας νὰ ζήσουν τὸ νόημα καὶ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐλευθερίας, ν' ἀγαπήσουν ἀληθινὰ τὸν τόπο τους καὶ νὰ θελήσουν νὰ δουλέψουν γι' αὐτόν. Τόσο ὅμως καλλίτερα θὰ τὸ μπορέσῃ αὐτὸ

ἡ νέα γενεά καὶ τόσο στερεώτερη θὰ εἶνε ἡ ἀγάπη της, ὅσο καλλίτερα γνωρίζει καὶ πὺς σωστὰ ἐκτιμᾷ καὶ τὸν ἑαυτὸ της καὶ τοὺς ἄλλους λαούς καὶ τὴν πραγματικότητα, ὅσο ἀντικειμενικώτερα συνιθίζει νὰ κρίνῃ τὴν πραγματικότητα αὐτὴ, ὅσο καλλίτερα δηλαδὴ μορφώνεται στὴν ἱστορικὴ σκέψη· αὐτὴ ἄλλως τε εἶνε ἕνας ἀπὸ τοὺς βασικούς σκοποὺς τοῦ ἱστορικοῦ μαθήματος, πὺς τόσο περισσότερο θὰ τὸν πλησιάζῃ ὁ δάσκαλος, ὅσο συμφωνότερα θὰ διδάσκῃ μὲ τὴ μέθοδο πὺς ἀπαιτεῖ ἡ πνευματικὴ σύσταση τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Μὲ τέτοιο βέβαια τρόπο καὶ σὲ τόσο πλάτος μπορεῖ νὰ δοθῇ ἡ ἱστορία μόνο στὴ μέση παιδεία, ὅπου καὶ καιρὸς ὑπάρχει καὶ τὰ παιδιὰ εἶνε ὥριμα. Ἀλλὰ καὶ σὲ δημοτικὸ σχολεῖο, καὶ μάλιστα τὸ βαλκανικὸ ὅπου μόλις στὶς τελευταῖες τάξεις μποροῦν νὰ δοθοῦν λίγα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ ἱστορία, καὶ σ' αὐτὸ ἀκόμα ἡ διδασκαλία μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ συμμορφωθῇ μὲ τέτοιο πνεῦμα ἀλλάζοντας σὲ πολλὰ τὴ νοοτροπία της.

8. Ἐκτός ἀπὸ τὴ διδασκαλία καὶ τὴν ἄλλη ζωὴ τοῦ σχολείου, ὅπως δόθηκε σὲ γενικὲς γραμμὲς παραπάνω, τὸ ἴδιο πνεῦμα μποροῦν ἀκόμα νὰ τὸ ὑπηρετήσουν καὶ ἄλλα μέτρα, καθὼς π. χ. ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ εἰδικὰ εκπαιδευτικὰ συνέδρια τῆς Βαλκανικῆς, ταξίδια τῶν εκπαιδευτικῶν στὶς γειτονικὲς χώρες, ἀκόμα καὶ τῶν φοιτητῶν κτλ., μέτρα πὺς ἀπὸ καιρὸ ἄλλο ἔχουν ἀρχίσει νὰ τὰ ἐφαρμόζουν. Τὸ κύριο ὅμως εἶνε παντοῦ ν' ἀλλάξῃ γιὰ τὸ σχολεῖο τὸ νόημα τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς, αἰτήματα κάθε ἄλλο παρὰ οὐτοπιακὰ. Γιατὶ στηρίζεται σὲ μιὰ κοινὴ συνείδηση, πὺς ἀπὸ καιρὸ ἔχει ξυπνήσει καὶ πὺς ὅλο-ένα γίνεται ἐντονώτερη καὶ γυρεύει ἀνήσυχη νὰ βρῇ τὴν πὺς σωστὴ ἐνδοκρατικὴ καὶ διεθνικὴ μορφή της. Εἶνε ἡ συνείδηση πὺς στηρίζεται στὴν ἀρχὴ πὺς ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα νὰ ζῇ καὶ ν' ἀναπτύξῃ ἐλεύθερα τὸν ἑαυτὸ του καὶ πὺς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τὸ ἴδιο δικαίωμα στὴ ζωὴ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΕΛΜΟΥΖΟΣ

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ταχίστη διεκπεραίωσι
τῶν συναλλαγῶν σὰς
Συμμέρουςτες ὁροὶ
Ὁρεσάδεια χρημάτων

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΑ κύρια ζητήματα τὰ ὁποία ἀπασχολοῦν τὸν Θεσσαλικὸν γεωργικὸν κόσμον εἶνε δύο: τὸ ζήτημα τῆς ἐγκαίρου ἐξασφάλισης σπόρου σίτου, καὶ τὸ ζήτημα τῆς πληρωμῆς τῶν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς χορηγηθέντων δανείων. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἡ ὁποία δημιουργεῖται κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν δύο αὐτῶν προβλημάτων, ἕνα εἶνε τὸ γεγονός: ὅτι ἐπιβάλλεται πράγματι ἡ σφύρα καὶ ἀντικειμενικὴ τῶν ἐξέτασις. Ἡ παρελθούσα ἐσοδεία, καίτοι συνολικῶς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ οὐσιωδῶς κατωτέρα τῆς περυσινῆς, εἶνε γεγονός ὅτι δὲν δύναται νὰ διαθρήψῃ τὸν Θεσσαλικὸν πληθυσμὸν κατ' ἴσον χρονικὸν διάστημα ὅσον ἡ περυσινὴ ἐσοδεία, ἕνεκα τῆς χειρίστης ποιότητος ἐκ τῆς προσβολῆς τῆς σκωριάσεως τοῦ παραχθέντος σίτου. Κατὰ συνέπειαν, ἡ ἐξέυρεσις σπόρου ὅστις νὰ παρέχῃ τὴν ἐλπίδα καλλιτέρας ἐσοδείας ἀποτελεῖ τὴν κυριωτάτην ἀπασχόλησιν τῶν γεωργῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ προσέλαβε σχεδὸν δραματικὸν χαρακτῆρα ἕνεκα τῆς γενικῆς προσβολῆς ἐκ τῆς σκωριάσεως, ἥτις ἐφέτος ἐπεξετάθη εἰς τὴν οἰτοπαρὰ-γὴν ὅλης σχεδὸν τῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ ἐνέργεια τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἀντιμετωπιάσαντων ἅπλως τὸς ἐποχῆς τοῦ θεραισμοῦ τὸ ζήτημα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς στοιχειωδῶς ἐπιβαλλομένη πρόνοια. Ἡ ἐνέργεια αὕτη ἦτο κατὰ τοσοῦτον μάλλον ἐπιβεβλημένη καθ' ὅσον ἀνευ αὐτῆς θὰ ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος ἢ νὰ σπαρῇ σπόρος ἀκατάλληλος, ὅστις θὰ προεξώφελε κακὴν ἐσοδείαν καὶ διὰ τὸ ἐπόμενο ἐτος, ἢ οἱ χωρικοὶ νὰ ἐπεκτείνουν τὴν καλλιέργειαν τῆς κριθῆς καὶ τῆς βρώμης, διαταρασσόμενης τῆς ἰσορροπίας τῆς κατανάλωσιν ἐν τῇ χώρα διὰ τὰ προϊόντα αὐτὰ, ὡς ἐν τινὶ μέτρῳ ἐγένετο καὶ ἐφέτος. Εὐτυχῶς ὑπάρχει πᾶσα ἐλπίς ὅτι ἡ προμήθεια τοῦ σπόρου θὰ συντελεσθῇ ἐγκαίρως. Ἡ δὲ ἐξέυρεσις ἐξασφαλισθῇ καὶ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὠρισμένων ποικιλιῶν ὧν αἱ δοκιμαὶ αἱ γινόμεναι ὑπὸ τοῦ κρατικοῦ σταθμοῦ καλλιτερεύσεως φυτῶν καὶ τῶν γεωργικῶν ὑπηρεσιῶν παρέχουν βασίμους ἐλπίδας ἐπιτυχίας. Οὕτως εἰσάγονται σημαντικὰ ποσότητες τῆς ἰταλικῆς ποικιλίας *Meutana* καὶ τριῶν κυπριακῶν ποικιλιῶν. Ἡ εἰσαγωγὴ αὕτη θὰ ἔξη καὶ τὸ καλὸν τῆς διαδόσεως τῶν ποικιλιῶν τούτων, συγκεντρωνουσῶν τὰ προτερήματα μεγαλειτέρας ἀποδόσεως, πρωιμωτέρας ὀριμάνσεως καὶ σχετικῆς ἀντοχῆς εἰς τὴν σκωρίαση, τὴν ὅλην τὴν κρατοῦσαν νευρικότητα, τὴν δικαιολογημένην ἄλλως τε, εἰς τοὺς

θεσσαλικούς κάμπους, νομίζω ὅτι τὸ οὐσιωδέστερον ζήτημα τῆς σπορᾶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς καλῶς ἀντιμετωπιζόμενον, ἀφοῦ ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα, πλήρως κατανόησας τὴν σπουδαιότητα ἀπέστη, διὰ τὴν διανομήν, τῆς στενῆς τραπεζιτικῆς ἀντιλήψεως ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ ὀλεθρία.

Τὸ ἔτερον ἐπίμαχον ζήτημα, τὸ τῶν χρεῶν, πρέπει νὰ ἐξετασθῇ κυριώτατα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς καταστάσεως τῆς ὁποίας ἐδημιούργησεν ἐν Θεσσαλίᾳ ἡ ἀπαλλοτριώσις. Ἀπὸ τοῦ 1918, ὡς γνωστόν, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλη ἀπηλλοτριώθησεν ἐν Θεσσαλίᾳ αἱ μεγάλοι ἰδιοκτησίαι, καὶ αἱ γαῖαι παρεδόθησαν εἰς τοὺς ἀναγκαστικούς συνεταιρισμοὺς ἀποκαταστάσεως καλλιεργητῶν. Εἰς τοὺς συνεταιρισμοὺς τούτους περιελήφθησαν ὅχι μόνον οἱ τέως κολλῆγοι ἔχοντες ὅλα τὰ πρὸς καλλιέργειαν ἐφόδια τῶν κτημάτων, ἀλλὰ καὶ οἱ γεωργοεργάται καὶ οἱ παρακεντέδες, δηλ. μία μεγάλη μερὶς προσώπων ἔχοντων μὲν τὴν κατὰ τὸν ἀγροτικὸν νόμον γεωργικὴν ἰδιότητα ἀλλὰ ἐστερηνόμενον κάθε οικονομικῆς βάσεως διὰ τὴν ἀσκήσιν τοῦ γεωργικοῦ ἐπαγγέλματος. Δυστυχῶς τὸ Κράτος ἐλησμόνησεν ὅτι ἡ μεγάλη ἰδιοκτησία ἦτο οικονομικὸς παράγων ὁ ὁποῖος ἠθέλει ἀντικαταστάσιν, δὲν ἀπέδωκε δὲ τὴν δέουσαν σημασίαν διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ παρακολούθησιν τῶν συνεταιρισμῶν ἀποκαταστάσεως, οἱ ὁποῖοι εἰς τὸ πνεῦμα τῶν νομοθετῶν ὤφειλον νὰ ἀντικαταστήσουν τὸν ἰδιοκτητὴν καὶ εἰς τὰ γενικῆς φύσεως ἔργα καὶ εἰς τὴν πιστωτικὴν τοῦ ἐνέργειαν.

Ἐκ πνεύματος κακῶς ἐννοουμένης οικονομίας, οἱ συνεταιρισμοὶ οὗτοι ἐγκατελείφθησαν σχεδὸν εἰς τὴν τύχην τῶν, καὶ εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ὅπως ἄλλως τε ἦτο φυσικόν, παρετηρήθησαν διαχειριστικὰ ἀνωμαλίας, τὰ μέγιστα κλονίσασαι τὴν πίστιν ἐπὶ τὸν θεσμόν καὶ δημιουργήσασαι κακὴν ἠθικὴν ἀτμόσφαιραν, καίτοι πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἀρκετὸς ἀριθμὸς ἐκ τούτων οἱ ὁποῖοι καλῶς καὶ σωφρόνως ἐσταδιοδρόμησαν, παρὰ τὴν ἀξιοκατάκριτον ἑλλειψὶν χειραγωγήσεως ἐκ μέρους τοῦ Κράτους. Ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας, ἐκλήθη ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα νὰ ἀσκήσῃ τὴν ἀγροτικὴν πίστιν ἐν Θεσσαλίᾳ. Οἰκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι μέγιστον τμήμα τῶν δανείων ὑπ' αὐτῆς ὡς καλλιεργητικά, ἦτοι βραχείας προθεσμίας, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν λήξιν τῶν διότι ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν ἀγοράν ζώων, γεωργικῶν μηχανῶν καὶ ἐργαλείων, ἀκόμη δὲ καὶ διὰ τὴν οἰκοδόμησιν οἰκημάτων τῶν ὁποίων ἐστεροῦντο πολλοὶ ἐκ τῶν ἀποκαταστάθέντων διὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως. Ἐπο-

μένως τὰ δάνεια αὐτὰ κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν ἦσαν δάνεια μέσης καὶ μακρᾶς προθεσμίας, δὲν ἦτο δυνατόν δὲ νὰ ἀποδοθῇ ἐκ τῶν προσόδων τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐνὸς ἢ καὶ δύο γεωργικῶν ἐτῶν, καὶ κακῶς ρίπτεται συλλήβδην ἡ μομφὴ τῆς κακοπιστίας ἐπὶ τοῦ γεωργικοῦ θεσσαλικοῦ κόσμου. Ἀλλ' ἐκτός τούτου, πᾶς ἀντικειμενικῶς ἐξετάζων τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ πράγματα εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ παρατηρήσῃ ὅτι εἰς πλείστα σημεῖα παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον τῆς υπερπληρώσεως. Αὕτη κυρίως ἔλαβε χώραν διότι οἱ χωρικοὶ ἐπρωμθεύθησαν ἐπὶ πιστώσει γεωργικῆς μηχανᾶς, ἐν μεγίστῃ πλειστακίᾳ καὶ ἀντοικονομικῇ ἀφρονείᾳ, πειθόμενοι εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῶν περιοδεύοντων πρακτόρων τῶν διαφόρων ἐργοστασίων. Ὑπάρχουν σημεῖον εἰς πλείστα σημεῖα τῆς Θεσσαλίας, ἰδίως δὲ εἰς τὸν νομὸν Λαρίσης, τόσαι θεριστικαὶ μηχαναὶ ὅσας ἀναλογικῶς δὲν συναντᾷ κανεὶς εἰς οὐδὲν μέρος τοῦ κόσμου. Ἐάν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐφέτος εἶνε σχεδὸν τὸ τέταρτον ἐτος ἀφορίας, θὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἡ οικονομικὴ κατάστασις τῶν χωρικῶν δὲν εἶνε εὐχάριστος καὶ χρήσις στοργικῆς ἐξετάσεως, διότι ἐάν πάντα αὐτὰ συνέβησαν, διατείνονται εἰς δεινὰ καὶ οὐκ ἐπιθυμητὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν χειραγωγῆσεως ἐκ μέρους τοῦ Κράτους καὶ εἰς τὴν διάλυσιν τῶν γεωργικῶν καὶ τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν συνεταιριστικῶν ὑπηρεσιῶν, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἐπέβαλον ἀντιλήψεις δῆθεν οικονομίας καὶ τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα πληρώνει σήμερον καὶ ὁ γεωργικὸς κόσμος καὶ ἡ οικονομία τοῦ τόπου. Δυστυχῶς οὕτω πάντοτε συμβαίνει μὲ τὰ γεωργικὰ πράγματα: κάθε ἀποτέλεσμα ἀφορῶν τὴν γεωργίαν νὰ φαίνεται μετὰ πάροδον ἀρκετοῦ χρόνου. Τοῦτο εὐκολύνει νὰ διαπράττωνται πολλὰ ἀτοπα εἰς βάρος τῆς γεωργίας καὶ νὰ μὴ γίνονται τὰ καλὰ πράγματα, διότι ἀμέσως δὲν φαίνονται οὔτε τὰ μὲν οὔτε τὰ δέ.

Μία ἄλλη πληγὴ τῶν χωρικῶν εἶνε ἡ καθυστερημένη εἰσπραξις τῶν φόρων. Εἶνε ἀπαράληπτον νὰ κατανοηθῇ ὅτι ὁ χωρικός ἐν γένει, εἰδικῶς δὲ ὁ γεωργὸς τῆς εὐρισκομένης σήμερον ἐν τῇ δημιουργίᾳ τῆς ἐν Ἑλλάδι μικρᾶς ἰδιοκτησίας, δὲν δύναται νὰ πληρῶνῃ τοὺς φόρους ὅποτεδήποτε. Ὡρισμένοι εἶνε αἱ στιγμαὶ καθ' ἃς εἰς τὰς χεῖρας τῶν χωρικῶν περιέρχονται χρήματα, καὶ μόνον κατὰ τὰς ὀρισμένους αὐτὰς στιγμὰς πρέπει νὰ ἐπιδίδωκεται ἡ εἰσπραξις τῶν φόρων μὲ πλήρη γεωργικὴν ἀντίληψιν τῶν ἀσούντων τὴν λεπτοτάτην ταύτην λειτουργίαν. Οὔτε δὲ εἶνε ἐπιτετραμένον τὴν ἀκόμη ἀσταθὴν οικονομίαν τοῦ χωρικοῦ νὰ ἐπιβαρύνωμεν μὲ εἰσπράξεις παρελθουσῶν χρήσεων, διότι μόνον ἀποτέλεσμα ἔχομεν τὴν πολλὰκις θανάσιμον διαταραχὴν τῆς.

Εἰς αὐτὰ τὰ ὀλίγα δύναται νὰ συνοψισθοῦν τὰ κυρίως ἐνδοιαζόμενα σημεῖον τοὺς Θεσσαλοὺς χωρικοὺς ζητήματα.

ΙΩΑΝ. ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ

Γεν. Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας

Οὐδεμία ἀπόδειξις ἀναγνωρίζεται ἐάν δὲν φέρῃ τὴν σφραγίδα καὶ τὴν ὑπογραφήν κ. Ι. Καραμανώλη.

Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΡΑΪΧΣΤΑΓ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΙΡΗΝΗ

ΤΑ άγωνιάδως άναμενόμενα αποτελέσματα των γερμανικών έκλογών καθωρίσθησαν πλέον, και ή νίκη των άκραιοι κομμάτων — ιδία των της δεξιός—έινε περιφανής. Είς τό Ράιχσταγ, όπου ή δεξιά άπηρτίζετο από 155 — 160 έδρας, ή αύτή πτέρυξ άριθμεί ήδη περί τας 200. Τό κέντρον, τό όποϊον ήρίθμει περί τας 140, είδεν έαυτό μειούμενον, παρά την γενικήν των έδρων αύξησιν, είς 125 περίπου, και ή άριστερά έν συνόλω δέν δύναται νά παρουσιάσθ έαυτήν ως θριαμβευτικώς νικήσαν, έφ' όσον τό σύνολον των έδρων της δέν ηύξήθη είμή κατά 12. 'Η ένίσχυσις όθεν, ό σχετικός θρίαμβος, δυνατόν είπέιν, της δεξιός είνε καταφανής.

Τά κόμματα τά ζητούντα την άναθεώρησιν της Συνθήκης των Βερσαλλιών και των οικονομικών συνηκών, την μετατροπή άν μη την άνατροπήν του σχεδίου Γιάγκ, την άνασυγκρότησιν των έθνικών γερμανικών στρατιωτικών δυνάμεων, έτρεψαν ύπέρ έαυτών την λαϊκήν έτυμηγορίαν, και ούδόλως θά έσφαλεν ό παρατηρών ότι και κόμματα άκόμη του κέντρου, ως τό Οίκονομικόν, δέν άπέφυγον, προς συγκέντρωσιν λαϊκής εύνοιας, νά περιλάβουν είς τό πρόγραμμά των επιδιώξεις των καθαρώς δεξιών, ήτοι ένωσιν Αυστρίας-Γερμανίας, και άναθεώρησιν συνθηκών.

Ώστε έκ των αποτελεσμάτων αυτών διαβλέπει τις καθαρώς ότι ό γερμανικός λαός ήκαμε μίαν έντελώς άπροσδόκητον γενναίαν στροφήν πάλιν προς τά δεξιά, ότι ό γερμανικός έθνισμός είνε έτι ισχυρός, ότι τέλος ή μεγάλη οικονομική κρίσις ή την Γερμανίαν μαστίζουσα κάμνει τόν λαόν νά σκέπτεται ότι αί βαρείαι οικονομικάί έπανορθώσεις αίτινες τω έπεβλήθησαν πρέπει νά έλαφρυνθούν είς τόν τραχύν περί οικονομικής ύπάρξεως άγώνα του, διά νά άποτραπή οϊονδήποτε άπονενοημένον διάβημα ύπαγορευθησόμενον υπό της άπογνώσεως. Ταύτα άλλωστε ύπονοεί ή πολιτικωτάτη και πολλά έννοουσα, διά τούς θέλοντας, φράσις του κ. Κούρτιους ένώπιον της Συνελεύσεως της Κ. τ. Ε.: «Ουδέμια σκέψις πολέμου θά διέλθω ποτέ του νού μας. Άλλά πάντως οί τρόποι παρεμποδίσεως του πολέμου είνε πολλοί, τά δέ προληπτικά μέτρα είνε αποτελεσματικά τω κατασταλτικώ ν!».

Και έφ' όσον τά αποτελέσματα των έκλογών φέρουν την δεξιάν με τό προαναφερθέν πρόγραμμα έπιτυχάνουσαν, έγείρεται άγωνιάδως διά την άνωρότητα τό έρώτημα: «Διατρέχει κίνδυνον ή διεθνής ειρήνη;». Πρώτοι οί Γάλλοι ταρχθέντες έσήμαναν τόν κώδωνα κινδύνου. Παραδόξως όμως δέν τούς έμμήθησαν ούτε οί "Αγγλοι οί προβλέψαντες μόνον έσωτερικάς δυσχερείας, ούτε οί Ιταλοί οί σχολιάσαντες με συμπά-

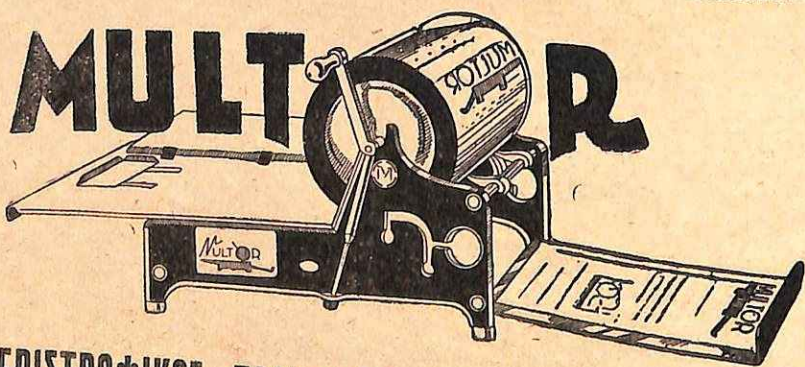
θειαν την νίκην της δεξιός. Τό καθ' ήμās, ό χι: ή διεθνής ειρήνη δέν διατρέχει κίνδυνον. Αί πύλαι του 'Ιανού θά μείνουν έπί μακρόν κλεισμέναι. Καί οί λόγοι; Διάφοροι. Πρωτίστως ή σύνεσις των Γερμανών. Έσυνήθισαν νά τούς θεωρούμεν ως ύπερεθνικιστάς. Άλλ' αύτό δέν έμποδίζει την σωφροσύνην, και μεγαλειτέρα ένδειξις έθνικισμοδ δέν ύπάρχει από τό νά διέπη ή σωφροσύνη τάς πράξεις των πολιτικών άνδρών μιάς χώρας. Τό δδυνήρδν έκ του πολέμου μάθημα δέν έλησμένησαν οί Γερμανοί, ή δέ νευρασθενής, άσταθής και άλαζονική μορφή του Γουλιέλμου έλλείπει όριστικώς από της πολιτικής σκηνής. "Αν είς όλα αυτά προστεθί και ή ψυχολογική έπίδρασις της πολιτικής του άειμνήστου ειρηνοποιού Στρέζεμαν, και ή συναίσθησις των εύθυνών διά τά λεγόμενα και πραττόμενα ήτις κυριεύει τούς πολλούς και σπουδαίους έξαγγέλαντας, μόλις άναλάβουν κυβέρνησιν, θά ίδωμεν ότι ούδένα κίνδυνον ή διεθνής ειρήνη διατρέχει από τό αποτελέσματα των τελευταίων γερμανικών έκλογών.

"Ισως τυχόν μάς ύποδείξουν τάς στρατιωτικάς, άεροναυτικάς και χημικάς προπαρασκευάς της Γερμανίας έν Ρωσσία και την μετ' αύτης έχάτως συζητηθείσαν στρατιωτικήν συνεργασίαν. Άλλ' ούτε αυτά θά μάς μεταπίσουν. Αί παρασκευαί αί στρατιωτικάί της Γερμανίας είνε φυσικάί, αί άνησχίαί της εύνόητοι. 'Η Γερμανία δέν είνε κρατίδιον άσήμαντον. Είνε χώρα έχουσα δικαίαν αξιώσεις συμμετοχής είς την πρωτοκαθεδρίαν των έθνών. Είνε και θέλει νά είνε «Δύναμις» ύπολογισιμος, βαρύνουσα πλέον ή όσον οί Σύμμαχοι έπιθυμούν. Τό έδειξε δέ πολυάκις και κατά την είσοδόν της είς την

Κ. τ. Ε. Δέν δύναται επ' άπειρον νά κλαίη διά μίαν καταστροφήν ήν υπέστη και ήτις είς την ψυχολογίαν του ψυχικώς ρωμαλέου λαού της δέν θεωρείται ως καταστροφή άλλ' ως έθνικόν άτύχημα. Δέν δύναται νά βλέπη όλους τούς Συμμάχους έξοπλιζόμενους, αύτή δέ ή Γερμανία, νά μένη άπαθής. Αύται δέ αί αξιώσεις, είς τά προεκλογικά των δεξιών προγράμματα άναγραφόμεναι, δέν είνε άλλο τι, ή άκριβώς τό έξέσπασμα της έσωτερικής έπιθυμίας του Γερμανικού λαού, δι' ό και έπεκροτήθησαν τόσον ζωηρώς. Αυτό βεβαίως είς τούς Γάλλους δέν άρέσκει, και ίσως είς τούς Συμμάχους γενικώτερον νά μη είνε ευχάριστον. Άλλ' οί λαοί δέν συνηθίζουν νά έχουν τάς κατευθύνσεις διεπούσας τό μέλλον των, μόνον όσα είνε ευχάριστα είς τούς άλλους, και διή τούς τώως έχθρούς των.

'Η Γερμανία με τάς κατευθύνσεις των κομμάτων της δεξιός διά την διεθνή ειρήνην δέν είνε επικίνδυνος. Άντιθέτως μία Γερμανία ισχυρά και σεβαστή θ' άποτελή ένα επί πλέον θεματοφύλακα του ειρηνιστικού ιδεώδους. Βεβαίως θά προκληθούν έσωτερικάί δυσχερείαι, έξωτερικώς δέ ίσως θά θελήσουν νά της έμποδίσουν την άνάπτυξιν. Άλλά δέν θά είνε τοϋτο όρθόν. Δέν πρέπει ν' άπαγορευέται είς τούς ήττημένους νά έχουν έθνικόν έγωισμόν και νά καταβάλλουν προσπάθειας προς άνόρθωσιν. 'Η Γερμανία είνε κράτος μέγα, άνεπτυγμένον, πολιτισμένον. 'Ισχυρόν και σεβαστόν, θά άποτελή μίαν επί πλέον έγγύησιν διά την ειρήνην. Δι' ό όχι μόνον έκ της σημερινής νίκης των δεξιών ή διεθνής ειρήνη δέν έχει τίποτε νά φοβήται, αλλά έτι μάλλον και από την άνάληψιν της άρχής υπ' αυτών δέν έχει τίποτε νά πάθη. Άντιθέτως θά ώφεληθί, και ταχύτερον θά συντελεσθί ή πραγματοποίησις της ευαγγελικής φράσεως: «Έσεται ό κόσμος όλος μία ποίμνη».

ΔΗΜ. Κ. ΣΦΑΕΛΛΟΣ

ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΙΚΟΣ ΠΟΛΥΓΡΑΦΟΣ ΜΟΥΛΤΟΡ

Απλούστατος, άραιοτάτης άποδόσεως. Χωρίς κόπον άποδίδει 1800 αντίτυπα την ώραν. Τιμή διαφημίσεως 3.000 δραχ. έλεύθερος πλέρους. Ζητήσατε άμέσως έπίδειξιν και τιμοκατάλογον.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ — ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ
ΑΔΕΛΦΟΙ Π. & Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΙ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ: ΑΘΗΝΑΙ, Στοά Περμαζόγλου.
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ, ΠΑΤΡΑΣ.

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ—ΕΡΓΑΣΙΑ—ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΙΣ

Ι ΔΟΥ λοιπόν και τό χρηματιστικόν κεφάλαιον εισερχόμενον είς τόν χορόν της κρίσεως!

Αί 'Ηνωμέναί Πολιτείαί της 'Αμερικής είνε ή μόνη χώρα που έχει σήμεραν περίσσειαν κεφαλαίων. Ο πόλεμος έπεσώρευσεν εκεί κολοσσιαία κεφάλαια, τά όποια, μετά την λήξιν του πολέμου, μη εύρίσκοντα έσωτερικώς διάθεσιν προς περαιτέρω κεφαλαιοποίησιν, έτράπησαν προς την έξαγωγήν προς τάς χώρας εκείνας, που, πτωχεύσασαι έκ του πολέμου, είχαν άπόλυτον ανάγκην τοιούτων. Ούτω αί 'Ηνωμέναί Πολιτείαί απέβησαν ό κυριώτερος χρηματοδότης του κόσμου.

Τό τελευταίον έτος όμως, οί 'Αμερικανοί ήρχισαν άνησυχούντες λόγω της πτώσεως της εξαγωγής κεφαλαίων, ήτις διαπιστούται έκ των έπισήμων στατιστικών των 'Ηνωμένων Πολιτειών. Είνε και αύτή μία τρίτη έκδήλωσις της παγκοσμίου κρίσεως που συμπληροί τό τρίπτυχον της άγωνίας της ανθρωπότητος: κεφάλαια μη εύρίσκοντα διάθεσιν — ύπερπαραγωγή μη εύρίσκουσα καταναλωτάς — καταναλωτάι πεινώντες και άνευ αγοραστικής δυνάμεως.

Από τούς άριθμούς που προκύπτουν από τό Ισοζύγιον πληρωμών των 'Ην. Πολιτειών έμφαίνεται, ότι ή έξαγωγή κεφαλαίων έμειώθη κατά τό 1929 είς 373 έκατομ. δολάρια, έπese δηλαδή, έν συγκρίσει προς τό 1928, κατά 561 έκατομ. δολ. Πλέον ένδιαφέροντα από τό καθαυτό γεγονός είνε τά σχόλια που ήκαμε σχετικώς ό διάδοχος του Χούβερ είς τό 'Υπουργείον του Έμπορίου Λαμόντ, όστις θεωρεί, ότι ό περιορισμός της έξαγωγής κεφαλαίων έξ 'Ηνωμένων Πολιτειών έπέφερεν είς μερικάς χώρας σημαντικήν άνακοπήν είς την κυκλοφορίαν των συναλλαγματικών, περιορισμόν της βάσεως των πιστώσεων και πτώσιν των τιμών, ένθ' αντιθέτως είς τό έσωτερικόν έλκυσεν άξιοσημείωτον εισαγωγήν χρυσού, έξ οδ ηύξήθησαν τά διαθέσιμα είς χρυσόν έλευθέρας κυκλοφορίας, προτείνει δέ νά καταβληθί φροντίς προς άνακοπήν της περαιτέρω τοιαύτης έξελίξεως της έξαγωγής κεφαλαίων.

Έτερον χαρακτηριστικόν σημείον που προκύπτει έκ των ίδιων άριθμών είνε, ότι και ή άναφερομένη έξαγωγή κεφαλαίων δέν είνε αύτουσις, καθόσον τό μεταναστεύον είς τό έξωτερικόν κεφάλαιον δέν προέρχεται από έσωτερικήν έντός των 'Ην. Πολιτειών κεφαλαιοποίησιν, άλλ' έκ της έν τη άλλοδοπή τοιαύτης, άφού τό νεώ-

στό διατεθέν κεφάλαιον πηγάζει έκ των δεδουλευμένων τόκων προηγούμενας διατεθέντων είς τό έξωτερικόν κεφαλαίων. Από του 1925 αί 'Ην. Πολιτείαί δέν έπενδυσαν είς τό έξωτερικόν περισσότερα των όσων είχαν λαβείν έκ τόκων κλπ. Όχι μόνον, λοιπόν, αί 'Ην. Πολιτείαί δέν παρέχουν τίποτε είς τόν έπίλοιπον κόσμο έκ της έν τω έσωτερικώ προσόδου των κεφαλαίων, άλλ' άπεναντίας ένισχύουν την ίδίαν των έθνικήν οικονομίαν με κεφάλαια δημιουργηθέντα είς τό έξωτερικόν. Αί εισπράξεις έκ των κατά τόν πόλεμον και τά πρώτα μεταπολεμικά έτη έν τη άλλοδοπή έπενδυμένων κεφαλαίων των 'Ην. Πολιτειών, τούτέστιν οι τόκοι έξ ιδιωτικών και πολεμικών δανείων, δέν καλύπτουν μόνον τό παθητικόν που κάμνει νά παρουσιάζεται είς τό καθ' έαυτό ένεργητικόν έμπορικόν Ισοζύγιον ό λογαριασμός ύπηρεσιών, αλλά άφίνουν και σημαντικόν πλεόνασμα, τό όποϊον ή παραμένει άνατοκίζόμενον έν τη άλλοδοπή, ή εισάγεται είς τάς 'Ην. Πολιτείας υπό μορφήν χρυσού. Αί εισπράξεις αύται άνήλθον κατά τό 1929 είς 769 έκατομ. δολλ., έκ των όποίων 207 έκατομ. προέρχονται έκ τόκων των πολεμικών χρεών. Έκ των επί πλέον 493 έκατομ. δολλ. τά μέν 373 άπέμειναν άνατοκισθέντα ως νέαι πιστώσεις είς την άλλοδοπήν, τά δέ έπίλοιπα 120 εισήχθησαν υπό μορφήν χρυσού είς τάς 'Ην. Πολιτείας. Παρά την άξιοσημείωτον πτώσιν της έξαγωγής κεφαλαίων, τό έτος 1929 δέν παρουσίαζε παρά έλαφράν μεταβολήν είς τό έμπορικόν Ισοζύγιον, πάντως δέ έμφανίζει την άπαρχήν κλίσεως προς τά κάτω. Και εάν έξακολουθήσθ ό περιορισμός της έξαγωγής κεφαλαίων; 'Η κλίσις του έμπορικού Ισοζυγίου γίνεται έμφανής έκ της συγκριτικής άντιπαραβολής προς την κατά τό προηγούμεν έτος κίνησιν, ότε ή έξαγωγή κεφαλαίων δέν ήτο μεγάλη μέν, αλλά πάντως σεβαστή, σημειούμενη με τό ποσόν των 272 έκατομ. δολλ. 'Η διαταραχή δέ αύτή θά ήτο είς τάς εποχάς που τό έμπορικόν Ισοζύγιον ήτο ύπερνεργητικόν, ή έξαγωγή κεφαλαίων δέν ήτο τοιαύτη, ώστε νά έπιφέρη ικανοποιητικήν Ισορρόπησιν είς τάς ανάγκας της κινήσεως των διεθνών συναλλαγών. Τάς συνέπειας της έπιφυλακτικότητας των άμερικανικών κεφαλαίων φαίνεται νά διαβλέπη κάλως ό Λαμόντ, ίδίως όταν λάβη κανείς ύπ' όψει του, ότι, μολονότι τό σύμπτωμα αύτό δέν μπορεί νά έκληφθί ως γενεσιουργός αίτία της κρίσεως, άναμφι-

βόλως όμως έπέφερε τά έκ Νοτίου 'Αμερικής και 'Ανατολικής 'Ασίας έκκολληθέντα σύμπτωματα, που έκδηλούνται πολυάκως είς την κρίσιν και της γεωργικής παραγωγής και την διακοπήν των καλών σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών πρώτων ύλών χωρών και των βιομηχανικών, ένα άλλο και αυτό σύμπτωμα της σκοτεινής εποχής μας, τό όποϊον οί οικονομολόγοι ώνόμασαν έμπλοκήν του πρώτου ύλών.

'Η όργάνωσις της έξαγωγής κεφαλαίων προς μονιμοποίησιν της παγκοσμίου οικονομίας είνε μία σοφή και παλαιά πρότασις που έμεινεν εύσεβής πόθος.

Και άν μέν οί 'Αμερικανοί ήσαν διατεθειμένοι νά δώσουν τά κεφάλαια, άνευ έτέρων ίκανών νά περιπλέξουν την ύπόθεσιν διατυπώσεων, ούδέν έξ ήμων των άλλων έθνών και έθνάρίων θά ήμέλει νά διαπλεύσθ τόν 'Ατλαντικόν και ν' άνατείλ η κίετιδα χείρα κάτω από τούς χρυσωμένους ούρανοξύστας. Μά έχομεν σαφείς περί τό άντιθέτου ένδείξεις και θά ύπενθυμίσωμεν τάς κυκλοφορησάσας φήμας έξ άφορμής του ταξιδιού του 'Αγγλου ύφυπουργού των Οικονομικών μετά του γραμματέως του Μακδόναλ είς τάς 'Ην. Πολιτείας. Είτε ήγιναν, είτε δέν ήγιναν — βολιδοσκοπήσεις προς έλάφρυνσιν των όρων διακανονισμού των χρεών, είνε έν τούτοις άπολύτως άληθές, ότι αί 'Ην. Πολιτείαί έπωφελήθησαν της εύκαιρίας των φημών διά νά δώσουν νά έννοηθί ότι ούτε συζήτησιν δέχονται νά κάμουν, έξ οδ έμφαίνεται ότι έξηγντήθη και έντεθεν και έκείθεν πάν περιθώριον. Όσοι γνωρίζουν μέ πόσην στυγνότητα ύπολογισμών προβαίνουν οί οικονομικοί κύκλοι των 'Ην. Πολιτειών, εύκόλως προάγονται είς την αντίληψιν, ότι και ή τωρινή πρότασις του Λαμόντ δέν είνε παρά ένα πόρισμα ένός άφ' ύψηλόν μελετητού, ή όποία δέν πρόκειται νά συγκινήσθ τό δολλάριον. Την τυχόν ένός μεγάλου πολιτισμού, — είς τόν όποϊον και τί δέν χρεωστούν οί 'Αμερικανοί! — οί δολλαριοόχοι μεγιστάνες άφίνουν νά καταποντισθί είς τά πανέρα νερά άδυσωπήτου έγωϊστικού ύπολογισμού! Και όμως, όλην αύτήν την περίσειαν έπέταξεν είς την ποδίαν της 'Αμερικής ό άλληλοσπαργαγμός της Εύρώπης. Και όμως πρό του πολέμου ή 'Αμερική εύρέθη είς άνάλογον προς την τωρινήν της Εύρώπης θέσιν, και ή Εύρώπη δέν διενόηθη νά δημιουργήσθ ίδιαίτεραν πατρίδα διά τό κεφάλαιον, όπως οί 'Αμερικανοί της σήμεραν. Διότι είς αύτήν την έτεροβαρή συσώρευσιν όφείλεται και ή παρατηρούμενη παντού στένότης. Διάφοροι είνε έν προκειμένω αί τάσεις των οικονομικών κύκλων της 'Αμερικής. Οί κύκλοι των βιομηχανών π. χ. είνε κατά τών πιστώσεων προς την Εύρώπην, έκ φόβου μήπως ύποσκελισθούν πάλιν διά της δι' αυτών άναδιοργάνώσεως της εύρωπαϊκής βιομηχανίας. Άλλά και τό κράτος διατηρεί έλεγchon επί της έξαγωγής των κεφαλαίων και έχει έξ αυτού έξελίξει και μερικάς άπαγορεύσεις π. χ. δι' έπιχειρήσεις μονοπωλιακής όργάνώσεως, κράτη που δέν έκάνονισαν άκόμη

πολεμικά χρέη, διά κράτη που κάμνουν εξοπλισμούς.

Έτσι, από απόψεως κεφαλαίων, η παγκόσμιος οικονομία μοιάζει με γειτνιαζούσας λίμνες, των οποίων η στάσιμη των υδάτων έλαβε διάφορον ύψος διότι αϊ διώρυγες συγκοινωνίας μεταξύ των κατεχώσθησαν κάπου από κάποιον σεισμόν!

Πρέπει να ανοίξουν πάλιν αϊ διώρυγες, να ίσοφαρίσουν τὰ νερά, διά να επαναληφθῇ ἡ συγκοινωνία τῶν πλοίων. Ἄλλ' αὐτὰ εἶνε θεωρία. . . Μακάριοι λοιπὸν οἱ κατέχοντες, διότι αὐτοὶ θὰ πεινάσουν τελευταῖοι!

Ἄλλοῦ ἔγκειται βεβαίως ἡ οὐσία τῆς υποθέσεως. Τὸ κεφάλαιον μετὰ τὰς περιπετείας του ἐκ τῶν κρᾶξ τῶν χρηματιστηρίων τρέπεται πρὸς ἀσφαλεστέρας τοποθετήσεις καὶ δὲν εὐρίσκει διάθεσιν, δὲν εὐρίσκει τὸν προορισμὸν τοῦ ὡς κοινωνικῆς λειτουργίας, ἐκλείψαντων τῶν ὑψηλῶν τόκων καὶ τοῦ χρεωλυσίου παρὰ τῆς ἀσφυκτικῆς οικονομίας τῆς Εὐρώπης. Καὶ τῶν δύο μεγαλειτέρων καὶ οικονομικῶς σημαντικωτέρων, διὰ τὴν εἰδικὴν θέσιν τοῦ περνοῦν εἰς τὸ ζήτημα τῶν χρεῶν (Ἀγγλία, Γερμανία), οἱ προϋπολογισμοὶ παρουσιάζουν σοβαρὰ ἐλλείμματα καὶ ὡς ἐκ τούτου προβάλλει ἡ ὑπόνοια, μήπως ἡ ὑβισθεῖσα εἰς τὴν κρίσιν ἰδιωτικὴ οικονομία, ἔνεκα τῶν ὑπερμέτρων, λόγῳ τῶν χρεῶν τῶν κρατῶν φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων, μεταδῶσιν τὴν ἰσχύνητα καὶ εἰς τὰ δημόσια οικονομικά, προσλαμβανούσης οὕτω τῆς κρίσεως μορφὴν οικονομικῆς καὶ δημοσιονομικῆς, ὁπότε θὰ ἐκλείψῃ καὶ ἡ δυνατότης τῆς περαιτέρω χορηγήσεως ἐπιδομάτων εἰς τοὺς ἀνέργους.

Ὑπὸ τοιαύτην συγκυρίαν ὕλικῶν καὶ ψυχολογικῶν ὁρων, ποῦ νὰ εὐρεθοῦν τ' ἀσφαλὴ ἐχέγγυα διὰ τὸ ζητοῦν τοποθετησὶν κεφάλαιον; Ἀφ' οὗτου αἱ ἐπιχειρήσεις ἤρχισαν νὰ κλείουν τὰς πύλας τῶν εἰς τοὺς ἐργαζομένους, ἔπρεπε νὰ προβλεφθῇ ὅτι ἐμελλον νὰ ἐκλείψουν καὶ διὰ τὸ χρηματιστικὸν κεφάλαιον αἱ δυνατότητες κεφαλαιοποιήσεως. Τώρα πλέον εἶνε πολὺ ἄργα καὶ θὰ ἔπρεπε ν' ἀρχίσωμεν ἀπ' ἄλλου, δι' ἐνὸς συστήματος προκαταβολῶν πρὸς τὴν καταπόνησιν, ἢ ὁργάνωσιν τοῦ ὁποῦ ἀνάγεται εἰς τὴν σφαῖραν τῶν καλοκαρινῶν ὀνείρων.

Ἀσχημοὶ οἰωνοὶ λοιπόν. Κεφάλαιον-ἐργασία-κατανάλωσις, αἱ τρεῖς μεγάλαι λειτουργίαι τοῦ κοινωνικοῦ ρυθμοῦ, ἐξετινάχθησαν τῶν τροχιῶν των. Καὶ παρὰ τὰς παρηγορίας τῶν πολιτικῶν, παρὰ τὰς ἐλπίδας τῶν λαῶν διὰ μίαν καλλιτέραν αὐρίον, ὅλα τὰ δεδομένα μαρτυροῦν ὅτι μετὰ τὸ 1930 εἰσῆλθομεν μετὰ ἀνοικτὰ ὅλα μας τὰ πανιὰ εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς δυσπραγίας. Γύρω ὅλοι οἱ φάροι σβυστοὶ καὶ ἡ πυξίς μας σπασμένη. Θὰ διασχίσωμεν τὴν νύκτα, ἀνευ πολιτικῶν ἀναστατώσεων καὶ ἄλλων κοινωνικοῦ περιεχομένου περιπετειῶν;

ΑΡ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ
Επιταγαὶ
Συνάλλαγμα

ΝΕΑ ΑΝ. ΕΛΛΗΝ. ΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΚΗ ΕΤ. ΝΑΟΥΣΣΗΣ

“ΕΡΙΑ”

ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΟΛΟΜΑΛΛΙΝΑ
ΣΕΡΖ, COATING, Κ. Λ. Π.
ΚΛΙΝΟΣΚΕΠΑΣΜΑΤΑ
PURE LAINE

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ: ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: ΕΝ ΝΑΟΥΣΣΗ

ΧΡΩΠΕΙ

ΧΡΩΜΑΤΟΥΡΓΕΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Σ. Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ & ΣΙΑ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

Ἀριθ. Τηλ. 208

Ἀριθμ. Τηλ. 71

ΓΡΑΦΕΙΑ: Λεωφόρος Μιαούλη 19, Πειραιᾶ. —
καὶ ἐν τοῖς Ἐργοστασίοις (Φάληρον) ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: ΝΕΟΝ
ΦΑΛΗΡΟΝ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΪΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1883

ΣΑΛΟΕΙΝΗ

ΤΟ ΕΝΔΕΔΕΙΓΜΕΝΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΡΙΠΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΚΡΥΟΛΟΓΗΜΑΤΩΝ

ΠΟΝΟΚΕΦΑΛΩΝ
ΑΥΠΝΙΩΝ
ΟΔΟΝΤΑΛΓΙΩΝ
ΑΡΘΡΙΤΙΣΜΩΝ
ΡΕΥΜΑΤΙΣΜΩΝ
Κ.Τ.Λ.

ΧΡΩΜΑΤΟΥΡΓΕΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (Σ. Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ & ΣΙΑ Ε)

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΤΩΧΕΥΣΕΩΝ

Η «ΕΡΓΑΣΙΑ» δι' ἄρθρων συνεργατῶν αὐτῆς δημοσιευθέντων εἰς τὰ τελευταῖα τῆς φύλλας ἡσχολήθη περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων προληπτικῶν μέτρων κατὰ τῶν «δικαστικῶν πτωχεύσεων».

Ἡ οικονομικὴ κρίσις τὴν ὁποίαν διέρχεται ἡ Ἑλλάς ἔσχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἀπὸ τριετίας σχεδὸν σταθερὰν αὐξήσιν τῶν ἐμπορικῶν ἰδία πτωχεύσεων ἀλλὰ καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, εἰς βαθμὸν ἀνησυχητικόν. Τὸ φαινόμενον ὅμως τοῦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, νομίζομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμβάλλῃ εἰς ἀνησυχίας, αἱ πανταχόθεν δ' ἀκούμεναι κραυγαὶ κινδύνου καὶ ἀπελπισίας δὲν φαίνονται πλήρως δεδικαιολογημένα.

Ἦτο φυσικόν, ἡ ἀκολουθουμένη ἀπὸ τοῦ 1927 πολιτικῆς τῆς οικονομικῆς ἐξυγιάνσεως τοῦ τόπου μας νὰ συνεπιφέρῃ καὶ τὴν «ἐξυγιάνσιν» εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐμπορευομένων δι' ἀποκαθάρσεως τῶν σεσηπτότων μελῶν των, τῶν ἐπιχειρηματιῶν δηλαδὴ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἰσβαλόντες εἰς τὴν ἐθνικὴν οικονομίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ νομισματικοῦ πληθωρισμοῦ ἐδημιούργησαν διαφορῶς παραστικὰς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιχειρήσεις ἐφημέρου καὶ πλαστής ἀνθρωπότητος. Ἄλλοι παράγοντες, οἵτινες ὑπέβαλψαν ἐπίσης τὴν δημιουργίαν τῶν τοιούτων «ἐπιχειρήσεων», εἶνε ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν παρατηρουμένη σταθερὰ κίνησις τῶν ἀγροτῶν πρὸς τὰς πόλεις, ἡ μεταοικεσία εἰδικώτερον τῶν ἐπαρχιωτῶν εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἀμελέτητος, ἐγκληματικὴ καὶ ἀκατάστατος ἐγκατάστασις τῶν προσφύγων εἰς τὰς πόλεις. Ἡ ἐκκαθάρισις ὅμως μίας τοιαύτης ἀνωμόλου καταστάσεως ἐπεβάλλετο νὰ γίνῃ καὶ γίνεται ἤδη βαθμικῶν εἴτε δι' ἐκουσίας ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ ἐμπορίου πολλῶν ἐπιχειρηματιῶν εἴτε καὶ δι' ἀκουσίας ἀποβολῆς αὐτῶν διὰ τῆς κηρύξεως τῶν ἐξ αὐτῶν ἀναστελλόντων τὰς πληρωμὰς των εἰς κατὰστασιν πτωχεύσεως.

Καὶ ἡ μὲν ἐκουσία ἀποχώρησις ἐμπόρων τινῶν, προϋποθέτουσα τὴν φιλικὴν καὶ κανονικὴν ἐκκαθάρισιν τῶν λογαριασμῶν μετὰ τῶν πιστωτῶν των, δὲν ἔχει ἄλλας θλιβεράς συνεπείας εἰμὴ τὴν προσωρινὴν αὐξήσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνέργων συνεπείᾳ τῆς ἀπολύσεως τοῦ ὑπαλληλικοῦ καὶ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ. Ἡ πτωχεύσις ὅμως τῶν ἐμπόρων γεννᾷ οὐ μόνον προβλήματα ἀνεργίας, ἀλλὰ καὶ προβλήματα προστασίας τῶν συμφερόντων τῶν θιγομένων πιστωτῶν, καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς προβάλλουν τὰ ζητήματα ἅτινα μελετᾷ ἡ «Εργασία» περὶ τῶν προληπτικῶν μέτρων κατὰ τῶν δικαστικῶν πτωχεύσεων.

Ἀποδίδουν συνήθως πολλοὶ τὴν βραδύτητα τῆς ἐκκαθάρσεως τῶν πτωχεύσεων εἰς τὸ δυσκίνητον καὶ τὸ πολὺπλοκον τῆς σχετικῆς διαδικασίας ἣν προβλέπει ὁ Ἐμπορικὸς Νόμος. Δὲν εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ συμφωνήσωμεν ἀπολύτως. Βεβαίως, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, ἡ πτωχευτικὴ διαδικασία εἶνε

πολύπλοκος, οὐδὲ δύναται εὐκόλως ν' ἀπλουστευθῇ. Εἶνε τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα τὰ ἀντικρουόμενα συμφέροντα εἰς μίαν πτωχεύσιν, ὥστε τὸ δίκαιον νὰ μὴ δύναται νὰ διακανονίσῃ ταῦτα εἰ μὴ διὰ σειρᾶς ὀλης ποικίλων διατάξεων τεινουσῶν εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς φύσεως τῶν καθ' ἑκάστην ἀξιώσεων καὶ τὴν παροχὴν ἀναλόγου δι' ἐκάστην τούτων προστασίας. Τὰ νομοθετικὰ προβλήματα ἅτινα γεννῶνται ἐν τῇ πτωχεύσει εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον δυσπεπύλων καὶ χρυζόντων μεγάλης μελέτης, δι' ὅπερ ἀκριβῶς καὶ τὸ πτωχευτικὸν δίκαιον εἰς ὅλας τὰς χώρας χαρακτηρίζεται ὡς τὸ μᾶλλον «συντηρητικόν» μέρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὰ λοιπὰ αὐτοῦ μέρη. Οὐδαμῶς ὅθεν εἶνε εὐχερὴς ὁ νομοθετικὸς διακανονισμὸς τῆς πτωχευτικῆς ὕλης καὶ εἶνε σφάλα μὴ ἀποδίδεται μεγάλη σημασία εἰς τὸ παράπονον ὅτι ὁ πτωχευτικὸς μας νόμος εἶνε ἀπρηχαιωμένος. Ἐλάχιστα ἀληθῶς σημεῖα καὶ δὴ οικονομικὰ θὰ ἴδυντο νὰ μεταβάλλῃ μίαν νομοθετικὴν προσπάθειαν, ἀλλοίμονον δὲ ἂν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα δῆθεν τῆς ἀπλουστεύσεως τῆς διαδικασίας, ἐθίγοντο οὐσιώδεις διατάξεις τοῦ πτωχευτικοῦ νόμου, ἀποτελοῦσαι ἐγγύησιν διὰ τε τὰ συμφέροντα τῶν πιστωτῶν καὶ τοῦ ἀτυχήσαντος ἐμπορίου.

Καταφέρονται ἀκόμη πολλοὶ κατὰ τῆς πτωχευτικῆς διαδικασίας διὰ τὸ δαπανηρὸν τῆς. Πλὴν ὅμως δὲν πταίει διὰ τοῦτο ὁ ἀθῶος Ἐμπορικὸς Νόμος, ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία, ἡ ὁποία προσπαθεῖ ἀπὸ ἐτῶν — καὶ τὸ ἐπέτυχε πλέον — διὰ τῶν διαρκῶς αὐξανόμενων δικαστικῶν τελῶν (χαρτόσημον, δικαστικὸν ἔνσημον, κλπ. κλπ.) νὰ καταστήσῃ τοὺς ναοὺς τῆς Δικαιοσύνης πρᾶσιτους μόνον εἰς πλουσίους προσκυνητάς.

Καὶ ὅμως, ἡ καταφορὰ κατὰ τῶν δικαστικῶν πτωχεύσεων εἶνε σχεδὸν γενικὴ καὶ κατήντησε τῆς μόδας. Νὰ καταργηθοῦν αἱ πτωχεύσεις, νὰ θεσπισθοῦν προπρωχευτικὰ μέτρα! Ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία συγκινηθεῖσα ὅπως πάντοτε ἐκ τῶν διαμαρτυριῶν ἔσπευσε νὰ ψηφίσῃ τὸν Νόμον 4580 περὶ Ἀλεξοπούλου, τραγελαφικὸν κατασκευάσμα, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀντικατάστασις τῆς πτωχευτικῆς διαδικασίας διὰ μίας ἄλλης — ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ τὴν ὀνομάσωμεν Ἀλεξοπουλικὴν — ἐξ ἰσοῦ μακρᾶς καὶ πολυπλόκου μετ' ἐκείνην, μὴ παρουσιάζουσαν ὅμως καὶ τὰ πλεονεκτήματα τῆς καταργήσεως, καὶ διὰ τὸ ὁποῦ, ἀντὶ τῆς ταχείας ἱκανοποιήσεως τοῦ πιστωτοῦ διὰ καταβολῆς εἰς αὐτὸν μέρους τοῦλάχιστον τῆς πιστώσεώς του, ἐπιτυγχάνεται, μετὰ ὀβριδικὴν ἀληθῆς τέχνην, ἡ μεταμόρφωσις τοῦ εἰς «μέτοχον» μίας νέας ἰδιορρυθμίου ἀνωνόμου ἐταιρείας ἐχούσης τὴν ἀποστολὴν, χωρὶς ἐγκέφαλον καὶ χωρὶς καρδιάν, νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον τῆς θανούσης ἐπιχειρήσεως! Οὕτε ὀλίγον οὕτε πολὺ, ὁ πιστωτὴς ὑποχρεοῦται νὰ παραδῶσῃ τὰς συναλλαγματικὰς του καὶ νὰ λάβῃ ἀντ' αὐτῶν μετοχὰς μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἐνὸς μέλλοντος καὶ ἀβεβαίου... μερίσματος! Αἱ διαμαρτυρίαι τῶν ἐνδιαφερομένων ἐ-

κάστοτε πιστωτῶν κατὰ τοῦ Νόμου 4580, ὁσάκις οὗτος ἀποκτᾷ καὶ νέον ἔδαφος ἐπιρροῆς, εἶνε ἥδη ἀρκετὰ ζωηραί, ὥστε νὰ ἐλπίζωμεν ταχεῖαν τὴν κατάργησιν αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἐν τούτοις τὰ πράγματα δὲν εἶνε τόσον τραγικὰ ὅσον τὰ παριστοῦν οἱ καταφερόμενοι κατὰ τῶν δικαστικῶν πτωχεύσεων, οὕτε αἱ δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ συνεργάτου τῆς «Εργασίας» κ. Π. Πανταζοπούλου ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 5ης Ἰουλίου στατιστικαὶ πληροφορίαι μᾶς πείθουν περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ἀποφάσεων του. Ἀληθῶς οἱ τρομοκρατικοὶ ἀριθμοὶ τῶν κατὰ τὰ ἔτη 1916 — 1928 ἀναγραφόμενων εἰς τὴν στατιστικὴν ταύτην ὡς ἐκκρεμουσῶν ἀπὸ πενταετίας πτωχεύσεων δὲν πρέπει νὰ ἀνησυχοῦν καὶ τόσον πολὺ τὸν ἀναγνώστην, διότι πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν:

α) Ὅτι διὰ τὰς περισσοτέρας ἐκ τῶν ἐκκρεμουσῶν πτωχεύσεων δὲν ἐνδιαφέρεται κανεὶς πιστωτὴς, συνεπείᾳ πλήρους ἀπωλείας τοῦ ὑπεγγύου ἐνεργητικοῦ.

β) Ὅτι αἱ πλείους ἐκ τῶν ἐκκρεμουσῶν εἶνε μικροπρωχεύσεις προκληθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἰδίων πτωχευσάντων πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ δυσἀρέστου ἀναγκαστικοῦ μέσου τῆς προσωπικῆς κρατήσεως. Οἱ τοιοῦτοι πτωχεύσαντες εὐχονται νὰ μὴ τελειώσῃ ποτὲ ἡ βασιλεία τῆς πτωχεύσεως, χίλιοι τρόποι δὲ ὑπάρχουν νὰ ἐργάζεται κανεὶς πτωχευμένος μὲν ἀλλ' ἀνεμόχλητος.

Αἱ πραγματικαὶ πτωχεύσεις δὲν ἐκκρεμοῦν ἐπὶ πενταετίαν ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐκκαθαρίζονται καὶ δὴ σχετικῶς ταχέως, ἐντὸς ἐνὸς ἔτους συνήθως, παρ' ὅλην τὴν συστηματικὴν ἀντίδρασιν τῆς Πολιτείας ἐκδηλουμένην διὰ τῆς ἀδιαφορίας αὐτῆς ὅπως παράσχῃ τὰς ἀναγκαίας διευκολύνσεις. Ἐλάχιστοι πραγματικαὶ πτωχεύσεις διαρκοῦν περισσότερο τοῦ ἔτους, πραγματικὰς δὲ πτωχεύσεις ἀποκαλοῦμεν ἐκείνας εἰς ἃς καὶ ἐνεργητικὸν ὑπάρχει καὶ ἐνδιαφέρον πρὸς τερματίσιν αὐτῶν, τόσον ἐκ μέρους καὶ κυρίως τοῦ ἀτυχήσαντος τιμίῳ ἐμπόρου, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν πιστωτῶν, ἐπιθυμοῦντων τὴν μερικὴν μὲν, ἀλλ' ὀριστικὴν ἱκανοποίησιν των. Αὐτὰ διδάσκει ἡ καθημερινὴ δικαστηριακὴ πείρα.

Βεβαίως πρέπει ν' ἀπλουστευθῇ ἡ οικονομία τῶν πτωχεύσεων καὶ δύναται ἐν πολλοῖς νὰ βελτιωθῇ, ἐπὶ σκοπῷ ταχυτέρας περατώσεως αὐτῶν. Ἄλλ' αἱ τοιαῦται τροποποιήσεις χρῆζονται μελέτης σοβαρᾶς καὶ δὴ ὑπὸ τῶν εἰδικῶν μόνιμων νομοπαρασκευαστικῶν ἐπιτροπῶν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, ἂν πράγματι προτιθέμεθα νὰ θεραπεύσωμεν τὸ κακὸν καὶ ὄχι νὰ τὸ ἐπιδεινώσωμεν διὰ τῶν προχείρων γραφόμενων «στοῦ γόνάτο», κατὰ τὴν νεοελληνικὴν παράδοσιν, νόμον. Ἄλλ' ἔως ὅτου ἴδῃ τὸ φῶς μία τοιαύτη σοβαρὰ ἐργασία, ἐπιβάλλεται νὰ ληφθοῦν στοιχειώδη μέτρα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, μέτρα τὰ ὁποῖα ἐπὶ τέλους ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ λάβῃ ἡ Πολιτεία ἀφοῦ εἰσπράττει τόσον υπερβολικὰ δικαστικὰ τέλη. Καὶ δὴ ἐπιβάλλεται:

1) Ἐνίσχυσις τοῦ ἀνωτέρου δικαστικοῦ προσωπικοῦ (προσποδικῶν καὶ παρέρων) παρὰ τοῖς μεγαλειτέροις Πρωτοδικείοις τοῦ Κράτους, ἐξ ὧν λαμβά-

νονται κατά τὸν ἐμπορικὸν νόμον οἱ εἰσηγηταὶ τῶν πτωχεύσεων.

2) Ἐνίσχυσις τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ τῶν ὑπογραμμάτων καὶ γραφείων καὶ παροχὴ συγχρόνων τεχνικῶν μέσων (γραφομηχαναί, δακτυλογράφοι).

Οὐδεμία μέχρι σήμερον ἐλήφθη τοιαύτη πρόνοια ἀπὸ τοῦ ἔτους 1912, καίτοι ὁ ἀριθμὸς τῶν πτωχεύσεων ἠῤῥησε καὶ λόγῳ τῆς φυσικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος καὶ λόγῳ τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς κρίσεως. Καὶ ἀναφερόμεν τὸ ἀπίστευτον παράδειγμα τοῦ τμήματος πτωχεύσεων τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν. Τὸ τμήμα τοῦτο κατὰ τὸ ἔτος 1912 εἶχε ἓνα εἰσηγητὴν καὶ ἓνα ὑπογραμματοῦ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ διεξαγωγὴν 50 περίπου πτωχεύσεων. Τὸ αὐτὸ τμήμα ἐν ἔτει 1930 διαθέτει πάντοτε διὰ τὴν ἐπιμέλειαν 392 πτωχεύσεων τῶν ἐτῶν 1929 καὶ 1930, μόνον ἓνα εἰσηγητὴν (ἀπασχολούμενον καὶ εἰς ἄλλα τμήματα) καὶ τὸν αὐτὸν ἥρωα ὑπογραμματοῦ, ἀξιῶν τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀντοχήν του.

3) Παροχὴ τοῦ ἀναγκαίου χώρου πρὸς διευκόλυνσιν τῶν ἐργασιῶν τῶν πτωχεύσεων (συνελεύσεων πιστωτῶν κλπ.).

Τὸ θαυμαστὸν καὶ πάλιν τῆς Πρωτοδικεῖας διαθέτει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μίαν στενὴν λωρίδα πρὸ τοῦ γραφείου τοῦ γραμματέως, ἐντὸς δωματίου μικροῦ, χρησιμοποιοῦμένου καὶ δι' ἄλλα τμήματα καὶ ἐπὶ τῆς ὁποίας δύνανται νὰ ἴστανται ὄρθιοι τρεῖς μόνον ταλαίπωροι ἐνδιαφερόμενοι πιστωταί!

Νομίζομεν ὅτι ὑπὸ τοιοῦτους ὁρους ἐξηγῆται πλήρως τὸ φαινόμενον τῆς βραδύτητος, χωρὶς νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐρευνήσωμεν τὰ βαθύτερα αἰτία, καὶ ἰδοὺ χωρὶς σφίαν μερικὰ ἀμέσως ἐπιβαλλόμενα μέτρα διὰ τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς τερματίσεως τῶν πτωχεύσεων, ἐν ἀναμονῇ μίας σοβαρᾶς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ πτωχευτικοῦ μας νόμου, ὅπου οὗτος χρήζει τοιαύτης ἐπεξεργασίας. Ὡς ἀφῆσκαμεν δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τελείως ἥσυχον τὸν Ἐμπορικὸν Νόμον, διότι ἡ συζήτησις περὶ ἐξευρέσεως μίας προπρωτευτικῆς — ὡς ἀποκαλεῖται — διαδικασίας

ας, σκοπὸν ἐχούσης τὴν ἀποσόβησιν τῆς κηρύξεως ἀνθρώπων δῆθεν ἐπιχειρήσεων εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως, δὲν πρόκειται νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας μέλλει ἀπλῶς νὰ παρασκευάσῃ τὸ ἔδαφος διὰ νέα νομοθετικά ὀλισθήματα, ὡς τὸ τοῦ Ν. 4580 περὶ Ἀλεξοπούλου.

Πρὶν ἢ γράψουν ἄλλωστε οἱ ἐπιστήμονες περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ψηφίσεως τοιούτων νόμων καὶ πρὶν ἢ αἱ βουλὰὶ ἀσχοληθοῦν μὲν τοιαῦτα ζητήματα, οἱ ἔμποροι μὲν τὴν διακρίνουσαν αὐτοὺς πρακτικὴν ἀντίληψιν ἐγνώριζον πάντοτε καλῶς πὼς ν' ἀποφεύγουν καὶ διὰ ἐπιτυχῶς τὰς πτωχεύσεις, ὅταν πρέπει καὶ δύνανται νὰ τὰς ἀποφεύγουν. Ὁ τίμιος ἔμπορος προσφεύγει εἰς τοὺς δανειστάς του καὶ ἀναγγέλλει εἰς αὐτοὺς ἐγκαίρως τὰ τῆς οἰκονομικῆς του δυσπραγίας. Τὰ ἄτοκα χρεωστάσια καὶ οἱ ἐξωδικοί συμβιβασμοὶ πάσης φύσεως εἶνε καθημερινοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς κρίσεως, τελοῦνται δὲ ταχέως καὶ ἀθροῦτως, πολλαῖς δὲ μάστιχα καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ἐμπορικῶν συλλόγων καὶ τῶν Ἐπιμελητηρίων, ἔτινα καταβάλλον ὄντως ἐπαινετὴν προσπάθειαν πρὸς προστασίαν τῶν ἀτυχούντων ἐμπόρων καὶ πιστωτῶν. Τοιαῦτα ὑποθέσεις ρυθμίζονται ταχύτερον καὶ ἐπιτυχέστερον ἴσως ἀπὸ τὴν πρωτοβουλίαν αὐτῶν τούτων τῶν ἐνδιαφερομένων ἢ ἀπὸ προχείρους νόμους μὴ λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν οὐτε τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα οὐτε τὰς ἑλληνικὰς συνθήκας.

Ἄς φροντίσωμεν λοιπὸν νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν διεξαγωγὴν τῶν πτωχεύσεων καὶ ἄς ἀφήσωμεν αὐτὰς νὰ ἐκκαθαρίζουν βαθμὴδὸν τὰ βλαβερὰ καὶ ἀχρηστὰ μέλη τῆς ἐμπορικῆς οἰκογενείας, ἐπ' ἀγαθῇ τῆς ἐξυγίαιουμένης Ἑθνικῆς Οἰκονομίας, κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον ὅςτος προβλέπεται ὑπὸ τοῦ Ἐμπορικοῦ Νόμου. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ γίνῃ εἶνε νὰ ἐξανδρώσωμεν ζωὴν εἰς τὰς νεκρὰς διατάξεις τοῦ Ἐμπορικοῦ Νόμου περὶ ἀπλῆς καὶ δολίας χρεωκοπίας, ἀδικήματα καθημερινὰ, παραμένοντα ἀτιμώρητα. Ὅλα τὰ ἄλλα ἐπιτόλεια καὶ σπασμωδικὰ μέτρα ἔχουν ὡς μόνον ἀποτέλεσμα τὴν διατήρησιν μίας νοσηρῶς ἀνωμάλου ὑπερτροφίας εἰς τὸ πάσχον ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν, καὶ τὴν διευκύνουσιν τοῦ ὀφειλέτου εἰς τὸ νὰ μὴ πληρώσῃ τὰ χρέη του. Θὰ ἔλεγε δὲ τις ἀληθῶς, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ νομοθεσία ὑποβοηθεῖ συστηματικῶς τὸν ὀφειλέτην εἰς τοῦτο (Ὅρα δικαιοστάσια, ἐξαίρεσις ἀπὸ προσωπικῆς κρατήσεως, ἀναστολὰς διαφόρους καὶ ἀπαλλαγὰς ὑπὲρ ὀρισμένων τάξεων προσώπων κλπ. κλπ.). Δὲν νομίζομεν δὲ ὅτι ἡ ἀκολουθουμένη τοιαύτη τακτικὴ, λαμβανόμενου μάλιστα ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος, συντελεῖ εἰς τὴν κραταίωσιν τῆς κλονισθεῖσης πίστεως καὶ τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν ἐκ τῆς ἐμπορικῆς κρίσεως λογαριασμῶν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Δ. ΜΑΝΤΖΟΥΛΙΝΟΣ
Δικηγόρος

ΑΤΕΚ
ἌΝΩΝ. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ἈΔ. ΚΥΡΙΑΖΙΔΗ
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ 5.000.000 ΔΡΑΧ.
ΜΕΛΕΤΑΙ—ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ—ΕΡΓΟΛΗΨΙΑΙ
ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΩΝ & ΕΝ ΓΕΝΕΙ
ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ
ΑΘΗΝΑΙ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23
ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ
ΚΥΔΕΣ-ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ
68-00

ΑΝΑΡΓΥΡΕΙΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΓΙΑΛΕΝΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ ΣΠΕΤΣΩΝ

Αἱ ἐγγράφαι τῶν μαθητῶν ἀρξάμεναι ἀπὸ τῆς 1ης Αὐγούστου γίνονται ἐν τῇ Σχολῇ ἐν Σπέτσαις, εἴτε ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις γραφεῖω τῆς Ἐκτελεστικῆς Επιτροπῆς (Σταδίου 4, Μέγαρον Μετοχικοῦ Ταμείου, ὄροφος 3ος, δωμ. ἀριθ. 20) καθ' ἐκάστην 10—12 π. μ. καὶ 4—6 μ. μ.

Ἐκ τοῦ Γραφείου

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΑ

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τελευταίων γερμανικῶν ἐκλογῶν, — τίς ὁποῖες εἶχε προκηρύξῃ ἡ κυβερνήσις Μπρύνγκ γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὰς 15 ψήφους πού ἐχρειάζετο γιὰ τὴν πλειοψηφίαν καὶ ἀντ' αὐτοῦ βρέθηκε παρ' ἐλπίδα κυριολεκτικῶς, κατὰ τὴν κοινὴ ἔκφρασι, μεταξὺ δύο καθισμάτων, — καὶ ἡ ἀοριστία καὶ ἀγωνία γιὰ τὴν αὐρίο ἢ ὁποία κατ' αὐτὸ τὸν τρόπον προεβλήθη, ἔδωκαν ἀφορμὴ στοὺς ἀντιπροσώπους ὀρισμένων ἀντιλήψεων νὰ ὑψώσουν θριαμβευτικὰ τὸ χέρι: Βλέπετε λοιπὸν ὅτι ὁ κοινοβουλευτισμὸς εὐρίσκεται σὲ πτώχει; Βλέπετε σὲ ποῖο ἀδιέξοδο ἡμποροῦν νὰ ὀθήσουν μιά χώρα τὰ πολλὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ οἱ ἀναπόφευκτες ἀντιζηλίαι καὶ διαπάλεις μεταξὺ τῶν;

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὸν κοινοβουλευτισμὸν, κανεὶς ποτέ, καὶ ἀπὸ τοὺς θερμότερους τοῦ θιασώτας, δὲν ἱσχυρίσθῃ ὅτι ἀποτελεῖ τὸ ἰδεῶδες σύστημα διακυβερνήσεως μίας χώρας καὶ ὅτι δὲν ἔχει καὶ αὐτὸς τίς σκιερὰς τοῦ πλευρέ, γιὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ἄλλως τε γιὰτὶ τίποτε τὸ ἀνθρώπινο δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶνε ἀπολύτως τέλει. Ζητῶντες ὅμως πάντοτε τὸ ἀπόλυτον καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ σὲ κάθε ἄλλο πεδίο τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, εἰμεθα ἀναγκασμένοι νὰ ἱκανοποιούμεθα μὲ τὸ ἐφικτὸν καλλίτερον καὶ τὸ σχετικῶς προτιμότερον. Πολὺ συχνὰ γίνεται λόγος γιὰ τὴν κρίσιν πού διέρχεται ὁ κοινοβουλευτισμὸς. Καὶ αὐτὸ εἶνε ἀναμφισβήτητο, ἀλλὰ συνάμα καὶ φυσικώτα. Παράξενο θὰ ἦτο πράγματι ἂν μὲς περνοῦμε καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς μέλη μίας κοινωνίας, ὁ κοινοβουλευτισμὸς ἔμενε ἄθικτος καὶ ἀμέτοχος ὡσὰν νὰ μὴ εἶνε καὶ αὐτὸς ἀπλούστατα μία ἐκ δῆλωσης τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς μας ζωῆς. Ὑφιστάμεθα ἀκόμη τίς συνέπειες τοῦ μεγάλου ἠθικοῦ καὶ ὀλικοῦ κλονισμοῦ πού ὑπέστη ὀλόκληρη ἡ ἀνθρωπότης, καὶ δὲν ὑπερέβημεν ἀκόμη τὴν ὀξεῖα ψυχολογικὴ κρίσιν πού προσέφερε ὁ πόλεμος. Ζοῦμε ἀκριβῶς σὲ μιά περίοδο μεταβατικῆς, εὐρισκόμεθα σὲ μιά στροφὴ τοῦ δρόμου τῆς ἐξελίξεως μας, ἐκάμαμε μιά ἀλλαγὴ κατευθύνσεως, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσωμε ἀκόμη καλὰ νὰ προσανατολισθοῦμε στὸν νέον ὀρίζοντα πού ἀνοίγεται μπροστά μας. Θὰ ἦτανε λοιπὸν καὶ παράδοξον καὶ παράλογον ἡ ὑπόθεσις ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν αὐτὴ ἡ ριζικὴ μεταβολὴ νὰ συμπληρωθῇ χωρὶς νὰ γίνῃ αἰσθητὰ ἀντιληπτὴ, χωρὶς διαταραχὴ καὶ ἀνησυχία καὶ χωρὶς κρίσεις, κλονισμοὺς καὶ θυσίες.

Ἡ κρίσις τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ ἀποδίδεται συχνὰ καὶ στὰ κόμματα, στὸν πληθωρισμὸν τοὺς, στὴ σύστασίν τοὺς καὶ στὸν ρόλον πού παίζουν σήμερον στὴν πολιτικὴ ζωὴ. Θὰ ἡμποροῦσε μάλιστα νὰ πῇ κανεὶς πὼς ἐν γένει τὰ κόμματα ἔχουν ὑποστῇ κάποια μείωσι, ἔχουν δυσφημισθῇ. Τὸ νὰ κομματίζεται κανεὶς, δηλ. νὰ εἶνε ἀφωσιωμένος σ' ἓνα κόμμα καὶ νὰ ἐργάζεται γι' αὐτό, ἔχει

καταντήσῃ καὶ στὸν τόπον μας νὰ εἶνε κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο πρέπει κανεὶς, ἔστω καὶ ὀλίγο, νὰ ἐντρέπεται.

Ἐπ' ὅσον ἀνθρώποι οἱ ὁποῖοι ἀρέσκονται νὰ νομίζουν ὅτι ἡμποροῦν ἀφ' ὕψους νὰ παρατηροῦν μὲ κάποια περιφρόνησι ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται καὶ ἀγωνίζονται γιὰ τὸ κόμμα τους καὶ θυσιάζονται κάποτε γι' αὐτό. Τὴν προσπάθειάν τοὺς αὐτὴ τὴν θεωροῦν ματαιοπονία, τοὺς ἰδίους ἀξιολύπτους, καὶ τὰ κόμματα ὡς ἐμπόδια ἐνοχλητικὰ κάθε θετικῆς, παραγωγικῆς, προοδευτικῆς ἐργασίας. Οἱ ἄνθρωποι πού σκέπτονται ἔτσι εἶνε οἱ λεγόμενοι ἀκομματίστοι, καὶ γιὰ νὰ τοὺς χαρακτηρίσῃ κανεὶς ὀρθὰ ἀρκεῖ νὰ ἀνατρέψῃ τοὺς ὁρους. Οἱ ἀκομματίστοι διακρίνονται ἢ γιὰ ὑπερβολικὸ ἐγωϊσμὸν καὶ κουφότητα ἢ γιὰ ὑπερβολικὴ ἀγωνία καὶ ἀμάθεια. Γιὰτὶ τὸ γεγονός ὅτι κρατοῦνται σὲ ἀπόστασι προδίδει ἐν ἐκ τῶν δύο: ἢ ὅτι νομίζουν πὼς αὐτοὶ μόνον ἔχουν ἀνακαλύψῃ τὸ ὀρθὸ καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀφίνουν τοὺς ἄλλους νὰ βασανίζονται σ' ἓναν ἄγονον ἀγῶνα, ἢ ὅτι ἡ ἀγωνία στὴν ὁποία εὐρίσκονται τοὺς ἐμποδίζει νὰ ἀντιληθοῦν περὶ τίνας πρόκειται καὶ νὰ συμμετάσχουν καὶ αὐτοὶ στῇ γενικῇ προσπάθειᾳ γιὰ τὸ κοινὸ καλόν. Οἱ ἄνθρωποι αὗτοι πάντως εἰσῆγαγον καὶ τὴν κενὴ ἀπὸ κάθε ἔννοια ἀρχὴ τὴν ὁποία ἀκοῦμε τόσο συχνά: ἡ Πατρίς ὑπεράνω ἀπὸ τὰ κόμματα! Ἡ φράσις αὕτη τῆς ὁποίας γίνεται χρῆσις σὲ κάθε εὐκαιρία δὲν λέγει ἀπολύτως τίποτε. Γιὰτὶ ἀπλούστατα ἡ Πατρίς καὶ τὸ κόμμα δὲν ἀποτελοῦν ἀντίθεσι οὔτε καὶ εἶνε πράγματα μεταξὺ τοὺς ἀσυμβίβαστα. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα, ἡμπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς ὅτι ἡ Πατρίς ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον, τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως, τὸν σκοπὸν κάθε κόμματος.

Σὲ μιά δημοκρατίᾳ τὰ κόμματα ἀκριβῶς εἶνε τὰ σοβαρώτερα καὶ ζωτικώτερα ὄργανα τοῦ ὅλου πολιτικοῦ σώματος.

Ὁ σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει κάθε κόμμα εἶνε τὸ καλὸ τῆς ὀλότητος, τῆς Πατρίδος. Τὰ μέσα τὰς μὲ τὰ ὁποῖα ἡμπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς αὐτὸς διαφέρουν, ὡς πρὸς τὴν ὀρότητα καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα, στὴν ἀντίληψιν κάθε ἀθροίσματος πολιτῶν τὸ ὁποῖον εἶνε συνηγμένο σ' ἓνα κόμμα. Καὶ αὐτὸς εἶνε ἀκριβῶς ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον ὑπάρχουν διάφορα κόμματα.

Ὅταν παραπονεῖται λοιπὸν κανεὶς γιὰ τὸν πληθωρισμὸν τῶν κομμάτων σὲ μιά χώρα συγγέει τὸ ἀποτέλεσμα μὲ τὸ αἶτιον. Τὰ κόμματα εἶνε πολλὰ ὅταν ἀκριβῶς οἱ ἀντιλήψεις γιὰ τὸ καλὸ τῆς ὀλότητος εἶνε πολὺ διαφορᾶς μεταξὺ τῶν πολιτῶν, καὶ ἡ διαφορά αὕτη πάλιν εἶνε, γιὰ νὰ ἐκφρασθοῦμε ἔτσι, ἀντιστρόφως ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς συνειδήσεως μεταξὺ τῶν πολιτῶν μίας χώρας. Καὶ εὐλόγως, γιὰτὶ ὅσο περισσότερο εἶνε ἀνεπτυγμένη ἡ κοινωνικὴ συνείδησις σ' ἓνα ἄνθρωπον, ὅσο περισσότερο αὐτὸς πλησιάζει

ζεὶ πρὸς τὸ ἀνθρώπινο ἰδεῶδες καὶ θέτει τὰ συμφέροντα καὶ τὸ καλὸ τῆς ὀλότητος ὑπεράνω τοῦ προσωπικοῦ του καλοῦ καὶ τῶν ἀτομικῶν του συμφερόντων, τόσο περισσότερο ταυτίζει τὸν ἑαυτὸ του μὲ τὴν ὀλότητα.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν δὲν ἀναπτύσσεται ἀρκετὰ ἡ κοινωνικὴ συνείδησις μεταξὺ τῶν πολιτῶν μίας χώρας, θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ὑπάρχῃ μεγάλη διαφορά ἀντιλήψεων ὡς πρὸς τὸ καλὸ τῆς χώρας αὐτῆς, θὰ ὑφίστανται σοβαρὰς ἀντιθέσεις καὶ κατὰ λογικὴ συνέπειαν πλήθος κομμάτων, ἐπομένως δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ ἰσορροπία θὰ εἶνε πάντοτε ἀσταθῆς.

Ὅταν δὲ καὶ οἱ ἀντιθέσεις εἶνε μεγάλες, καὶ τὸ σύστημα τῶν δύο κομμάτων, ὅπως τὸ βλέπομε σήμερον στὴν Ἀμερικὴ καὶ τὸ ὁποῖο ἀπὸ πολλοὺς θεωρεῖται ὡς πολιτικὴ πανάκεια, δὲν ἐκπληροῖ καθόλου τὸν προορισμὸν του. Γιὰ νὰ ἀντιληφθῇ κανεὶς καλλίτερα τίς συνέπειες σὲ μιά τοιαύτη περίπτωση, ἀρκεῖ νὰ φαντασθῇ ὅτι σὲ μιά κοινωνίαν μὲ μεγάλες ἀντιθέσεις ὑπάρχουν δύο μόνο κόμματα, ἓνα ἀστικὸν καὶ ἓνα ἐργατικόν. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο, ἀναλόγως πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν ἐκλογῶν κάθε φορά νὰ κλίνη τὸ σκάφος τῆς πολιτείας ἀπὸ τόμα καὶ ἐπικινδύνα πότε πρὸς τὴν μίαν πλευρὰ καὶ πότε πρὸς τὴν ἄλλη, ἕως ὅτου ἀνατραπῇ τελικῶς μιά μέρα.

Τὸ σύστημα τῶν δύο κομμάτων εὐδοκίμει στὴν Ἀμερικὴ γιὰτὶ ἀκριβῶς ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουν μεγάλες πολιτικὲς ἀντιθέσεις καὶ ὅλος ὁ ἀγὼν διεξάγεται μέσῳ σ' ἓνα σταθερὸ καὶ μόνιμον, ὅχι μόνον πολιτικὸν ἀλλὰ καὶ κοινωνικὸν πλαίσιο. Ἡ ἐνόησις εἶνε ἐκεῖ σὲ μεγαλύτερον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη καὶ ἐξασφαλίζει στὴν πολιτικὴν ἐξέλιξιν τὴν ἀπαραίτητη σταθερότητα.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε βέβαια ἐπιζήλο γιὰ κάθε χώρα, μὴ κοινωνία ὅμως διάγει πάντοτε τὴν ἰδικήν της, ἰδιαίτερη καὶ διάφορη ἀπὸ τίς ἄλλες ζωὴ, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ἄτομον, καὶ γι' αὐτό, τὸ πολιτικὸν σύστημα μίας χώρας, πού εἶνε ἀπόρροια μακρὰς ἐξελίξεως, διαφόρων προϋποθέσεων καὶ ὀρίζεται ἀπὸ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους, δὲν εἶνε ποτέ δυνατό νὰ μεταφυτευθῇ ἀπλούστατα σὲ ἄλλην.

Παρατηροῦμε τελευταίως τὴν ἀποπειρά πού γίνεται στὴν Τουρκίαν νὰ εἰσαχθῇ τὸ σύστημα τῶν δύο κομμάτων. Ὅτι αὐτὸ θὰ ἐξασφαλίσῃ ἐπὶ πολὺ τὴν πολιτικὴν σταθερότητα καὶ θὰ ἀποδώσῃ καὶ στὴν περίπτωσιν αὕτη τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα πού βλέπομε ἄλλοι, εἶνε περισσότερο παρὰ ἀμφίβολον. Γιὰτὶ ἀκριβῶς λείπουν οἱ ἀναγκαῖες προϋποθέσεις, καὶ ἡ εἰσαγωγή τοῦ συστήματος δὲν εἶνε ἀπόρροια μίας σχετικῆς κοινωνικῆς ἐνότητος πού ὑφίσταται, ἀλλὰ ἀντιθέτως συνέπεια τῶν μεγάλων ἀντιθέσεων πού ὑπάρχουν καὶ ἀπαγορεύονται.

Ὁμαλὴ καὶ σταθερὰ πολιτικὴ ζωὴ μίας χώρας λοιπὸν προϋποθέτει ἀπαραίτητως μικρὸν ἀριθμὸν κομμάτων, ὀλίγα κόμματα προϋποθέτον ἑλλειψὶ πολλῶν ἀντιθέσεων, αὕτη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς συνειδήσεως εἰς τὰ ἄτομα, ἡ ὁποία πάλιν ἀπαιτεῖ κοινωνικὴν ἀνατροφήν, μόρφωσιν, ὠριμότητα, πολιτισμὸν καὶ, δυστυχῶς, χρόνον, χρόνον πολλόν.

ΣΟΛΩΝ ΚΗΠΟΥΡΙΑΔΗΣ

Η ΕΠΕΚΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

ΑΡΚΕΤΑ ζωηρά παρατηρείται επ' εσχάτων η περι των άποσυγκέντρωτων και την αυτοδιοίκησιν άπασχόλησις των έπισημων, του τύπου και των έπιστημόνων. Ως προς την άκριβη έπιστημονικήν έννοιαν των άφορώντων τὰ είδη της διοικήσεως όρων, των όποιων μέχρι τινός ακόμη έγίνετο έν πολλοίς λανθασμένη χρήση, θεωρούμεν περιττόν να ένδιατρίψωμεν, έφόσον άλλωστε διακεκριμένοι της «Έργασίας» συνεργάται παρέσχον από των στήλων αυτής σύντομον και σαφή άνάλυσιν.

Επί τή ένκαιρία δέ της από καιρού μελετωμένης επεκτάσεως του θεσμού της αυτοδιοικήσεως από την κοινότητα εις τον νομόν, ένεφανίσθησαν άφ' ενός οι εκθειάζοντες τὰ λαμπρά, ως λέγουν, άποτελέσματα τὰ εκ της μέχρι τούδε εφαρμογής της αυτοδιοικήσεως, άφ' έτέρου δέ οι πλήρεις άπαισιοδοξίας άνεύζοντες προς την έπιτυχίαν του θεσμού. Ημείς δέν δυνάμεθα να συμμερισθώμεν ούτε τον άμερον ένθουσιασμόν των μέν ούτε και την άδικαιολόγητον άπαισιοδοξίαν των λοιπών.

Η αυτοδιοίκησις, ως θεσμός φιλελεύθερος, έκτός από τὰ παντός είδους υλικά όφέλη, τὰ όποια παρέχει εις την αυτοδιοικουμένην περιούχην, έξυψοί διά της άλληλεγγύης και τὸ ήθικόν έπίπεδον των πολιτών και έπομένως δέν είνε δυνατόν παρά να προσελκύη κάθε έλευθέρως σκεπτόμενον άνθρωπον.

Τὰ άποτελέσματα της εφαρμοσθείσης τοπικής διοικήσεως κατ' ανάγκην δέν δύνανται να είνε ακόμη άρκετά σαφή, ούτως ώστε να μάς έπιτρέψουν την έξαγωγήν συμπερασμάτων άδιασείστων. Ο θεσμός έθεσπίσθη εις έποχήν κατ'έξοχήν άνώμαλον και ταραχώδη, διαρκέσασαν πλέον της δεκαετίας. Κατά τὸ διάστημα τούτου, καθ' ό δ πολλὸς πληθυσμός της χώρας έστρατεύθη, οι έναπομείναντες ούτε τον καιρόν είχαν, ούτε και άλλωστε ήδύνατο κατά την γενικήν των πάντων προσπάθειαν διά την ένδικήν άποκατάστασιν ν' άνετίσουν προς τὰ τοπικά των ζητήματα και να ένδιαφερόσθιν δι' αυτά.

Τὰ όλίγα έτι, τὰ όποια έμεσολάβησαν από της λήξεως της πολεμικής περιόδου, της όποιας—δέον να σημειωθῇ—ό αντίκτυπος έσυνεχίσθη και συνεχίζεται, είνε σχετικῶς έλάχιστοι, ούτως ώστε να μη δύνανται τις ν' άντλήσῃ εκ της κατά τον χρόνον τούτον πολιτείας των κοινότητων άναμφισβήτητα δεδομένα' ούχ' ήττον όμως, κάποια παρατηρουμένη έφεσις και όργασμός προς την εκτέλεσιν έργων κοινωφελών πάσης φύσεως, κυρίως σχολείων και όδών, τή βοηθεία του Κράτους, δέν είνε δυνατόν παρά να προοικονόμῃ εύέλπι τὸ μέλλον διά τον κοινωτικόν θεσμόν.

Εάν δέ εις τὰ πρώτα βήματά της ή κοινότης δέν απέδωκε πλήρως τὰ εκ ταύτης προσδοκώμενα—έκτός των εκ του πόλεμου δυσχερειών—οφείλεται και εις τὸ ότι δέν κατενοήθη επαρκῶς ούτε ό σκοπός, ούτε ή έννοια της αυτοδιοικήσεως παρά τῷ λαῷ, και παρ' αὐτῇ τή μορφωμένη τάξει, όπερ κυρίως δέον ν' άποδοθῇ εις τὸ γεγονός ότι, επηρεασμένοι εκ

των αὐθαιρεσιῶν της τουρκικής κατακτήσεως και της κατ' αὐτήν κατ' ουσίαν άνυπαρξίας διοικήσεως, δέν άπεκτίσαμεν κατά την σύντομον πολιτικήν μας σταδιοδρομίαν σαφείς περι διοικήσεως ιδέας. Έκτός τούτων έξέπεσαν έν πολλοίς και του κοινοτάχου τὸ άξίωμα, άφ' ενός μέν διότι ό τίτλος του δημάρχου έμπεριείχε περισσότεραν αἴγλην και προσείλκυεν εύκολώτερον τὰ καλά και φιλόδοξα στοιχεία, άφ' έτέρου δέ διότι, λόγω της έρημώσεως της υπαίθρου χώρας, ή άρχή περιήλθεν εις χειράς άγραμμάτων και πολλοῦς έντελῶς άξέστων ανθρώπων.

Η κοινωτική μας νομοθεσία παρουσιάζει βεβαίως και τινα έλαττωματικά σημεία, τὰ όποια ή όλιγοχρόνιος εφαρμογή της δέν κατέστησε πλήρως καταφανή. Πάντως κάθε προσπάθεια καταβάλλεται προσαρμογής της προς τὰ πράγματα δια να ανταποκριθῇ πληρέστερον προς τον σκοπόν, όν επιδιώκει.

Βεβαίως ό θεσμός της αυτοδιοικήσεως, όπως κάθε θεσμός, δέν δημιουργείται εκ της νομοθεσίας και μόνως, όσον καλή και τελεία άν ύποτεθῇ ότι είνε αὐτή, άλλ' έξαρτάται κυρίως ή εύδοκίμησις του από τους ανθρώπους, εις ους θα άνατεθῇ ή εφαρμογή της. Καί έν τῇ προκειμένη περιπτώσει, όσαι κοινότητες είχαν την καλήν τύχην να ίδουν επί κεφαλῆς αὐτῶν στοιχεία φιλοπόδοι και σφριγώντα, άντελήφθησαν ποῖα καλά δύναται να προσπορήσῃ εις τὸ γενικόν καλόν και την κοινήν ευημερίαν ό κοινωτικός θεσμός.

Εξ άλλου, όπως εμφανίζεται σήμερα ή κοινότης, με την υπερφόρτωσην επί της ραχέως της πλείστων και ποικίλων καθαρῶς κρατικῶν εργασιῶν και άπασχολήσεων, άντι ν' άποτελῇ την πρώτην βαθμίδα της διοικήσεως, κατήντησεν άπλοῦς διεκπεραιωτής των υποθέσεων του Κράτους.

Προκειμένης λοιπόν της επεκτάσεως της εφαρμογής της αυτοδιοικήσεως από την κοινότητα εις τον νομόν, έφόσον κατά φυσικόν λόγον θα προηγηθῇ ή άποσυγκέντρωσις, και εκ λόγων οίκονομικῶν, ως συνεπαγομένη δαπάνας έπιπροσθέτως, δέν δύναται να είνε προσεχής ή επέκτασις της, νομίζομεν ότι, ένδεδειγμένον θα ήτο να καταβληθῇ κάθε προσπάθεια, όπως γίνῃ κοινόν κτῆμα και παρά τῷ μορφωμένῳ κοινῷ, πολύ δέ περισσότερον εις τὰ εύρέα λαϊκά στρώματα, ή έννοια, ό σκοπός, τὰ άγαθά της αυτοδιοικήσεως και τὰ εκ ταύτης πηγάζοντα καθήκοντα και δικαιώματα. Διότι εάν ή αυτοδιοίκησις του δευτέρου βαθμοῦ εφαρμοσθῇ, ως έχουν σήμερα τὰ πράγματα, πλείσται παρανοήσεις θα γεννηθούν, ως προς την φύσιν των νομαρχιακῶν συμβουλίων. Οι πλείστοι θα θεωρήσουν ταῦτα ως ένα τοπικόν κοινοβούλιον προορισμένον μοναδικόν έχον να έξυπηρετήσῃ μερικὰς μετριοπαθεῖς φιλοδοξίας και οὐδέν έτερον.

Αλλά μήπως και σήμερα τὸ μόνον καθήκον, έν ταυτῷ δέ και δικαίωμα, τὸ όποιον νομίζει ότι έχει ό πολίτης, δέν είνε να προσέλθῃ κατά την ήμέραν των εκλογῶν και να χάριση την ψήφόν του

εις τον υποψήφιον, είτε διότι συνδέεται μετ' αὐτοῦ προσωπικῶς, είτε διότι συμβαίνει ν' άνήκῃ εις τὸ πολιτικόν κόμμα, οὐ είνε όπαδός, είτε εξ άλλων λόγων οὐδεμίαν σχέσηιν έχόντων με την καλήν ή την κακήν διοίκησιν των κοινωτικῶν πραγμάτων; Από της ήμέρας ταύτης παύει πλέον και τὸ ένδιαφέρον του εκλογέως δια την κοινότητα. Ακριβῶς δια τούτο πρέπει να έννοηθῇ, ότι ή κοινότης άποτελεῖ ένα κάπως μεγαλύτερο νοικοκυριό, του όποιου μέλη είνε άπαντες και τὸ όποιον δέν θα δυνηθῇ ποτενα προκόψῃ και να όρθοποδήσῃ, εάν δέν εκδηλωθῇ κάπως αναγρότερη και ούσιαστικώτερα τὸ ένδιαφέρον όλων προς αὐτήν.

Πρός την κατεύθυνσιν ταύτην σπουδαίον βήμα έσημείωσεν ή ίδρυσις της Ένώσεως Αυτοδιοικήσεως, ή όποία άπετελέσθη από ένθέρμους της ιδεολογίας άποστόλους. Την μορφωτικήν της όμως προπαγάνδαν δια διαλέξεων και εκδόσεων περιώρισε μεταξὺ του άνεπτυγμένου κοινού, ένῶ παραλλήλως ένεδείκνυτο ή δια λαϊκῶν διμυλίων και εκδόσεων εύρυνσις του πεδίου της δράσεώς της παρά τῷ λαῷ. Φυσικόν έν τούτοις είνε κάθε δράσις της Ένώσεως να περιορισθῇ κατ' ανάγκην εις τὰς Αθήνας ή και τὰς μεγαλύτερας πόλεις, διότι ούτε δυνατόν, ούτε και εύκολον είνε ν' άποστείλῃ κήρυκας της ιδέας της αυτοδιοικήσεως καθ' άπασαν την ελληνικήν γῆν. Καθῆκον έπομένως έχει τὸ Κράτος να ένδιαφερόθῃ κάπως περισσότερον και δια της υλικῆς αλλά και της ήθικῆς του συνδρομῆς να συντελέσῃ εις την διαπαιδαγώγησιν του λαοῦ, πράγμα εκ του όποιου πρώτον αὐτὸ τούτο θα έχη να ώφεληθῇ.

Πυρηνάς δια την προπαγάνδαν ταύτην δέον ν' άποτελέσουν οι κοινοτάχαι και οι διδάσκαλοι, και ως μέσα λαϊκά διμυλία και εκδόσεις μικρῶν και εύσυνόπτων βιβλιαρίων, των όποιων την σύνταξιν, φαντάζομαι, προθύμως δ' άνελάμβανεν ή Ένωσις Αυτοδιοικήσεως. Τα άπαιτούμενα δέ προς τούτο υλικά μέσα θα ήδύνατο να έξευρεθούν δια της υποχρεωτικῆς συνδρομῆς εκάστης κοινότητος και των δήμων.

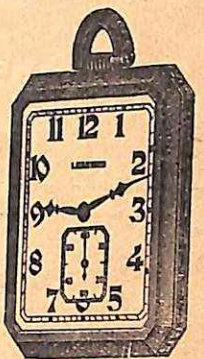
Τὸ σχολεῖον επίσης πρέπει ν' άποτελέσῃ την πρώτην βάνιν δια την διαπαιδαγώγησιν της νεωτέρας γενεάς. Εἰς τὰς άνωτέρας τάξεις των δημοτικῶν σχολείων επαρκῆς χρόνος των παραδόσεων ν' άφιερωθῇ, όπως έμφυσηθῇ εις τὰς νεαράς ψυχὰς ή άγάπη προς την ιδιαιτέραν αὐτῶν πατρίδα και δια την διδασκαλίαν των καθηκόντων των, ως πολιτῶν, έν τῇ αυτοδιοικουμένη μικρῇ δημοκρατίᾳ, όποία πρέπει να είνε ή κοινότης, πράγμα χρησιμώτερον από την άπομνημόνευσιν περιττῶν και άνωφελῶν γνώσεων.

Ιδίως εις τὰ γεωργικά σχολεία, τὰ νεοϊδρυόμενα, των όποιων οι άπόφοιτοι δέν θα τύχουν περαιτέρω μορφώσεως θα παραμείνουν δέ κατά κανόνα εις τὸ χωριό των, ή διδασκαλία αὐτή πρέπει να λάβῃ κάπως μεγαλύτεραν έκτασιν. Τὸ καλόν, όπερ θα προκύψῃ, από την έξαπλῶν όνύχων μετάδοσιν εις τὰ μέλλοντα κοινωτικά κύτταρα της πίστεως και του ένθουσιασμοῦ προς την κοινότητα και γενικώτερα την αυτοδιοίκησιν, θεωρούμεν περιττόν να έξάσωμεν.

Επειδὴ όμως φυσικόν είνε οι διδάσκαλοι να μη είνε σήμεραν άπολύτως

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΑΡΚΑ

10
GRANDS
PRIX
506
PRIX D'OBSERVATOIRES

LONGINES

Ώρολόγια άπολύτου άκριβείας.
Μεγάλη έκθεσις άνδρικών και
γυναικείων ώρολογίων PLATINE,
OR, ARGENT, NICKEL

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

ΑΦΟΙ Π. ΖΕΝΕΤΟΥ & ΣΙΑ

ΑΔΑΜΑΝΤΟΠΩΛΑΙ

Ερμού 19 Τηλ. 6-49
Σταδίου 4 α

ΑΘΗΝΑΙ

ίκανοί να ανταποκριθούν πλήρως προς τον προορισμόν αὐτόν, ένδεικνυται όπως οι μετεκπαιδευόμενοι δημοδιδάσκαλοι, καθως και οι προοριζόμενοι δια τὰ γεωργικά σχολεία, διδάχθούν καταλλήλως, ούτως ώστε να καταστούν ικανοί με λίγα και ήπια λόγια να δώσουν στο κάθε παιδί να έννοήσῃ ποῖα είνε ή θέσις του μέσα εις τὸ κοινωτικόν και κοινωνικόν περιβάλλον.

Δέον συνάμα ν' άποβούν οι έμπνευσμένοι φορεῖς της ιδέας της αυτοδιοικήσεως ανά την ύπαιθρον χώραν, οι ένδεδειγμένοι να άρουν ύφιστάμενας προλήψεις και να διαλύσουν την επικάλυπτουσαν τὰ πράγματα άχλύν.

Ποίαν σημασίαν γενικώτεραν έχει ή πολιτική μόρφωσις του Έλληνος είνε καταφανές. Η συνείσθησις παρ' αὐτῷ της άκριβοῦς του θέσεως έν τῇ οργανωμένη κοινωτίᾳ και έν τῷ πολιτικῷ περιβάλλοντι θα συντελέσῃ βαθμυδόν εις την διαμόρφωσιν πολιτῶν συνειδητῶν, κατά φυσικήν δέ συνέπειαν εις την υπό των ψηφοφόρων έπιλογὴν των ικανῶν και μόνων υποψηφίων και την όργάνωσιν κομμάτων με άρχας και προγράμματα.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ Α. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Προεξοφλήσεις
Εμπορικῶν
Γραμματίων

“ΝΑ ΔΩΣΩΜΕΝ ΠΡΟΣΟΧΗΝ ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟ,”

Ι ΔΟΥ ή μικρά μαγική φράσις, ή άποτελοῦσα τὸ κεντρικόν σημεῖον του έν τῇ «Έργασίᾳ» δημοσιευθέντος υπό τον τίτλον «Ανεργία και Αστυφιλία» έμβριθοῦς άρθρου του κ. Γόντικα:

«Νὰ δώσωμεν προσοχήν εις τὸ χωριό».

Ίδου εις μίαν μικροσκοπικήν φράσιν ή κοινωνική μας κοσμογονία, από την όποιαν έξαρτῶνται ή ανάπτυξις και ή ισορροπία του Έθνους μας — και ίδου ό εύρωστος δείκτης όστις εύθέως και σταθερά μάς δεικνύει τὸ βάθρον επί του όποιου στηρίζεται ή κλίμαξις της κοινωνικής μας ιεραρχίας, και προς τὸ όποιον άμέριστος και ένσυνείδητος πρέπει να στραφῇ ή προσοχή και ή μέριμνα των έντεταλμένων την ένδικήν μας ανάπτυξιν, και να έπακολουθήσῃ ή δημιουργική εργασία.

«Νὰ δώσωμεν προσοχήν εις τὸ χωριό». Χρησιμοποιοῦ από τὸ άρθρον του κ. Γόντικα, μόνον την μικράν φράσιν, διότι, όσαν άγρότης πού εἰμαι, μόνον αὐτῇ μου χρειάζεται — ή μάλλον, μόνον αὐτὴν ήμπορῶ ν' άφομοίωσω, έφ' όσον πιστεύω με πίστιν άκλόνητον ότι εις αὐτὴν έγκλείεται τὸ μεγάλο μυστικόν δια τὸ όποιοθι θα πέσουν άλλεπάλληλοι αἱ όποθενδήποτε τροφοδοτούμενα κεφαλαί της Λερναίας ύδρας, και τὸ Έθνος θα ισορροπήσῃ.

Διότι φρονῶ ότι τὸ μικρὸ χωριό δέν είνε μόνον ή άσφαλιστική δικλείς της οικονομικής θέσεως της χώρας εις την όποιαν άνήκει. Τὸ μικρὸ χωριό, είνε κυρίως τὸ λίκνον της ανθρωπότητος εις τὸ όποιον και μόνον θα λάβῃ τὸ Έθνος την βασικήν διάπλασίν του, ή άλλώς, την πραγματικὴν α γ ω γ ή ν του, την συνισταμένην από την ύγια και ισορροπημένην λειτουργίαν του ήθικο παράγοντος — και την όποιαν, ούτε ό υπέρτατος υλικός ή διανοητικός πλουτισμός, ούτε ή υπέρτατη καθωσπρεπιστική και εκ των έξω άνατροφή δύναται να υποκαταστήσῃ.

Επί της ένδικῆς άγωγῆς ως βάσεως, πάντα τ' άνωτέρω άγαθά δύνανται να βλαστήσουν και να γιγαντωθούν κοσμοῦντα με θαυμασίους κλάδους τὸ δένδρον της Ζωῆς. Άνευ αὐτῆς, και τὸ μεγαλείτερον μονομερές άγαθόν έξουδετεροῦται, διότι οὐδεις ρυθμός, οὐδεις εἰρμός και νόμος συνεχίει την καθόλου κοινωνικήν ζωήν, και οὐδεμία ένσυνείδητος και ένιαία κατεύθυνσις οδηγεί προς τον αληθῆ πολιτισμόν, (του πολιτισμοῦ λαμβανομένου ως όρου τάξεως και άρμονίας).

Άνευ α γ ω γ ή ς, ένα έθνος ήμπορεί να παρομοιασθῇ με φρενοκομεῖον εις τὸ όποιον αἱ διάφοροι μοιραίως υπάρχουσαι άγαθαί ή πονηραί ιδιότητες χορεύουν ένα ασυνάρτητον τρελλόν χορόν με την κεφαλὴν προς τὰ κάτω και τους πόδας διαγράφοντας έκτροματικά σχήματα εις τον άέρα, έρμηνεύόμενα — προφανῶς κατ' εύφημισμόν — ως πολιτισμός.

Ο πολιτισμός όμως δέν σκιαγραφείται άσυναρτήτως εις τον άέρα. Αληθῆς πολιτισμός σημαίνει φυσιολογι-

κήν στήριξιν του κοινωνικοῦ σώματος επί των ποδῶν του και την έντεθεν ήγεμόνευσιν της ένδικῆς επί πάσης τεχνικής και διανοητικῆς προόδου, δια της συνειδητοποιήσεως των νόμων, οἱτινες τὸ διευσθύνουν έξωθεν (άγωγή), και έπομένως της αυτομάτου ούσιοποίησεως των νόμων οἱτινες τὸ διοικούν έξωθεν (πολιτισμός).

Πῶς όμως θα στηριχθῇ ποτε ή ανθρωπότης φυσιολογικῶς εις τους πόδας της, έφ' όσον έπιμένει ν' άγνοῇ ότι τὰ ιερά αὐτὰ σκέλη δέν εύρίσκονται εις την π ρ ω τ ε ὕ ο υ σ α ν αλλά εις τὸ μ ι κ ρ ὸ χ ω ρ ι ὸ; Καί ακόμη ότι, κατά νόμον άτεγκτον, μόνον εκεί ήμποροῦν να στηριχθούν και μόνον από εκεί να ξεκινήσουν δια να κατευθυνθῇ τὸ δλον σώμα ως ένα άτομον από τὰ κατώτερα βαλτώδη έπίπεδα προς τὰ άνώτερα, τὰ φέροντα προς την κορυφήν;

Ίδου δια ποῖον θεμελιώδη λόγον οι εύχόμενοι την — έκτός βεβαίως χρόνον και συνεπῶς προσώπων — κοινωνικήν μας ανάπτυξιν, υπεραρκούνται εις την μικράν μαγικήν φράσιν του κ. Γόντικα την άναμφιβόλως υπεύθυνον, και μέλλουσαν ν' άπηχρήσῃ βαθέως εις την ένδικήν συνείδησιν.

«Νὰ δώσωμεν προσοχήν εις τὸ χωριό». Ναί, αὐτὸ τὸ όποιον από τὸ ύψηλὸν βήματος της έλευθερίας συζητήσεως του γεφυρώνοντος άποτελεσματικώτερον παντός άλλου μέσου τον κυρίαρχον λαόν με τους έντολοδόχους του, αὐτὸ λέγω τὸ όποιον από τὸ βήματος αὐτοῦ έννομάτευσεν ό τέως Υπουργός και νῦν Διοικητής της Αγροτικής Τραπεζῆς, είνε, α κ ρ ι β ὼ ς διότι τὸ λ έ γ ε ι ό κ. Γόντικας, έκτός πολιτικοῦ προγράμματος, εξαγγέλιον.

Καί θα έαδοθῇ και θα επικρατήσῃ ως τοιοῦτον.

Τὸ εύαγγέλιον όμως αὐτὸ δέν θα τοποθετηθῇ, όπως τὰ εκάστοτε άλλα, κλειστό και μαθητηώδες εις τὰ άδυστα ναοὺ χειροποιήτου, οὔτε θα χρησιμεύσῃ ως νέον μοτίβο, προς πλουτισμόν της άσυναρτήτου μουσικῆς υπό τους ήχους της όποιᾶς χορεύει τον άνευ ρυθμοῦ χορόν της ή Κοινωνία.

Τὸ εύαγγέλιον αὐτὸ, θα ζωντανεύσῃ και θα γίνῃ από λόγους μορφῇ — δύναμις — κίνησις, και θα κυκλοφορήσῃ ως φῶς και πύση έξυλιαντική μέσα εις τον αληθινόν νοόν — ό όποιος, φυσικά, δέν ήμπορεί να είνε άλλος από τὸ ζῶν και πάλλον έθνικόν μας σώμα μέχρι του έσχάτου μορίου του.

Δια νὰ ούσιοποιηθῇ όμως ή κοσμογονική φράσις του κ. Γόντικα, χρειάζεται υπεύθυνος προς τούτο εργασία, έντατική, μεθοδική, και κολλοασιαία. Έργασία εύχερεστέρα ίσως δι' όσα άφορῶν την βελτίωσιν των συμβατικῶν όρων της άγροτικής κοινωνίας και έξαρτωμένην από οικονομικούς και τεχνικούς συντελεστές, — εργασία σκληρά και δυσχερῆς, δι' όσα άφορῶν την διάπλασίν της, την έξαρτωμένην από ήθοπλαστικούς και γενικώτερον λαϊ-

κούς παράγοντας.

Και έν πάση περιπτώσει, εργασία συγχωνευμένη τόσο, όσην θ' αξιώση προς έξιλασμόν ο χρόνος, εις τοῦ ὁποίου τὴν ράχιν, τὴν κυρτωθεῖσαν ἀπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν ἐπιμονὴν τῶν πλανῶν μας, κάθεται ψυχρά καὶ ἀσυγκίνητος ἡ διευθύντρια τῆς ζωῆς, ἡ βιολογία.

Ἄλλ' ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἄς μὴ ἐπιδιωχθοῦν θαύματα. Διότι ἀσφαλῶς τότε καὶ μοιραίως θὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ τραγικὴ διάψευσις ἐλπίδων καὶ προσπαθειῶν, ἀκριβῶς «ἐ λ λ ε ί ψ ε ι ὁ ρ γ ἄ ν ω ν ἑ φ ἄ ρ μ ο γ ῆ ς» ὥπως ἐπιτυχέστατα ἀναφέρει εἰς τὸ περὶ ἀνέργειας ἀξιόλογον ἄρθρον τοῦ δ. κ. Σ. Λοβέρδος, καὶ — ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσω — ἔλλειψαι καταστάσεως ἀφομοιώσεως.

Καὶ ὡς πρόχειρον παράδειγμα τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ, ἄς μοῦ συγχωρηθῇ ν' ἀναφέρω ἓνα προσωπικόν, ἐκ τοῦ φυσικοῦ.

Ὁρμηθεῖσα ἀπὸ τὴν βαθύτεραν ἐπίγνωσιν τῶν ἀνθρωπίνων καθηκόντων μου πρὸς τὸ σύνολον, ἐστράφη, ὅταν ἡδυνήθην νὰ διαθέσω κατὰ βούλησιν τὴν ζωὴν μου, ἐκεῖ, ὅπου ὤφειλον νὰ στραφῶ καὶ ὅπου ὑπέθετα ὅτι εὐρίσκονται ἐν ἀφθονίᾳ, ὁπαδοὶ καὶ συνεργάται: πρὸς τὴν ἀγροτικὴν κοινωνίαν, μὲ τὸ πρόγραμμα καὶ τὸν βαθύτατον πόθον τῆς στοιχειώδους ἀναπτύξεώς της ἐπὶ τῇ βάσει βεβαίως τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους παρεχομένων διπλασιαστικῶν μέσων καὶ προγραμμάτων.

Εἶχα τὴν τύχην νὰ συναντήσω εἰς τὰ πρῶτα βήματά μου ἓνα ἐκ τῶν σπανιωτέρων ἰδεολόγων καὶ ρωμαλέων ἐργατῶν τῆς ἀγροτικῆς καὶ εὐρύτερον ἀνθρωπιστικῆς ὑποθέσεως, τὸν κ. Σωκράτην Κουγιουμτζόγλου, ὅστις, ὡς πρόεδρος μιᾶς ἀγροτικῆς προσφυγικῆς κοινότητος, μοῦ ἐπρότεινε νὰ προσθέσω εἰς τὰς προσπάθειάς του διὰ τὴν πρόδοτον τοῦ χωριοῦ του, τὰς ὑπηρεσίας μου.

Ἐδέχθην μὲ ἐνθουσιασμόν, καὶ ἐπῆγα, μὲ τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὁ δρόμος τῆς ἐργασίας, τῆς ἀνευ ὁρίων ἐργασίας, μὲ περιμένει ἀνοικτός.

Καὶ ὄντως τὰ πράγματα ἐφαίνοντο δικαιούντα τοὺς ὑπολογισμούς μου.

Καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐκεί παραμονῆς καὶ δράσεώς μου, δὲν συνήντησα εἰμὴ τὴν προθυμίαν συνοδευομένην ἀπὸ τὸ μεϊδιᾶμα καὶ τὴν ὑπόκλισιν ὁλῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐπιτοπίως ἢ μακρόθεν ἐνετέλλοντο ὑ π η ρ ε σ ι α κ ὠ ς τὴν πρόδοτον τῆς ἀγροτικῆς κοινωνίας. Ἐξαιρέσει τοῦ πραγματικοῦ συνεργάτου μου, τοῦ ὁποίου ἡ ἀσυγκράτητος ἀγανάκτησις, διὰ τὴν ὀργανωμένην θὰ ἐνόμιζε κανεῖς ἀντίδρασιν πρὸς πᾶσαν ἀγαθὴν προσπάθειάν του, ἐξέσπα συνήθως ὡς ἐπὶ ἐξίλαστηρίου ἐπὶ τῆς ὑποφαινομένης, πάντως οἱ ἄλλοι, μόνον λιβανωτῶν ἔκαιον πρὸ τῆς ἐργασίας μου.

Ἄλλὰ φαινομενικῶς μόνον. Πραγματικῶς ὅμως, προσέκρουσε πᾶσα προσπάθειά μου εἰς τὴν ἄρνησιν, τοῦτο μὲν, διότι ὑπενομεύθη μὲ πολλὴν μαεστρίαν ἀπὸ ἐκείνων ἀκριβῶς οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ φαινόμενον τῆς ἐλλείψεως ὀργανῶν ἐφαρμογῆς λόγῳ προσωπικῆς τῶν ἠθικῆς ἢ προπαρσκευαστικῆς ἀνεπαρκείας, τοῦτο δέ, διότι τὸ

πρόγραμμά μας ἦτο προφανῶς δυσανάλογον πρὸς τὴν ἀφομοιωτικὴν ἀντοχὴν τῆς κειμένης πραγματικότητος.

Ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ, θὰ γνωστοποιηθῶν αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἱστορίας τοῦ μικροῦ χωριοῦ μας, διότι φρονῶ ὅτι ἐνέχει γενικώτερον συμφέρον ἢ χρησιμοποίησις παρομοίων δειγμάτων. Σήμερον σημειῶναι τοῦτο τὸ κεφαλαιῶδες, ὅτι μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου πᾶσα προσπάθειά μου διὰ τὴν πραγματικὴν καὶ θεμελιώδη πρόδοτον τοῦ χωριοῦ, καὶ τοῦλάχιστον φαινομενικῶς, ἀ π έ τ υ χ ε ι.

Καὶ δι' ἐμὲ μὲν προσωπικῶς, ἡ ἀποτυχία αὕτη ὑπῆρξε πολύτιμος ἀφορμὴ ἀποκτήσεως ἀνεκτιμήτου πείρας, προαγαγούσης με εἰς ἐπιπεδὰ δράσεως εὐρύτερα. Ἀναφορικῶς ὅμως πρὸς τὸ φαινόμενον αὐτὸ καθαυτὸ, ἔχω νὰ παρατηρήσω ὅτι τὸ γεγονός τῆς ἀποτυχίας διαπιστώνει τὴν χρησιμοποίησιν εἰς τὸ πρόγραμμά μας δυσανάλογων πρὸς τὴν πραγματικότητα συντελεστῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἀρνητικὸν τῶν προσπαθειῶν μας ἀποτέλεσμα δέον νὰ καταλογισθῇ εἰς βάρος μας, διότι ἡ ὀρθὴ ἐργασία ἡ ἐπεξεργαζομένη κατ' οὐσίαν καὶ θετικὴ τὸν νόμον τῆς κοινωνικῆς τάξεως ἢ ἠθικῆς, δὲν ἐπιτρέπει νὰ βασιζόμεθα ἐπὶ ὁποσδήποτε αἰσθηματολογικοῦ ἢ θαυματουργοῦ καὶ ἐνθουσιώδους προγράμματος, ὑπερβαίνοντος τὰ ὅρια τῆς δυνατότητος, ἀλλὰ ἐπὶ ἀριθμῶν, προσαρμοζομένων ἀπολύτως εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ τῶν ὁποίων τὸ ἄθροισμα, — ἐκ τῶν προτέρων γνωστῶν, — πρέπει ν' ἀποτελῇ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν.

Αὐτὸ εἶνε τὸ πρόχειρον παράδειγμα τὸ ὁποῖον εἶχα ν' ἀναφέρω πρὸς διαπίστωσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ, ὅτι εἰς τοὺς μεγάλους καθολικωτέρους σκοποὺς, τοὺς νοηλῶς ἐξηπλωμένους ἐπὶ τοῦ χρόνου, οἱ ἐξυπηρετοῦντες αὐτοὺς φρόνιμον εἶνε νὰ μὴ βασιζῶνται εἰς τὸ θαῦμα τὸ ὁποῖον ὀδηγεῖ θετικὰ πρὸς τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν. Ἄς ἐργασθῶν λοιπὸν ἀπὸ συμφώνου καὶ μαθηματικῶς νοῦς καὶ καρδία, καὶ πρὸ παντός, ἄς μὴ παρακολουθεῖται μὲ νευρικότητα τὸ χ ρ ο ν ὁ μ ε τ ρ ο ν. Ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ φῶς εὐρίσκονται ὀπισθεν τοῦ χρονομέτρου τὸ ὁποῖον εἶνε ἀπατηλὸν φαινόμενον, διαψεῦδον πάντα εὐρύτερον ὑπολογισμόν, καὶ γεννημένον ἀπὸ τὸν στενὸν ἀτομικὸν ἐγωϊσμόν, τὸν περικλείοντα μέσα εἰς τὴν βραχείαν ἀκτῖνα τῆς ἀτομικῆς ζωῆς τὴν ἔννοιαν τῆς γενικωτέρας τοιαύτης.

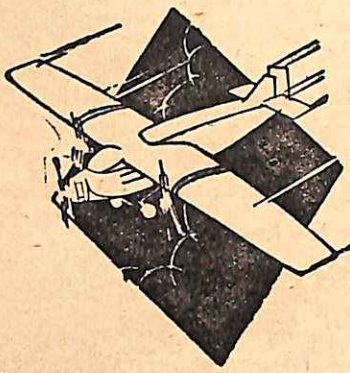
Διὰ τοῦτο θὰ ἡδύχμην, ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐθνικῆς μας ἀναπτύξεως, τὴν ἐκ τῶν προτέρων ἐκμηδένισιν τοῦ ἐπικινδύνου χρονομέτρου καὶ τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ δι' ἐνὸς προγράμματος σοφοῦ, παλλομένου ἀπὸ εὐγενεῖς ἔρωτας καὶ καταχωρωμένου ἀπὸ πίστιν, ἀλλὰ καὶ διεπομένου ἀπὸ δυνατότητα ἐφαρμογῆς, διὰ τὴν οὐσασιν εὐρυτάτης καὶ ρωμαλέας σταυροφορίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ μικροῦ χωριοῦ — τῆς κατ' οὐσίαν αὐτῆς Ἱερουσαλὴμ — ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ προαιωνίου ὕπνου του, καὶ τοῦ σκότους.

Τὸ ἔντιμον βῆμα τῆς πολυτίμου «Εργασίας» καθὼς καὶ τῆς ἐπιλέκτου μερίδος τοῦ Τύπου μας, ἄς χρησιμεύσῃ

ὡς ἀπὸ περιωπῆς μέσον διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς νέας καὶ ἀληθῶς ἱερᾶς αὐτῆς σταυροφορίας, μὲ σημείον κατευθύνσεως τὸ «μικρὸ χωριό».

A. B. ΚΑΛΑΜΑΚΙΩΤΟΥ

Ὁ ταχύτερος δλων τῶν Στυλογράφων.

Ὁ Parker-Duofold δὲν χάνει οὐτε ἑκατοστὸν τοῦ δευτερολέπτου.

Γράφει μὲ τὸν εὐκολώτερον τρόπον καὶ μόλις ἔλθει εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν χαρτὴν χωρὶς οὐδεμίαν προσπάθειαν.

Δίδει πτερά εἰς τὴν γραφὴν καὶ μὲ δσηνδήποτε ταχύτητα καὶ ἂν γραφετῇ, ἡ ροὴ τῆς μελάνης αἰς προφθάνει.

Ἡ γραφὴ αὕτη ὀρελουμένη εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ τριγωνομετρικοῦ σωλήνος ροῆς καὶ τὴν εἰδικὴν βαρύτητα του εἶναι ἡ 47η τελειοποίησις τῶν Parker.

ΚΑΙ ΤΙ ΩΡΑΙΑ ΧΡΩΜΑΤΑ!

Ὁ Duofold ἔχει ἀπαστράπτουτος περὶ 28% ἐλαφρότερον τοῦ ἑβονίτου κατασκευάζονται εἰς πέντε θελκτικὰ χρώματα, κόκκινον, λαζ, πράσινον, ἐλαιόχρουν, κυανόν, λαζουρίτου, καὶ μαῦρον γαγάτου.

Αἱ στερεώταται γραφίδες πλουσίως ἐνισχυμέναι μὲ ἰριδιον εἶναι ἐγγυημέναι διὰ 25 ἔτη σοβαρᾶς ἐργασίας καὶ συνεχοῦς χρήσεως.

Εἰς τὴν προσεχῇ σας ἐπίσκεψιν εἰς τὸν προμηθευτὴν σας δοκίμασατε ἓνα Duofold καὶ θὰ λάβετε ἀκριβῆ ἰδέαν τούτου.

Θὰ εὐρετε τὴν πέννα πού σᾶς χρειάζεται καὶ πηγαίνει εἰς τὸ χέρι σας.

Parker
Duofold

Γεν. ἀντιπρ. διὰ τὴν Ἑλλάδα.

ΒΑΣΙΛ. Γ. ΔΕΡΤΙΑΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ

Σταδίου—Ἀμερικῆς 1.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Η ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΤΕΧΝΗΣ

Η ΛΑΪΚΗ τέχνη σὰν ὁμαδικὴ ἐκδήλωση βρίσκεται σὲ στενὴ σχέση μὲ τὴν ψυχὴ κάθε λαοῦ, ὥπως ὅλα τὰ ὁμαδικὰ δημιουργήματα τῆς λαϊκῆς ψυχῆς. Τὰ δημιουργήματα λοιπὸν τῆς λαϊκῆς τέχνης εἶνε φυσικὸ νὰ μᾶς ὀδηγοῦν στὴ γνῶσιν τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ καὶ νὰ μᾶς βοηθοῦν γιὰ νὰ νιώσωμε συνειδητὰ τὸ χαρακτήρα τῆς φυλῆς καὶ τὴν ἰδιорρυθμίαν τοῦ πολιτισμοῦ της. Γιατὶ μελετώντας τὴ λαϊκὴ τέχνη βρίσκομε χίλια δυὸ σημεία πού μᾶς φανερώνουν, ὅχι μόνον τὸ μέτρο τῆς αἰσθητικῆς ἐνὸς λαοῦ, μὰ καὶ τὶς ἀρέσκειές του, τὶς προτιμήσεις του, τὶς ἐντυπώσεις του, τὰ ἐνδιαφέροντά του, τὶς ἀντιλήψεις του, καὶ ἀκόμη τὶς σχέσεις του μὲ τὸ θρυλικὸ περιβάλλον, τὸ φυσικὸ καὶ τὸ ἱστορικὸ.

Ἡ γνῶσις αὕτη, συνδυασμένη μὲ τὴ γνῶσιν πού μᾶς δίνει ἡ ἔρευνα καὶ τῶν ἄλλων προϊόντων τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, μᾶς βοηθεῖ ἔπειτα γιὰ νὰ ἔχομε σαφῆ συνείδηση τοῦ χαρακτήρα τῆς ομάδας ἢ τῆς φυλῆς καὶ τῆς ψυχικῆς ἰδιοσυγκρασίας πού τὴν ἐξεχωρίζουν ἀπὸ ἄλλες φυλές.

Βέβαια ἡ λαϊκὴ τέχνη σὰν ὁμαδικὴ ἐκδήλωση βρίσκεται ἐκτεθειμένη σὲ πολλὰς ἀντιθέσεις καὶ ἐπιδράσεις, ἀλλὰ ἡ ἐσωτερικὴ ψυχικὴ διάθεση κάθε λαοῦ ἀποδίδεται πάντοτε καὶ ἐκδηλώνεται σὲ μιὰ στενὴ σχέση, πού μᾶς ὀδηγεῖ στὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα καὶ στὶς ροπὲς τοῦ κάθε λαοῦ.

Ἡ σημασία τῆς λαϊκῆς τέχνης, τόσο γιὰ τὴ μελέτη τῆς συγγενείας μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν, ὅσο καὶ γιὰ τὸν πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς κάθε φυλῆς, παρουσιάζεται καθαρά ὅταν κανεὶς ἐξετάσει τὴ σχέση της μὲ τὴν κυρίως τέχνην.

Ἡ λαϊκὴ τέχνη καὶ ἡ κυρίως τέχνη ἔχουν τὶς ἴδιες συγγενικὲς καὶ ψυχολογικὲς βάσεις. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι ἡ κυρίως τέχνη εἶνε δημιουργία τῆς προσωπικότητος ἀποτελεῖ τὴν κυριώτερη διαφορὰ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς λαϊκῆς τέχνης. Καὶ ἐπειδὴ εἶνε προϊόν τοῦ ἀτόμου καὶ ὅχι τοῦ συνόλου μιᾶς ομάδας, ἔχει χαραχτῆρα ἐξαιρετικὰ ὑποκειμενικὸ καὶ ἐκεῖ ἀκόμα ὅπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τεχνικὴ παράδοση. Ἐνα ἄλλο διακριτικὸ γνώρισμα πού ἐξεχωρίζει τὴ λαϊκὴ τέχνη ἀπὸ τὴν κυρίως τέχνην εἶνε τὸ ὅτι ἐνῶ ἡ λαϊκὴ τέχνη ἐξυπηρετεῖ πρακτικὸς σκοποὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ γεννήθηκε, ἡ μεγάλη τέχνη δημιουργεῖ μονάχα γιὰ νὰ δημιουργεῖ καὶ χάνει τὸν καλλιτεχνικὸ της χαρακτήρα ἀπὸ τὴ στιγμή πού δημιουργεῖ μόνον γιὰ οἰκονομικοὺς ἢ μόνον γιὰ

πρακτικὸς σκοποὺς. Γιατὶ εἶνε γνωστὸν πὼς ἂν ἡ λαϊκὴ τέχνη βγαίνει ἀπὸ μιὰ διακοσμητικὴ ὁρμὴ καὶ στενοσυνδέεται μὲ πρακτικὸς σκοποὺς, τὰ δημιουργήματα τῆς κυρίως τέχνης οφείλονται, πρῶτα ἀπ' ὅλα στὴν ἐσωτερικὴν ἀνάγκη πού νιώθει ὁ καλλιτέχνης γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸ ψυχικὸ του περιεχόμενο ἢ νὰ μᾶς δώσει μὲ τὴν ἐσωτερικὴ ἐκφραση τὴν ἀντίληψί του γιὰ τὸν κόσμον, τὴν πίστη του στὸ νόημα τῆς ζωῆς κτλ.

Μὲ ἄλλες λέξεις ἡ κυρίως τέχνη ἐξυπηρετεῖ ὕψηλους σκοποὺς τοῦ πνευματικοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνῶ ἡ λαϊκὴ τέχνη περιόριζεται μετρίοφρονα στοὺς πρακτικὸς σκοποὺς τοῦ βίου τοῦ λαοῦ, ἀνυψώνοντας καὶ ἐξευγενίζοντας τ' ἀντικείμενα τοῦ καθημερινοῦ βίου μὲ φιλοκαλία καὶ καλαισθησία, μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ σχῆμα καὶ τὸ διάκοσμο.

Ἀπ' ὅλα αὐτὰ γίνεται ὀλοφάνερο πὼς ἀνάμεσά τους τὰ δυὸ αὐτὰ εἶδη τῆς τέχνης ἔχουν καὶ χρονολογικὴ διαφορά, ἀφοῦ ἡ λαϊκὴ τέχνη εἶνε πρόδρομος τῆς μεγάλης τέχνης καὶ ἀφοῦ ἡ τελευταία εἶνε δημιουργία τῶν ἀτόμων πού σιγά-σιγά ἐξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν ὁμαδικὴν ψυχὴ. Ἐτοί τὰ ἔργα τῆς λαϊκῆς τέχνης ἔχουν ἰδιαιτέρη ἐξέλιξη καὶ ἡ ἱστορία τῆς λαϊκῆς τέχνης θὰ ἦταν σχεδὸν ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς τέχνης γενικᾶ. Γιατὶ ἡ λαϊκὴ τέχνη ἔχει μὲ βραδυτάτη ἐξέλιξη καὶ εἶνε ἡ ἀντικειμενικὴ ἐκφραση τοῦ καλλιτεχνικοῦ συναισθήματος μιᾶς ομάδας καὶ μιᾶς ὁμαδικῆς ψυχῆς, ὥπως εἴπαμε. Εἶνε κατ' ἐξοχὴν συντηρητικὴ, συνεχίζει τὴν κληρονομημένη τέχνη καὶ εἶνε κυρίως τέχνη πού τὴ δημιουργοῦσε ἡ ὁμαδικὴ αἴσθησις γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἀναγκῶν τῆς ομάδας. Ἐτοί μάλιστα ἐξηγιέται ὅτι πολλὰς φορὲς ἡ μορφή τῶν ἔργων τῆς λαϊκῆς τέχνης ἔχει μιὰ κοινὴ ἐκφραση ἀπὸ τοὺς προστορικὸς χρόνους ἴσαμε σήμερα. Γι' αὐτὸ, στὰ ἔργα τῆς λαϊκῆς τέχνης μποροῦμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴν καταγωγὴ καὶ νὰ ἐξεχωρίσωμε τὰ μοτίβα τῆς γενέσεώς τους. Εἶνε βέβαια κάπως δύσκολο, ὥπως δυσκολώτερο ἐπίσης εἶνε νὰ παρακολουθήσωμε τὴν ἐξέλιξί τους. Ἄν ὅμως εἶνε δύσκολο νὰ βροῦμε ἀπὸ τοῦ κατάγονται καὶ πὼς μεταβλήθηκαν στοὺς αἰῶνες τὰ θέματα τῆς λαϊκῆς τέχνης, ἀπομένει πάντα βεβαίωτο πὼς ἡ καταγωγὴ της εἶνε ἀρχαϊκώτατη καὶ ἔχει σχέση μὲ παμυθολογικὰ συνήθειες καὶ συμβόλα. Καὶ ἐπίσης εἶνε βέβαιο πὼς κάθε ομάδα ἢ φυλὴ ἔχει ἰδιαιτέρη τοπικὴ μορφή καὶ χαρακτηριστικὰ γνω-

ρίσματα, τῶν ὁποίων ἡ μελέτη καὶ συγκριτικὴ κατάταξη μᾶς ἐπιτρέπει νὰ διακρίνομε στὴν ἐκφρασή τους τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ γιὰ τὸ βαθμὸ τῆς συγγενείας καὶ τῆς ὁμοιότητος μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν.

Ἡ γνῶσις τῆς πλούσιας ὠφέλειας πού παρέχει ἡ λαϊκὴ τέχνη, τόσο γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ὅσο καὶ γιὰ τὴ μελέτη τῆς λαϊκῆς ψυχῆς καὶ τέχνης, προκάλεσε μιὰ κίνησι ζωηρότατη, τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη, σὲ ὅλα τὰ ἐυρωπαϊκὰ κράτη. Ἡ σύγχρονη αὕτη κίνηση, μαζί μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀνάγκη νοσταλγεῖ καὶ τὸν ἀπλό ρυθμὸ τῆς ζωῆς καὶ γυρεύει στὰ ἔργα τῆς τέχνης μιὰ καινούργια ἀπλότητα, τόσο στὸ ρυθμὸ ὅσο καὶ στὸ σχῆμα.

Ἡ καλλιτεχνικὴ αὕτη ἀντίληψη δημιουργεῖ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὴν κίνησι πού θέλει νὰ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν κάθε ἄσχυρη — τὴν χαρακτηριστικὴ τῶν κούρασμένων — ἀπομίμηση ξένων ρυθμῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ δυναμώσῃ καὶ ν' ἀνανεώσῃ τὴ λαϊκὴ ψυχὴ. Ζητεῖ ἡ κίνησι αὕτη, μέσα στοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, ἐκεῖνο τὸ κάτι πού εἶνε ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρας, πού ἡ γνωριμία του θὰ χρησιμεύσῃ νὰ δώσει στὸν καλλιτέχνη νέες δημιουργικὲς δυνάμεις, καὶ τέλος ζητεῖ τὴν ἐξυπνὴν χρησιμοποίησι τοῦ ὕλικου, τὸ καθαρὸ σχῆμα, τὴ σταθερὴ αἰσθησι καὶ τὴν ἀπλὴ καὶ οἰκονομικὴ πορεία τῆς ἐργασίας πού ὑπῆρχε ἄλλοτε. Ἐτοί ἡ λαϊκὴ τέχνη μὲ τὴν ἀνανεωμένη δυνάμη της θὰ μπορεῖ ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς ἐπιδράσεις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας νὰ ἐξακολουθήσῃ ν' ἀναπτύσσεται γιὰ τὴν θεμελιωμένη στὴν ἐνιαία ψυχικότητα τοῦ λαοῦ.

Ἐνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα μέσα, πού ἐπιδιώκει ἡ κίνησι αὕτη γιὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν της, εἶνε οἱ ἐξακολουθητικὲς καὶ ἀλλεπάλληλες ἐκθέσεις λαϊκῆς τέχνης καὶ χειροτεχνίας πού διοργανώνονται στὰ διάφορα εὐρωπαϊκὰ κέντρα. Καὶ ἡ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν διὰ τῆς Πνευματικῆς Συνεργασίας της συντείνει κατὰ μέγα μέρος στὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ ὕπερ τῆς κινήσεως γιὰ τὴ λαϊκὴ τέχνη.

Ἐτοί καὶ ἡ Βαλκανικὴ Ἐκθεση πού διοργανώνεται στὴν Ἀθήνα καὶ τῆς ὁποίας τὰ ἐγκαίνια θὰ γίνοντι σὲ λίγες μέρες (9 — 30 Ὀκτωβρίου) ἀποβλέπει καὶ αὕτη ὅχι μόνον στοὺς ἐπιστημονικοὺς καὶ ἐκπολιτιστικοὺς σκοποὺς πού προαναφέραμε, ὥπως π. χ. στὴν ἐπισκόπηση τῆς συγγενείας ἐκφράσεως τῶν δημιουργημάτων τῆς λαϊκῆς τέχνης τῶν βαλκανικῶν λαῶν, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀνά-

ΕΙΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

ΑΣΦΑΛΩΣ η ιδέα της στενωτέρας συν-
εννόησης μεταξύ των βαλκανικών
κρατών τυγχάνει παλαιότητα. Καί δε α-
κόμη εις την Βαλκανικήν εκυριόχρει κατά
τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον ἐν κράτος, τοῦτο ἤθελε
νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κυριαρχίαν του ἐφ' ὅλης
τῆς χερσονήσου καὶ νὰ ἐπιτύχῃ, εἰ δυνα-
τόν, πλὴν τῆς πολιτικῆς ἐνώσεως τῶν δια-
φόρων ὑπ' αὐτὴν φύλων, τὴν συγχώνευσιν
καὶ τὴν ἀφομοίωσιν αὐτῶν. Εἰς τοῦτο ἔ-
τεινον αἱ προσπάθειαι τῶν Βυζαντινῶν
αὐτοκρατόρων ὡς καὶ τοῦ μεγίστου Σέρβου
ἡγεμόνου Στεφάνου Δουσάν. Ἐκτοτε ἡ
ιδέα ἠτόνησε μέχρως δού, κατὰ τὰς ἀρχὰς
τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐξωγογήθη διὰ τοῦ
Ρήγα, τοῦ Καραγιώργη καὶ τοῦ Ὑψηλάν-
του, καὶ προσπάθειαι καταβλήθησαν πρὸς
πραγματοποίησιν, κατὰ τὰ μέσα τοῦ αὐτοῦ
αἰῶνος, ὑπὸ τοῦ Η. Γαρσανίν, Σέρβου
διακεκοιμένου πολιτικοῦ, με σκοπὸν τὴν
κατὰ τῆς Τουρκίας ἐνωσιν τῶν διαφόρων
βαλκανικῶν κρατῶν (1868), αἵτινες ὅμως
δὲν ἐπιτεύχθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας, λόγῳ τῆς
δολοφονίας τοῦ ἐνθέρμου ὑποστηρικτοῦ
τῆς ἐνώσεως, βασιλέως τῆς Σερβίας Μ.
Ὁβρένοβιτς. Μία ἀκόμη προσπάθεια, ἀν-
επιτυχὴς καὶ αὐτή, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Σέρ-
βου πολιτικοῦ καὶ διπλωμάτου Βλάδαν
Γιώργεβιτς (1897) με σκοπὸν τὴν ἐνωσιν
τῶν βαλκανικῶν κρατῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν
τῆς Τουρκίας ἢ Αὐστρίας.

Αἱ προσπάθειαι ὅμως, τὰς ὁποίας ἀνέ-
φερα ἀνωτέρω, ἐγένοντο ὑπὸ δυνάμει
πολιτικῶν καὶ ἡγετῶν κρατῶν, ἐπὶ προ-
διαγεγραμμένου σχεδίου, με σκοπὸν τὴν
κατὰ τὸ δυνατόν περισσοτέραν ὠφέλειαν
τοῦ ποτείνοντος.

Μία ὅμως ἀπολύτως ἰδεολογικὴ προσ-
πάθεια με σκοπὸν τὴν βαλκανικὴν συνεν-
νόησιν ἐγένετο ἐν Βελιγραδίῳ ὑπὸ τοῦ
Ἑλλῆνος δημοσιογράφου Β. Πογγή, πα-
τρὸς τοῦ ἐγκρίτου συνεργάτου τῆς «Ἐργα-
σίας» κ. Γ. Β. Πογγή.

Ὁ Β. Πογγὴς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ
σκοποῦ του ἐξέδωσε καὶ ἐφημερίδα ἐν Βε-
λιγραδίῳ, τὴν «Correspondance de Bel-
grade», ἡ ὁποία ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τὸ
1898 καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ 1904. Ἀλλὰ,
ὡς καὶ ἐκ τοῦ τίτλου τῆς ἐνδείκνυται, ἡ
ἐφημερίς αὕτη εἶχε περιορισμένον τὸ πε-
δῖον δράσεως, ὥστε τὸ 1906 ὁπότε ἐπαν-
ἐξεδόθη ἔλαβε τὸν τίτλον «Correspon-

dance Balcanique», γενικώτερον καὶ ἐκ-
φράζοντα καλύτερον τὰς ιδέας τῆς ἐφη-
μερίδος.

Τὸ κύριον ἄρθρον τῆς, ὑπὸ τὸν τίτλον
«Programme», περιεῖχεν ἐν γενικαῖς καὶ
ἀδραῖς γραμμαῖς τοὺς λόγους καὶ τοὺς
σκοποὺς μιᾶς βαλκανικῆς συνεννόησης
καθὼς καὶ μερικὰ μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν,
προερχόμενα ὅμως πρῶτον ἀπὸ τοὺς λαοὺς,
διὰ τῆς γνώσεως τῶν συμφερόντων τῶν
οἰκονομικῶν καθὼς καὶ τῆς πνευματικῆς
ἐκάστου κινήσεως. Ἀξίζει νὰ ἀναφέρω-
μεν, ἔστω καὶ δι' ὀλίγων, μερικὰ σημεῖα
ἐκ τοῦ ἀξιολόγου ἐκείνου ἁρθροῦ. Ὁ ἀρ-
θρογράφος προτείνει τὴν συνεννόησιν με-
ταξὺ τῶν βαλκανικῶν κρατῶν λέγει: «Ἐ-
κείνο τὸ ὁποῖον θὰ ἐνδιέφερε πρὸ πάντων
τὰ βαλκανικὰ κράτη, θὰ ἦτο νὰ καταλή-
ξουν εἰς μίαν συνεννόησιν μεταξύ των,
διότι ἐὰν ἐξακολουθήσουν μεμονωμένα ὅ-
πως εἶνε σήμερον, θὰ εὐρίσκωνται, οὕτως
εἰπεῖν, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν πολιτικῶν
ἐπιδράσεων, καὶ τῶν οἰκονομικῶν ἀπαιτή-
σεων τῶν Μεγάλων, ἀντιπάλων, Δυνάμεων,
χωρὶς δὲ νὰ ὑπολογίζωμεν ὅτι τὴν ἡμέραν
καθ' ἣν ἡ Εὐρώπη θὰ κατέλγειν εἰς συμ-
φωνίαν ἐπὶ τοῦ «Ἀνατολικοῦ ζητήματος» ἡ
ἀνεξαρτησία των θὰ διέτρεχε τοὺς μεγί-
στους τῶν κινδύνων...». Τὸ πρῶτον τῶν
δύο ἐπιχειρημάτων τὰ ὁποῖα φέρει πρὸς
ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του, εἶνε βεβαίως
ἀληθὲς καὶ ἐκφράζει τὴν πραγματικὴν κα-
τάστασιν τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ
Μεγάλαι Δυνάμεις ἀντηγωνίζοντο σφοδρό-
τητα διὰ τὴν ἐπιρροήν των ἐπὶ τῶν μικρῶν
καὶ μάλιστα τῶν βαλκανικῶν κρατῶν, τὰ
ὁποῖα ἐθεώρουν ὡς χώρας καταλλήλους
πρὸς ἐκμετάλλευσιν καὶ τὰ ὁποῖα ὅμως ὅχι
μόνον δὲν εἶνε τοιαῦτα ἀλλὰ ἀποβαίνουν
ἐπὶ πλέον καὶ πλέον ἐνδιαφέροντα πρὸς
σπουδὴν, καὶ ὅμως εἶναι πολὺ πλέον δύσ-
κολον νὰ τὰ γνωρίσῃ κανεὶς ἀπὸ ὅ,τι πι-
στεύεται γενικῶς. Τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα
ὅτι θὰ ἐκινδύνευεν ἡ ἀνεξαρτησία των,

ἀσφαλῶς εἶνε πολὺ υπερβολικόν, διότι
ζήτημα ἀπασχολῆσαν τὸν κόσμον ἐπὶ 400
περίπου ἔτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λυθῇ,
κατὰ τὸν 20ὸν μάλιστα αἰῶνα, εἰς βάρος
τῶν μικρῶν κρατῶν, ἀλλὰ δύναται νὰ δι-
καιολογηθῇ ὡς υπερβολὴ τοῦ συγγραφέως
πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του. Πλὴν τῶν
ἄνω ὑποστηρίξει καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ
ὀλικὴν πρόδοον ἡ ὁποία θὰ ἐπιτευχθῇ ἐκ
τῆς συνεννόησης καὶ τῆς στενωτέρας ἐπι-
κοινωνίας τῶν βαλκανικῶν λαῶν. Ὡς βαλ-
κανικὸν δὲ λαὸν ἐννοεῖ καὶ συγκαταριθμεῖ
καὶ τοὺς Τούρκους, πρᾶγμα δεικνύον τὸ
ἀπολύτως ἰδανικόν τῶν σκοπῶν τοῦ γρά-
φοντος, τὴν πληρῆ βαλκανικὴν συνεννόη-
σιν, καὶ μάλιστα εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ
χριστιανικοὶ λαοὶ ἐδυσφόρουν γενικῶς κατὰ
τῶν πύσεων τῶν Τούρκων ἐπὶ τῶν ὁμο-
φύλων των. Ἐλλὴν ὁ Πογγὴς, εἰς τὸ δέυ-
τατον σημεῖον τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνος,
ἐτόλμησε θαρραλέως νὰ προτείνῃ καὶ τὴν
μετὰ τῶν Βουλγάρων συνεργασίαν, ὅτε οὐ-
τοί ἦσαν πολὺ ἀσυμπαθεῖς εἰς τὴν ἑλληνι-
κὴν κοινὴν γνώμην.

Ἡδέλγησεν οὕτω ἡ «Correspondance
Balcanique» νὰ γίνῃ ὁ μεσάζων διὰ τὴν
πνευματικὴν συνεργασίαν καὶ γνωρίαν τῶν
λαῶν καὶ ἐδήλου ὅτι θὰ ἐδημοσίευε πᾶν
τὸ ἐνδιαφέρον τὴν πνευματικὴν καὶ οἰκο-
νομικὴν κίνησιν τῶν χωρῶν, ἄρθρα τῶν
διαφόρων ἐφημερίδων τῶν Βαλκανίων,
καθὼς καὶ προσώπων δυναμένων νὰ ἔχουν
γνώμης, εἴτε ἐκ τῶν Βαλκανίων εἴτε ἐκ
τῆς Εὐρώπης.

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἐν ὀλίγοις ἡ ἰδεολογία
τοῦ Πογγὴ ἐκτεθεῖσα ἐν τῷ ἁρθρῳ τῆς
«Correspondance Balcanique», καὶ νο-
μίζω ὅτι πρέπει τὸσον δι' αὐτὸν ὅσον καὶ
διὰ τοὺς ἄλλους ἀγνώστους μαχητὰς τῆς
ιδέας τῆς βαλκανικῆς συνεννόησης, τὸ
κατ' αὐτὰς συγκροτηθῆσόντων ἐν Ἀθή-
ναις Συνέδριον τῶν βαλκανικῶν κρατῶν
νὰ ἀφιερῶσιν λεπτὰ τινα σελίδας ἐκ δὴλω-
σιν εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς δροσιστοὺς του,
ἀγωνισθέντας μάλιστα εἰς ἐποχὰς πολὺ
ὀλιγώτερον ἀνεκτικὰς πρὸς τοιοῦτους ἀ-
γῶνας.

Γ. Α. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΓΓΛΙΚΩΝ & ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

N. Γ. ΣΟΦΟΥ

ΓΩΝΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ & ΑΘΗΝΑΙΔΟΣ

(πρώην Υἱὸν Γ. Ἀκριβοῦ)

Ὅλα τὰ εἶδη ὑφασμάτων εἰς ἐξαιρετικὰς ποιότητες
καὶ ὠρισμένας τιμὰς

ΠΩΛΗΣΙΣ ΧΟΝΔΡΙΚΗ καὶ ΛΙΑΝΙΚΗ

Ἀριθ. τηλ. 5—89

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

Η ΖΩΗ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ: Ἡπειρω-
τικὴ λαϊκὴ τέχνη.

Ἡ κ. Ἀγγελικὴ Χατζημιχαλὴ εἶνε γνω-
στὴ σ' ὅλους τοὺς κύκλους τῶν καλλιτε-
χνῶν καὶ τῶν διανοουμένων, ὥστε δὲν ὀ-
πάρχει ἀνάγκη συστάσεως. Εἶνε μὴ ἀπὸ
τῆς λίγης Ἑλληνίδος ποὺ ἀγάπησαν βα-
θεῖα τὴν λαϊκὴν τέχνην καὶ τόσο ἐργάστη-
καν γι' αὐτήν.

Μόνον ἡ δρᾶσις τῆς στὸ «Σπῆτι τοῦ
κοριτικοῦ», τοῦ ὁποῦ εἶνε ἡ ψυχὴ, θὰ
ἀρκοῖτο νὰ τὴν κἀν γνῶσθαι παντοῦ. Δὲν
ἀρκεῖται ὅμως εἰς τὴν πρᾶξιν μόνον, δηλ.
εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἰδανικῶν τῆς. Ἀπὸ
καίρου εἰς καιρὸν μᾶς παρουσιάζει μελέτες
καὶ βιβλία ἀξία κάθε προσοχῆς.

Ἡ μελέτῃ τῆς περὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς
λαϊκῆς τέχνης, πρωτοδημοσιευθεῖσα εἰς τὰ
«Ἡπειρωτικὰ Χρονικά», εἶνε πράγματι
μία θαυμασιὰ ἐργασία ἡ ὁποία συμβάλλει
τὰ μέγιστα εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς
Ἡπείρου.

Περὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς τέχνης ἐλάχι-
στοὶ ἔχουν ἀσχοληθῇ, καὶ τοῦτο διότι ἔ-
λειπαν σχετικὰ κείμενα περὶ αὐτῆς, χωρὶς
νὰ λείπουν ὅμως καὶ τὰ πολλὰ ἔργα τῆς
Ἡπειρωτικῆς λαϊκῆς τέχνης. Δὲν εἶνε βέ-
βαια εὐκόλον νὰ γραφῇ ἡ ἱστορία μιᾶς ὁλο-
κλήρου τέχνης χωρὶς τὴν βοήθειαν σχετι-
κῶν κειμένων, δὲν εἶνε ὅμως καὶ ἀδύ-
νατον.

Ἡ κ. Χατζημιχαλὴ, με τὴν χάριν ποὺ
τὴν διακρίνει χειρίζεται τὸ τόσον σπου-
δαῖον καὶ ἐνδιαφέρον θέμα τῆς λαϊκῆς
τέχνης τῆς Ἡπείρου με κάθε προσοχὴν
καὶ σαφήνειαν.

Ἀναλύουσα τὴν Ἡπειρωτικὴν τέχνην μᾶς
τὴν παρουσιάζει ὑπὸ ὅλας τῆς τὰς μορφάς,
εἰκονογραφίαν, ἀρχιτεκτονικὴν, ὕφαντικὴν,
χρυσοποιικτικὴν, μεταλλουργίαν, ἀργυ-
ροποιαν, ξυλογλυπτικὴν κ.λ.π.

Τὴν λαμπρὰν μελέτην τῆς κ. Χατζη-
μιχαλὴ κοσμοῦν 25 θαυμάσιαι εἰκόνες, εἰς
τὰς ὁποίας μᾶς δίδεται μὴ τελεία εἰκὼν
τῆς Ἡπειρωτικῆς λαϊκῆς τέχνης.

ΔΗΜ. Χ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ σταφιδικὴ
κρίσις τοῦ 1930.

Ἐλάβαμε τὸν περισπούδαστον βιβλια-
ράκι τοῦ κ. Δημ. Κ. Σβολοπούλου περὶ
τῆς σταφιδικῆς κρίσεως τοῦ 1930. Ὁ συγ-
γραφεὺς, γνώστης ὄλων τῶν σπουδαίων
ζητημάτων τῆς σταφίδος, χειρίζεται τὸ
θέμα τοῦτο μετὰ τῆς διακριτικῆς αὐτῶν
σαφηνείας καὶ ἀκριβείας, μᾶς δίδει δὲ εἰς
τὸ βιβλιαράκι τοῦ αὐτοῦ μίαν τελείαν εἰ-
κόνα τῆς σταφιδικῆς κρίσεως τοῦ 1930.

Ἐλάβαμε τὸ τρίτον τεῦχος (Ἰούλιος-
Σεπτέμβριος) τοῦ Ἀρχείου τῶν οἰκονομι-
κῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, περιέχον
πραγματείας τῶν κ. κ. Καλιτσουδάκη καὶ
Σφυρῆ ὡς καὶ ἄλλην ἐνδιαφέρουσαν ὕλην.
Κ. Α. Β.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ ΕΛΛ. ΚΡΑΤΟΥΣ

Δημοπρασία

Ἐκποιήσεως ἀχρήστων ὀλικῶν

Ἡ Γενικὴ Διεύθυνσις τῶν Σιδηρο-
δρόμων τοῦ Ἑλλῆνος Κράτους ἐκτίθη-
σιν εἰς πλειοδοτικὴν ἐπαναληπτικὴν δη-
μοπρασίαν τὴν ἐκποίησιν διαφόρων ἀ-
χρήστων αὐτῇ ὀλικῶν καὶ μετάλλων
συμφώνως τοῖς ὁροις τοῖς κατατεθει-
μένοις παρὰ τῷ τμήματι Προμηθειῶν,
ὁδὸς Γ' Σεπτεμβρίου 5 ἐν Ἀθήναις
καὶ παρὰ τῇ Ἀποθήκῃ Ὑλικοῦ τῶν
Σ. Ε. Κ. ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἐνσφράγι-
στοι προσφορὰς δεκταὶ μέχρι τῆς με-
σημβρίας τῆς 12ης Νοεμβρίου ἐ. ἐ. ἡ-
μέρας Τετάρτης. Οὐδεμία προσφορὰ
δεκτὴ ἂνευ τῆς ἐν τοῖς ὁροις τῆς δη-
μοπρασίας καθοριζομένης ἐγγυοδο-
σίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26ῃ Σεπτεμβρίου 1930
(Ἐκ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως)

ΑΝΩΝ. ΕΛΛΗΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ
ΧΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
& ΚΑΙ ΛΙΠΑΣΜΑΤΩΝ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ—ΣΤΑΔΙΟΥ 25

Χημικὰ Λιπάσματα
Ἀπλὰ καὶ Σύνθετα.
Ὁξέα ἐν γένει.
Γεωργικὰ φάρμακα.

Υαλουργεῖα λευκῆς καὶ
πρασίνης ὕλου, διὰ πᾶ-
σαν χρῆσιν.

ΥΕΛΟΠΙΝΑΚΕΣ

Ἀπολαυστικῶς

Δροσιστικῇ.

Ἡ ΚΟΛΥΝΟΣ εἶναι ἀπολαυστικῶς δροσι-
στικὴ. Τὸ ἀφρώδες καὶ δραστήριον περιέτριμ-
μα διαλύει τὰς ξένας οὐσίας, ἀπαλλάσσει τοὺς
ὀδόντας τῶν ἐν ἀποσυνθέσει ὑπολειμμάτων
τῶν τροφίμων παρασύρουσα ταῦτα. Ἡ Κόλυ-
νος καταστρέφει τὰ ἐπικίνδυνα μικροβία. Οὐ-
δὲν ἄλλο ὀδοντοκαλλυντικὸν εἶναι τόσο δρο-
σιστικόν. Ἐν ἑκατοστόμετρον ἐπὶ ψήκτρας
ξηρᾶς ἀρκεῖ.

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ
ΚΟΛΥΝΟΣ

Διαρκὴς Παρακαταθήκη
ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ Ἐδριπίδου 4

215

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Μας ανακοινούται εκ του Υπουργείου των Ξενοφώνων τὸ ἀκόλουθον ἔγγραφον:

LA MAISON DES JOURNALISTES
Paris, le 28 Août 1930.

Monsieur l'Attaché,

La «Maison des Journalistes» créée il y a plus de onze ans sous les auspices de M. Poincaré, placée sous la Présidence d'Honneur de Mr. Gaston Doumergue, a pour but de constituer pour tous les journalistes français et étrangers et dans un immeuble leur appartenant où ils peuvent trouver, en dehors du Restaurant et des Salles de Travail, un centre de documentation et d'information professionnelle et intellectuelle.

Grâce à la générosité du Gouvernement, nous venons de terminer, dans nos locaux, l'installation de notre bibliothèque où nous voudrions voir réunies à côté des livres et des publications que nous offrent les éditeurs français les plus notoires, les publications périodiques les plus importantes des pays étrangers telles que: Magazines, Revues Illustrées, Scientifiques, Littéraires, Touristiques, etc. . . enfin tout ce qui peut aider à la diffusion des idées et à une meilleure compréhension des Intellectuels des diverses nationalités.

Ce serait pour nos confrères de la Presse Française une documentation précieuse et précise, mais ce serait aussi le moyen le plus puissant et le plus actif de Propagande Internationale pour les pays qui accepteraient d'y participer.

Les éditeurs qui voudront bien concourir à cette œuvre de confraternité y trouveront aussi l'avantage d'une publicité et d'une propagande d'autant plus intéressante qu'elle s'adresse à une élite.

Je viens donc, Monsieur l'Attaché, vous demander s'il vous serait possible de nous aider dans la tâche que nous voulons entreprendre.

Il suffirait pour vous, soit de transmettre l'idée que je vous soumetts aux personnalités officielles que vous représentez et qui sont susceptibles de s'y intéresser en recherchant elles-mêmes le meilleur moyen d'arriver au résultat que nous cherchons, soit de nous mettre directement en relations avec des Syndicats d'Éditeurs ou des Groupements Journalistiques de votre Pays qui accepterait de participer à l'œuvre bienfaisante et féconde que nous poursuivons et dont le but n'est pas seulement de rendre service à nos confrères de la Presse Française et Etrangère, mais aussi d'aider par une plus grande connaissance de l'œuvre nationale de chaque Pays, à une meilleure compréhension de l'Esprit et de l'Idée qui guide chacune des nations.

Je vous remercie à l'avance, Monsieur l'Attaché, de tout ce que vous pourrez faire pour nous en cette circonstance et je vous prie de croire à ma considération la plus distinguée.

Le Trésorier Général-Administrateur

ΟΙ ΠΑΣΧΟΝΤΕΣ

ἀπὸ ΚΗΛΗΝ ὡς ἀναζητή-
σουν τὴν διάσωσιν των εἰς τὴν
πρωτοφανή ἐφαρμογὴν τῶν
καινοφανῶν συστημάτων τοῦ
μοναδικοῦ μας

κ. Ε. ΡΟΥΣΣΟΥ

Τελεία συγκράτησις. Πραγματικὴ
ἀνάσῳη

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

(3ης Σεπτεμβρίου—Σατωβριάνδου
γωνία)

Τηλέφωνον 65—36

ΙΩΑΝ. ΓΕΩΡΓ. ΛΟΥΪΖΙΑΝΣ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ

Διπλωματοῦχος τῆς Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς
Παριῶν Ε.Δ.Τ.
ΕΠΙ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑΝ ΕΙΔΙΚΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΘΕΙΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ
Εργασθεὶς ἐπ' ἀρετὴν ἐν τοῖς νοσοκομείοις
τῶν Παρισίων Lariboisière, St-Antoine
καὶ Pitié.

Ὀλολογισμὸς ἀνόδοντος καὶ ἡγερμένης
θεραπεία παθήσεων στόματος
καὶ ὀδόντων.
Ἐπιστημονικὴ ἐφαρμογὴ Γερμανῶν
καὶ Ὀδοντοστοιχιῶν.

Τελεία καὶ ριζικὴ θεραπεία
ΟΥΛΙΤΙΔΟΣ, ΠΥΟΡΡΟΙΗΣ καὶ ΔΥΣΟΣΜΙΑΣ

44 ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΗ 44

(Ὁμόνοια)

Τηλέφωνον 71-73

ΣΥΦΙΛΙΔΙΚΑ

ΔΕΡΜΑΤΙΚΑ

ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Γ. Ν. ΠΑΡΙΣΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ

Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἰς ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ ἐκ-
παιδευθεὶς εἰς τὰ Νοσοκομεία Saint
Louis, Necker καὶ Lariboisière.

Ἡ τελειότερα ἐφαρμογὴ τῆς Διαθερ-
μίας (Diathermie) καὶ χημικοθεραπείας
διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν θεραπείαν
τῶν ἀνω νοσημάτων.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ

ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ

8—1½ καὶ ἐπὶ συνεντεύξει.
καὶ 3—9

ὁδὸς Γεραλνίου 43, Ὁμόνοια. Τηλ. 61-90

ΙΔΙΩΤΕΡΑ ΛΙΒΟΥΣΑ ΔΙΑ ΚΥΡΙΑΣ

Ἡ μεγαλειότερα καὶ τελειότερα
Κλινικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς.

ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

— Ταμιευτήριο —

ΤΑΧΙΣΤΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΙΣ

ΠΕΛΑΤΕΙΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

(ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ-ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ)

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΜΑΝΩΛΑ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ ΑΡ. 37Α

(Νέα Στοά, ἀριθ. Γραφ. 14-14α-15)

Ἀριθ. Τηλ. 71-57

ΧΡ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΠΤΗΣ

Ἐκλεκτὰ Ἀγγλικά Ὑφάσματα

Καλλιτεχνικὴ Ἐργασία

ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ, ΑΡΙΘ. 22Β

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΙΣ

Τὸ ἐπὶ 40 ἔτη λειτουργοῦν ἐπὶ τῆς
ὁδοῦ Σταδίου

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ

“ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ,”

ΜΕΤΕΦΕΡΩ

ἐπὶ τῶν ὁδῶν Εὐαγγελιστρίας καὶ
Ντέκα (Πλατεία Μητροπόλεως)

Μέγαρον Κυριακίδου
Μὲ ὅλα τὰ δωμάτια ἐπὶ τῆς
προσόψεως,
ἄκραν περιποίησιν καὶ

ΤΙΜΑΣ ΛΟΓΙΚΑΣ

Τὸ κεντρικώτερον Ξενοδοχεῖον

δι' ἐμπόρου

Διευθυντῆς: Κ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Επιταγαὶ

— Συνάλλαγμα —

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΟΜΟΛΟΓΙΑΙ ΤΩΝ ΕΙΣ ΧΡΥΣΟΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	ΠΑΡΑΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟΝ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ	ΠΑΡΑΚΕΥΗ	ΣΑΒΒΑΤΟΝ	ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ
5% 1881	5.605	5.605	5.605	5.605	5.620	5.620	Αντ. 18% 1933	822.50	822.50	822.50	822.50	822.50	822.50
5% 1884	5.600	5.600	5.600	5.600	5.610	5.610	Εντομα 100	100	100	100	100	100	
4% 1887	4.700	4.700	4.700	4.740	4.750	4.750	Ελ. Υπ. 481	481	481	481	481	481	
4% 1889	4.600	4.600	4.650	4.650	4.620	4.620	ΕΛΛ.Βουλ.Μετ. 418.50	418.50	418.50	418.50	418.50	418.50	
5% 1890	5.635	5.635	5.640	5.640	5.640	5.640	5% 1900	66	66	66	66	66	
5% 1893	5.320	5.320	5.320	5.320	5.320	5.300	5% 1917	88.50	88.50	88.50	88.50	88.50	
2% 1898	37.000	37.000	37.000	37.000	37.000	37.000	5% 1918	88.50	88.50	88.50	88.50	88.50	
4% 1902	4.500	4.500	4.550	4.550	4.550	4.550	5% 1919	94	94	94	94	94	
5% 1907	1.345	1.345	1.353	1.353	1.353	1.353	8% 1925	93.25	93.25	93.50	93.50	93.75	
4% 1910	4.675	4.695	4.695	4.695	4.600	4.600	5% 1920	199	199	199	199	199	
5% 1914	5.810	5.810	5.815	5.805	5.795	5.795	Απ. 209.50	209.50	209.50	209.50	209.50	209.50	
7% 1924	7.830	7.780	7.800	7.800	7.820	7.820	6% 1922	97.50	97.50	97.50	97.25	97.25	
7% 1924	38.500	38.500	38.500	38.500	38.500	38.500	6% 1926	93	92.75	93.25	93.75	93.25	
8% 1925	81.900	81.900	81.900	81.900	81.900	81.900	2% 1904	67	67	67	67	67	
6% 1928	6.800	6.800	6.800	6.800	6.800	6.800	2% 1912	65.50	65.50	65.50	65.50	65.50	
6% 1928	37.000	37.000	37.000	37.000	37.000	37.000	2% 1925	65.00	65.00	65.00	65.00	65.00	
.....							Κτημ. 18	271.50	271.50	271.50	271.50	271.50	
.....							Πολυμοπαθών	78.25	78.25	77.25	77.50	74.75	

ΜΕΤΟΧΙΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚ.	72	500	72	300	71	700	72	700	72	200	73	000	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚ.	162	162	162	162	162	162
Εθνικῆς...	595	593	588	588	589	581	573	573	573	573	573	573	Εμποικῆς.....	162	162	162	162	162	162
Αθηνῶν.....	925	920	916	916	916	910	910	910	910	910	910	910	Κανονῶν.....	237	237	236	235	233	233
Ανατολῆς.....	5-050	5-050	5-050	5-050	5-050	5-050	5-050	5-050	5-050	5-050	5-050	5-050	Βασιλικῆς.....	300	300	300	300	300	300
Εμπορικῆς.....	787	785	776	782	778	778	778	778	778	778	778	778	Ποσειδωνος.....	1.895	1.890	1.885	1.895	1.895	1.895
Πειραιῶς.....	405	405	405	405	405	405	405	405	405	405	405	405	Λιμανιατῶν.....	880	880	765	790	795	800
Βιομηχανία.....	225	219	219	219	217	218	218	218	218	218	218	218	Χρωματῶν.....	382	382	382	382	382	382
Εὐθ. Οὐκον.....	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	Βιδῶν.....	142	142	143	143	143	143
Κεντρικῆς.....	260	260	260	260	260	260	260	260	260	260	260	260	Π. Αθηνῶν.....	200	200	200	200	200	200
Κομιστῶν.....	800	800	800	800	800	800	800	800	800	800	800	800	Αδελφ. Αδελφῶν.....	124	124	124	124	124	124
Χίου.....	700	700	700	700	700	700	700	700	700	700	700	700	Κυλινδρῶν.....	124	124	124	124	124	124
Εμ. Πιστῶς.....	218	218	218	218	218	218	218	218	218	218	218	218	Ηλως.....	33	33	33	33	33	33
Καραβασίλ.....	8-200	8-200	8-200	8-200	8-200	8-200	8-200	8-200	8-200	8-200	8-200	8-200	Ψυγία Θ.....	220	220	220	220	220	220
Κτηματικῆς.....	3-620	3-605	3-590	3-590	3-565	3-550	3-550	3-550	3-550	3-550	3-550	3-550	Αθηνῶν.....	60	60	60	60	60	60
Λαοκῶν.....	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	Τ. Πατρῶν.....	75	75	75	75	75	75
Τρ. Ἑλλάδ.....	7-270	7-270	7-270	7-270	7-230	7-190	7-190	7-190	7-190	7-190	7-190	7-190	Αδελφῶν.....	6	6	6	6	6	6
ΑΤΜΟΠΛΟΙΚ.	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	Αλκιδῶν.....	12	12	12	12	12	12
Αχαΐκῆς.....	261	255	240	235	235	235	235	235	235	235	235	235	Κονσταντινῶν.....	270	270	270	270	270	270
Εὐθ. Ατμοπ.....	515	515	515	515	515	515	515	515	515	515	515	515	Ψυγία Π.....	290	290	290	290	290	290
Μιχαλινού.....	320	320	320	320	320	320	320	320	320	320	320	320	Λ. Β. Ε. Α.....	160	160	160	160	160	160
Χιακῆς.....	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	Χημικῆς.....	89	89	89	89	89	89
Γαλανοῦ.....	195	195	195	195	195	195	195	195	195	195	195	195	Προμηθεῦ.....	865	865	843	845	850	850
Κροκοδείλ.....	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	135	Αλκας.....	85	85	85	85	85	85
ΟΙΟΠΟΙΗΤΙΚ.	112	112	112	112	112	112	112	112	112	112	112	112	Εὐρωπ. Βιομ.....	160	160	160	160	160	160
Ολυνθίων.....	408	403	394	393	393	393	393	393	393	393	393	393	Σιδερῶν.....	112	112	112	112	112	112
Οἶνον.....	868	860	788	775	767	767	767	767	767	767	767	767	Ηλεκτ. Σιδ.....	684	643	642	637	667	635
Κομιστῶν.....	160	159	160	160	160	160	160	160	160	160	160	160	Θεσσαλίας.....	758	751	746	750	748	750
Ἡσαΐα.....	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	Σ. Π. Α. Π.....	686	678	672	686	669	663
Εὐρωπ. Βιομ.....	196	199	199	196	196	196	196	196	196	196	196	196	ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟΙ						
Κασταλία.....													Ηρακλῆς.....	770	765	735	740	740	740
ΜΕΤΑΛΛΕΥΤ.	12	12	12	20	20	20	20	20	20	20	20	20	Τιτῶν.....	2-250	2-200	2-200	2-200	2-180	2-180
Αλβερτου.....	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	Σελας.....	115	115	115	115	110	110
Επ. (Κοιν).....	29	27	27	25	26	26	26	26	26	26	26	26	Τζαν.....	124	124	122	124	121	121
Επ. (Πεν).....	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	Ερθα.....	560	560	560	560	560	560
Αυτοῦ.....	5-50	5-50	5-50	5-50	5-50	5-50	5-50	5-50	5-50	5-50	5-50	5-50	Ατλας.....	36	36	36	34	34	34
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤ.	123	123	123	123	123	123	123	123	123	123	123	123	Εβον.....	229	229	227	229	229	229
Πατρ. Επ.χ.....	190	190	190	190	190	190	190	190	190	190	190	190	Κένωρον.....	190	190	190	190	190	190
Ερμιονίδ.....	123	123	123	123	123	123	123	123	123	123	123	123	Κύδων.....	123	123	123	124	124	124
Επ. (Κοιν).....	122	122	122	122	122	122	122	122	122	122	122	122	Εργοληπ.....	122	122	120	120	120	120
Ερμιονίδ.....	195	195	195	195	195	195	195	195	195	195	195	195	Οὐλυμπος.....	195	195	195	195	195	195
Ερμιονίδ.....	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	185	Ακτῶν.....	25	25	25	25	25	25
Ερμιονίδ.....	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	Ποσειδ.....	185	185	185	185	185	200
Ερμιονίδ.....	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	Καλαβρίας.....	87	87	87	87	87	87
Ερμιονίδ.....	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	Ελκῶν.....	66	66	66	66	70	70
Ερμιονίδ.....													ΔΙΦΟΡΟΙ						
Ερμιονίδ.....	520	520	520	520	520	520	520	520	520	520	520	520	Εὐνάσις.....	4-400	4-425	4-400	4-400	4-400	4-400
Ερμιονίδ.....	390	390	390	390	390	390	390	390	390	390	390	390	Γ. Αλοποχι.....	390	390	390	390	390	390
Ερμιονίδ.....	350	350	350	350	350	350	350	350	350	350	350	350	Διοφαντοσκ.....	370	368	365	363	361	361
Ερμιονίδ.....	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925	Ηλεκτρονικῆς.....	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925	4-925
Ερμιονίδ.....													ΕΕ. Κανονῶν.....						

ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Υπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Π. ΑΠΟΣΤΟ-
ΛΙΔΗ, τέως λυκειάρχου ἐν Κων)πόλει.

Ὁ Ἐθνικὸς Ἐκπαιδευτικὸς Σύνδεσμος σκοπὸν
αὐτοῦ ἔθετο τὴν ἰδρυσιν καὶ διοίκησιν, ἥδη ἐν
Ἀθήναις, καὶ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος
βραδύτερον, σχολῶν ἀρρένων καὶ θηλέων, πρὸς
ἐλληνοπρεπῆ μόρφωσιν τῶν νέων. Τελεία ἐκμά-
θησις τῆς γαλλικῆς.

Πληροφορίαι δίδονται καθ' ἐκάστην, ὁδὸς Καψάλη 4 (Πλατεῖα Φιλικῆς Ἐται-
ρείας) εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου τῶν Γυμναστικῶν Σωματείων.

